

**KRYPTINGO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO IR TURIZMO
INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO MOLĖTŲ RAJONE GALIMYBIŲ
STUDIJA**

2010 m. Molėtai

TURINYS

1.	SANTRAUKA	5
2.	NAUDOJAMOS SĄVOKOS	6
3.	MOLĖTŲ RAJONO CHARAKTERISTIKA	7
4.	REKREACINIŲ TURIZMO IŠTEKLIŲ IR JŲ PANAUDOJIMO TURIZMUI ĮVERTINIMAS.....	10
4.1.	Molėtų rajono turizmo ištekliai.....	10
4.2.	Gamtiniai turizmo ištekliai	10
4.3.	Kultūrinio turizmo ištekliai	12
4.3.1.	Pilys, piliavietės, piliakalniai	14
4.3.2.	Dvarai ir kitos architektūrinės vertybės.....	38
4.3.3.	Muziejai.....	45
4.3.4.	Kiti žymūs objektai.....	49
4.3.5.	Bažnyčios.....	52
5.	ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI.....	58
5.1.	Demografinė situacija	58
5.2.	Gyventojų išsilavinimas	64
5.3.	Gyventojų užimtumas.....	66
5.4.	Padėties darbo rinkos kitimo tendencijos Molėtų rajone	69
5.5.	Nedarbo ir darbo jėgos paklausos prognozės	71
5.6.	Darbo jėgos paklausa turizmo sektoriuje	74
5.7.	Turizmo sektoriaus įmonių personalo mokymai	75
5.8.	Su turizmo paslaugų teikimu ir jos plėtros skatinimu susijusi TVIC veikla	76
6.	TURIZMO PASLAUGŲ POTENCIALO BEI PASIŪLOS IR PAKLAUSOS ĮVERTINIMAS	79
6.1.	Apgyvandinimo paslaugos	79
6.1.1.	Viešbučiai / svečių namai	80
6.1.2.	Kempingai ir stovyklavietės.	81
6.1.3.	Poilsio namai.	82

6.1.4.	Kaimo turizmo sodybos	82
6.2.	Konferencijų turizmo galimybės	86
6.3.	Viešojo maitinimo paslaugos	87
6.4.	Ekologinio turizmo galimybės	88
7.	TURIZMO INFRASTRUKTŪROS IŠVYSTYMO IR JOS PLĖTOJIMO GALIMYBIŲ ANALIZĖ	89
7.1.	Auto ir dviračių maršrutai / turizmo trasos	89
7.2.	Vandens turizmo trasos	92
7.3.	Žiemos turizmo galimybės	95
7.4.	Molėtų aerodromas	95
8.	LIETUVOS IR MOLĖTŲ RAJONO TURIZMO GALIMYBIŲ VERTINIMAS	96
8.	VIEŠOJI TURIZMO INFRASTRUKTŪRA IR JOS PLĖTOJIMO PRIORITETAI LIETUVOJE BEI MOLĖTŲ RAJONE 98	
8.1.	Mišakai	98
8.2.	Saugomos teritorijos	99
8.3.	Dviračių ir auto trasos	99
8.4.	Vandens turizmo infrastruktūra	100
8.5.	Nišinio turizmo infrastruktūra	100
9.	TURIZMO PASLAUGŲ VERTINIMAS	101
10.	TURIZMO PRODUKTAI IR JŲ KONKURENCINGUMAS	102
11.	TURIZMO RINKODARA	104
11.1.	Tendencijos Lietuvoje	104
11.2.	Molėtų rajono situacijos analizė	104
11.3.	Privačių turizmo paslaugų tiekėjų taikomos rinkodaros priemonės	105
11.4.	Turizmo informacinė sistema	105
12.	TURIZMO SEKTORIAUS VALDYMAS, TURIZMO PLANAVIMO DOKUMENTŲ VERTINIMAS	106
13.	TURIZMO SEKTORIAUS PLĖTROS EKONOMINIS VERTINIMAS	108
14.	MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR VALSTYBĖS INVESTICIJOS	109
14.1.	Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studijos siūlymų įgyvendinimas	110

14.2.	<i>Molėtų rajono savivaldybės įgyvendinami ir planuojami įgyvendinti projektai susiję su turizmo skatinimu</i>	114
15.	<i>IŠ ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ APŽVALGA</i>	121
16.	<i>TURIZMO SEKTORIAUS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GALIMYBĖS IR GRĖSMĖS</i>	122
17.	<i>TIKSLAI IR UŽDAVINIAI</i>	125
18.	<i>FINANSAVIMO ALTERNATYVOS</i>	128
19.	<i>ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI</i>	129
20.	<i>SIEKTINI ĮGYVENDINIMO REZULTATAI</i>	129

1. SANTRAUKA

Molėtų rajonas yra rytinėje Lietuvos dalyje, šalia magistralės Vilnius – Utena, beveik pačiame Aukštaitijos viduryje.

Molėtai - vienas iš patraukliausių gražiosios Aukštaitijos rajonų. Molėtų rajono gamtinė aplinka bei kraštovaizdis yra labai palankūs rekreacijai ir turizmui.

Vandens telkiniai, užimantys 8,8 % teritorijos ir 7 % pelkių – gamtinis rajono turtas. Rajono reljefui būdinga kalvų, klonių, daubų gausa, nuolydis vakarų pusėn, kurlink teka dauguma krašto upių ir upelių. Rajone yra 227 ežerai, kurių bendras plotas 11 561 ha, tai sudaro daugiau nei 7 % rajono teritorijos. Didžiausi ežerai: Asveja, Stirniai (891 ha), Baltieji Lakajai, Galuonai, Kertuojai, Siesartis.

Rajono miškingumas – 26,2 %. Rytinėje rajono dalyje vyrauja pušynai, vakarinėje - mišrūs miškai, vyrauja eglynai, beržynai bei alksnynai.

Nemaža dalis rajono teritorijos yra saugomose teritorijose - valstybiniuose parkuose ir draustiniuose, kuriuose gamtiniai turizmo ištekliai yra patys atraktyviausi. Rajono teritorijoje yra dalis Labanoro ir Asvejos regioninių parkų. Labanoro regioniniame parke saugomas Labanoro girios ir jos ežerynų kraštovaizdis. Tai didžiausias regioninis parkas, plotu mažai atsiliekantis nuo didžiausios Lietuvos saugomos teritorijos Dzūkijos nacionalinio parko. Asvejos regioninis parkas įsteigtas išsaugoti Asvejos ežeryno kraštovaizdį bei kitas gamtos ir kultūros paveldo vertybes. Turizmo vystymo galimybės saugomose teritorijose yra reglamentuotos, kryptingai orientuotos į pažintinio turizmo vystymą ir subalansuotą rekreacinių paslaugų teikimą.

Turizmo kultūros ištekliai priskiriamos kultūros vertybės, meno, mokslo, technikos, urbanistikos paveldo objektai, archeologinės, mitologinės, istorinės vietovės, folkloras, tradicijos ir liaudies amatai bei kiti objektai. Molėtų rajone gausu istorinių mitologinių vietovių, išlikęs dvarų paveldas. Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro geras sąlygas kultūrinio ir gamtinio turizmo plėtrai.

Dubingių piliavietė – viena didžiausių piliaviečių Lietuvoje. Nuo XVI amžiaus tai buvo didikų Radvilų šeimos rezidencija. 2003 metais piliavietėje buvo pradėti archeologiniai tyrinėjimai. Buvusios Dubingių evangelikų – reformatų bažnyčios vietoje surasta keliasdešimt palaidojimų. Dalis jų – išlikę nesuardyti kapai (užkasti po bažnyčios grindimis). Antropologinių ir istorinių tyrimų duomenys parodė, kad rasti Mikalojaus Radvilos Juodojo, Mikalojaus Radvilos Rudojo, Elžbietos Šidloveckos –Radvilienės ir Jonušo VI Radvilos palaikai.

„Molėtų rajono turizmo sektoriaus situacijos analizė“ tikslas – išanalizuoti esamą situaciją ir sudaryti pagrindą nustatyti Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybes, prioritetus ir veiklos priemones, skatinančias turizmo plėtrą Molėtų rajone. Molėtų rajono turizmo sektoriaus situacijos analizė yra Kryptingo investicijų pritraukimo, vystant turizmo infrastruktūrą Molėtų rajone, galimybių studijos dalis.

Turizmo sektoriaus analizėje išanalizuoti rajono teritorijos gamtiniai ir kultūriniai ištekliai, patrauklūs turistams.

Įvertinus esamus turizmo resursus, jų charakteristikas, studijoje bus analizuojamos turizmo objektų plėtros galimybės, rinkodaros ir kiti veiksmai. Studijoje bus atliekama išsami žmoniškųjų išteklių ir ekonominių savivaldybės rodiklių analizė, išskiriant turizmo atžvilgiu konkurencingas sritis. Perspektyvinis galimybių studijos komponentas – siūlomų vystyti priemonių planas skirtas turizmo paslaugų ir infrastruktūros plėtrai, remiantis turimais regiono turistiniais (*gamtos, kultūros, žmogiškaisiais*) ištekliais ir atlikto rinkos tyrimo rezultatais.

2. NAUDOJAMOS SĄVOKOS

Turizmo produktas – paslaugų ir turizmo veiklos sąlygų visuma, siūloma turisto kelionės ir turizmo intereso poreikiams patenkinti.

Turizmo maršrutas – keliauti poilsio ar turizmo tikslais iš anksto pagal kelionės tematiką suplanuotas vykimo kelias, jungiantis vienoje ar keliose gyvenamosiose vietovėse turistų lankomas vietas ir turistų aptarnavimo objektus.

Turizmo trasa – keliauti poilsio ar turizmo tikslais suplanuotas, įrengtas ir specialiais trasos ženklais vietovėje paženklintas vientisas turizmo ir poilsio infrastruktūros objektas.

SPA paslauga – kvalifikuotų specialistų specialiai įrengtose patalpose atliekamos ir (ar) prižiūrimos procedūros, kurioms naudojamas vanduo ir kurios skiriamos fizinei ir psichikos sveikatai gerinti, gerai savijautai skatinti.

Viešoji turizmo ir poilsio infrastruktūra – nuosavybės teise valstybei ar savivaldybėms priklausančios stacionarūs ar laikini statiniai ir įrenginiai (turizmo trasos, pėsčiųjų (dviračių) takai, poilsio, apžvalgos ar stovėjimo aikštelės, stovyklavietės ir jų įrenginiai, paplūdimių įrenginiai, informacijos, higienos ir atliekų surinkimo priemonės, kiti renginių, lankytojų aptarnavimo ir poilsio objektai), skirti rekreacinėms teritorijoms ir turizmo objektams lankyti ir (ar) poilsio veiklai organizuoti.

Sveikatos turizmas – turizmo rūšis, kai pagrindinis tikslas yra žmonių keliavimas į kitą šalį ar šalies viduje, siekiant padidinti holistiniu požiūriu subalansuotą keliaujančio asmens fizinį, dvasinį ir socialinį sveikatos potencialą, gaunant sveikatinimo ir sveikatingumo bei kitų turizmo paslaugų.

Sveikatingumo paslauga - sveikatos stiprinimo ir ligų profilaktikos paslauga, atliekama specialisto, įgijusio teisės aktų nustatyta tvarka kvalifikaciją ir turinčio sertifikatą, šiai veiklai bei teikiama tam specialiai įrengtose patalpose.

Sveikatinimo paslauga - sveikatos stiprinimo, ligų profilaktikos, diagnostikos, ligonių gydymo, reabilitacijos, odontologijos, slaugos, paslaugos, kurias apibrėžia ir jų teikimo tvarką nustato sveikatinimo veiklą reglamentuojantys LR teisės aktai.

Natūralūs gamtiniai veiksniai – natūraliai susiformavę, specifinėmis fizikinėmis, cheminėmis, biologiškai aktyviomis savybėmis pasižymintys, teisės aktais nustatytus reikalavimus atitinkantys ir sertifikuoti natūralūs mineraliniai vandenys, jūros vanduo, peloidai (durpinis purvas, sapropeliai, molis), taikomi ligų profilaktikos, gydymo ar medicininės reabilitacijos tikslais.

Kitos vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme ir kituose teisės aktuose.

3. MOLĖTŲ RAJONO CHARAKTERISTIKA

Molėtų rajonas plyti rytinėje Lietuvos dalyje, nutolęs nuo šalies sostinės Vilniaus apie 60 km, šalia magistralės Vilnius - Utena. Pagal administracinį – teritorinį Lietuvos suskirstymą priklauso Utenos apskričiai. Administracinis centras - Molėtų miestas.

Rajone gyvena 23,2 tūkst. gyventojų. 86% lietuvių, 10% lenkų, 3% rusų, 1% kitų tautybių atstovų. 32,7% gyventojų užimti žemės ūkio, miškininkystės, 8,7% - pramonės ir energetikos, 12,5% - statybos, 46,1% – švietimo, socialinėje ir kitų paslaugų sferose. Vyrauja smulkus ir vidutinis verslas, veikia 350 įvairių įmonių. Žemės nederlingos, mažai pramonės, todėl prioritetinga rajono vystymosi kryptis – rekreacija, leidžianti plėtoti šios krypties verslą, ekologinį ūkininkavimą, poilsio ir turizmo infrastruktūrą.

Didžiausias krašto turtas – švari gamta, nes nėra didelių aplinką teršiančių pramonės įmonių. Ketvirtadalį rajono teritorijos užima miškai, tarp kurių tyvuliuoja net 227 ežerai. Molėtų rajone yra ilgiausias Lietuvos ežeras Asveja (Molėtų rajone -30 km), teka upės Siesartis ir Virinta. Dalis rajono teritorijos patenka į Asvejos ir Labanoro regioninius parkus.

Kalvotą, miškingą ir ežeringą Molėtų kraštą mėgsta poilsiautojai ir turistai. Per metus rajoną aplanko apie 150 tūkst. poilsiautojų, apie 2 tūkst. užsienio turistų. Gražiausiose vietose įsikūrę per 60 kaimo turizmo sodybų, apie 15 poilsio, svečių namų, turinčių apie 3 tūkst. vietų, teikiamos kaimo turizmo paslaugos, kuriami vandens turizmo maršrutai. Į poilsio verslą investuoja Lietuvos ir užsienio verslininkai. Šalia Molėtų veikia sportinės aviacijos klubas, įrengtas aerodromas sportiniams lėktuvams, rengiami apžvalginiai skrydžiai.

Molėtai, istoriniuose šaltiniuose minimi prieš 615 metų, pastatyti labai vaizdingose apylinkėse, tarp ežerų, ant Siesarties upės krantų. Mieste gyvena 7,5 tūkst. gyventojų. Dauguma dirba švietimo, socialinėje ir paslaugų bei statybos sferose. Mieste įsikūrusios pagrindinės rajono valdžios institucijos. Didžiausios įmonės mieste – tai statybinės, remonto, medžio apdirbimo bendrovės, siuvimo įmonės, nemaža kitų įvairias paslaugas teikiančių įmonių. Dėl didėjančio poilsiautojų ir turistų srauto didėja verslininkų susidomėjimas miestu. Kuriasi nauji prekybos centrai, gausu mažesnių parduotuvių, plečiasi kavinių, barų tinklas. Savivaldybės taryba yra nusprendusi, kad Molėtų vystymosi perspektyva – rekreacija ir turizmas, todėl perspektyviniame miesto plane numatyta patogi šios krypties infrastruktūra, vietos kempingams ir viešbučiams.

Molėtų rajonas yra rytinėje Lietuvos dalyje šalia magistralės Vilnius - Utena beveik pačiame Aukštaitijos viduryje (*Aukštaičių aukštumoje*) ežeringiausioje Lietuvos dalyje, jo plotas siekia 1368 kv. km. (*2,1 proc. visos Lietuvos ir 19% Utenos apskrities teritorijos*). Rajonas ribojasi su Vilniaus, Širvintų, Ukmergės, Anykščių, Utenos, Švenčionių rajonais (žr. pav. Nr. 1). Molėtai nuo didžiausių šalies miestų nutolę: nuo Vilniaus – 64 km., nuo Kauno – 112 km., nuo Klaipėdos – 306 km., nuo Šiaulių – 180 km., nuo Panevėžio – 101 km. Pagal administracinę – teritorinę Lietuvos suskirstymą Molėtų rajonas priklauso Utenos apskričiai. Administracinis centras - Molėtų miestas. Rajoną sudaro 11 seniūnijų (*Alantos, Balninkų, Čiulėnų, Dubingių, Giedraičių, Inturkės, Joniškio, Luokesos, Mindūnų, Suginėlių, Videniškių*), priskaičiuojami 933 kaimai.

Lietuvoje žemės ūkio naudmenų gerumas apibūdinamas ekonominiais balais. Geriausios Lietuvos žemės įvertintos apie 60 balų, prasčiausios iki 30. Molėtų rajono įvertinimas yra 31,1 balo, todėl visas rajonas priskiriamas prie mažiau palankių ūkininkauti vietovių (*apie 50 proc. dirbamos žemės*). Molėtų rajono bendras žemės plotas yra 136 779 ha, žemės ūkio naudmenos sudaro 64 314 ha arba 47 proc. bendro rajono ploto. Molėtų rajone žemės naudmenų struktūroje dominuoja ariamoji žemė – 31,51 proc. Tačiau miškai ir vandenys sudaro kitą trečdalį žemės naudmenų (21,61 proc., 7,23 proc.). Užstatyta teritorija sudaro tik 1,65 proc. žemės naudmenų. Nenaudojamos žemės yra mažai, tik 4,66 proc. Rajono miškingumas – 26,2 %. Rytinėje rajono dalyje vyrauja pušynai, vakarinėje - mišrūs miškai, vyrauja eglynai, beržynai bei alksnynai. Vandens telkiniai, užimantys 8,8 % teritorijos ir 7 % pelkių – gamtinis rajono turtas.

Rajono reljefui būdinga kalvų, klonių, daubų gausa, nuolydis vakarų pusėn, kurlink teka dauguma krašto upių ir upelių. Kalvotą paviršių sudaro riedulių ir gargždo pilni priemoliai ir priesmėliai, vyrauja jaurai, velėniniai dirvožemiai.

4. REKREACINIŲ TURIZMO IŠTEKLIŲ IR JŲ PANAUDOJIMO TURIZMUI ĮVERTINIMAS

4.1. Molėtų rajono turizmo ištekliai

Molėtų rajonas plyti rytinėje Lietuvos dalyje ir pagal administracinę teritorinę Lietuvos suskirstymą priklauso Utenos apskrčiai.

Molėtai yra vienas iš patraukliausių gražiosios Aukštaitijos rajonų, pasižymintis ežerų ir upių gausa, dideliu rekreaciniu miškų potencialu, kultūros paveldo vertybėmis. Krašto landšaftiniai kompleksai, parkai, ežerai, miškai sukuria išskirtines galimybes naudoti turizmo išteklius rekreacinėms veikloms bei regiono ekonominei ir socialinei plėtrai. Rajone patrauklus urbanizuotų ir natūralių teritorijų santykis 1:12.

Pagal šių gamtinių išteklių išskirtinumą ir gausą Molėtų rajonas priskirtinas prie prioritetinių turizmo plėtros teritorijų. Įvertinant tai, kad Molėtų rajone žemės nėra derlingos, mažai pramonės, o didžiausiais krašto privalumas yra gamtinė aplinka bei kraštovaizdis – todėl prioritetinė rajono vystymosi kryptis – rekreacija, leidžianti plėtoti šios krypties verslą, poilsio ir turizmo infrastruktūrą.

Kalvotą, miškingą ir ežeringą Molėtų kraštą mėgsta poilsiautojai ir turistai. Per metus (daugiausiai šiltuoju sezonu) rajoną aplanko apie 150 tūkst. poilsiautojų, apie 2 tūkst. užsienio turistų.

Molėtų apylinkės
(V.Laurinavičiaus nuotr.)

Turizmo plėtojimo galimybes apibrėžiantys turizmo ištekliai, esantys Molėtų rajone, skirtomis į:

- gamtinius,
- kultūrinius,
- žmogiškuosius.

Pastarieji detalizuojami paskesniuose skyriuose.

4.2. Gamtiniai turizmo ištekliai

Gausų gamtinių turizmo išteklių potencialą Lietuvoje sudaro: vidaus vandenių telkiniai ir miškai, bendrai Lietuvoje užimantys apie 32 proc. šalies teritorijos. Ekologiniam (pažintiniam) ir aktyviam turizmui plėtoti ypač patrauklios saugomos teritorijos (viso Lietuvoje - 5 nacionaliniai ir 30 regioninių parkų, 26 draustiniai), kurių bendras plotas užima 15,3 proc. visos šalies teritorijos. Lietuvos gamtiniai turizmo potencialo ypatumai – natūrali, mažai urbanizuota aplinka, biologinė

ir kraštovaizdžio įvairovė, gamtos vertybės darniai papildantys kultūros paveldo ir kiti objektai, laisvo keliavimo galimybė.

Molėtų rajone esantys gamtiniai turizmo ištekliai yra gausūs, tačiau pasiskirstę netolygiai. Įspūdingiausi gamtiniai turizmui patrauklūs ištekliai bei didžiausios jų sankaupos telkiasi Molėtų rajono šiaurės rytų, rytų bei pietų dalyse. Šiose dalyse yra susitelkę didžiausi bei patraukliausi ežerai ir didžiausi miškų masyvai (miškų masyvai viso užima apie ketvirtadalį –26 proc., rajono teritorijos). Tai įtakoja ir turizmo infrastruktūros gausą šiose rajono dalyse. Kraštovaizdis taip pat pasižymi ežerų ir upelių, patenkančių į Šventosios ir Žeimenos upių baseinus, gausa. Rajone yra 227 ežerai, kurių bendras plotas 11.561 ha, tai sudaro daugiau nei 7 % rajono teritorijos. Rajone randamas ilgiausias ir antras pagal gylį ežerai Lietuvoje.

Didžiausi ežerai: ilgiausiu Lietuvos ežeru laikomas – Asvejos ežeras, kurio ilgis Molėtų rajone siekia net 30 km. (1015,1 ha, iš jų Molėtų rajone 444 ha) bei antras pagal gylį Lietuvoje Malkėstaičio ežeras (57 m), Stirnių ežeras (891 ha), Baltieji Lakajai (703,8 ha), Galuonai (591,5 ha), Kertuojai (545,7 ha), Siesartis (538,8 ha). Kiti ežerai - Aisetas, Alaušai, Alnis, Bebrusai, Dūriai, Juodieji Lakajai, Kertuojai, Kiementas, Makys, Malkėstas, Vastapas, Virintai, Želvos ir kt.

Didžiausios upės – Siesartis (65 km) ir Virinta (59,1 km) (abi jos – Šventosios intakai) **mažesnės:** upės - Alanta, Grabuosta, Pusnė, Vastapa. Molėtų ežeruose ir jų apylinkėse peri laukinės antys, kirai, narai, gulbės, vandens vištelės, garniai, apsistoja praskrendantys paukščiai, upėse ir ežeruose žvejai pagauna lydekų, ešerių, kuojų, aukšlių, raudžių, starkių, lynų, karpių, seliavų, šamų, karšių, vėgelių, ungurių, upėtakių, kiršlių.

Miškai rajono teritorijoje paplitę netolygiai, miškingiausios pietinė ir rytinė rajono dalys, vyrauja spygliuočių (pušynai, eglynai) ir mišrūs miškai. Didžiausi miškai telkiasi rytinėje rajono dalyje, kurie jungiasi su Labanoro giria ir kartu su ežerynais sudaro patrauklią rekreacinę zoną. Pietinėje rajono dalyje kiti didžiausi miškai plėtojasi link Asvejos regioninio parko bei pačio parko teritorijoje. Nemaža dalis rajono teritorijos yra saugomose teritorijose - valstybiniuose parkuose ir draustiniuose, kuriuose gamtiniai turizmo ištekliai yra patys patraukliausi, tačiau jų naudojimas yra reglamentuotas, t.y., teritoriškai diferencijuotas ir tikslingai orientuotas į kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimą.

Rajono teritorijoje yra **dalį Labanoro ir Asvejos regioninių parkų**. Regioninių parkų teritorijos yra zonuojamos ir parko ribose yra įvairių funkcinių bei tvarkymo zonų, ganėtinai besiskiriančių savo gamtinėmis vertybėmis, rekreaciniais resursais bei nevienodas jų reglamentas bei panaudojimo turizmui galimybės. Sudedamosios Labanoro regioninio parko dalys yra Stirnių botaninis, Maldžiūnų kraštovaizdžio, Urkio ornitologinis draustiniai.

Labanoro regioninis parkas - didžiausias Lietuvos regioninis parkas apima Šventosios ir Žeimenos upių takoskyrą. Parke saugomas Labanoro girios ir jos ežerynų kraštovaizdis. Labanoro regioninis parkas įsteigtas išsaugoti:

- ypač vertingą gamtinių požiūriu Labanoro girią ir ežeryną su Viseto, Kertojų, Lakajų, Rašios, Stirnių ir kitais ežerais, Beržaloto aukštapelkę;

- kultūros paveldo vertybes: urbanistinius ir etnokultūrinius kompleksus, pilkapius ir kt.;
- gamtinės ekosistemos stabilumą, savitą augmeniją ir gyvūniją.

Asvejos regioninis parkas įsteigtas išsaugoti Asvejos ežerno kraštovaizdį bei kitas gamtos ir kultūros paveldo vertybes:

- Asvejos ežerno (Asvejos, Baluošo, Žverno, kiti ežerai) miškingų apylinkių gamtos vertybes; kultūros paveldo vertybes: Dubingių urbanistinį kompleksą su piliaviete, pilkapius, Alkos, Purviniškių kaimus;
- gamtinės ekosistemos stabilumą, savitą augmeniją ir gyvūniją.

Rajone yra **5 valstybiniai draustiniai** (Žalvarių geologinis, Kamastos kraštovaizdžio, Baldono geomorfologinis, Malkėstaičio ir Virintos hidrografiniai), **8 valstybės saugomi gamtos paveldo objektai** (akmuo "Valiulis", Jurkiškio akmuo, Kreiviškių akmuo, Lakajos akmuo, Mindučių akmuo, Alkunų ažuolas, Beržos ažuolas ir Virintos ažuolas), iš jų Mindučių akmuo ir Alkunų ažuolas paskelbti gamtos paminklais.

Turizmo vystymo galimybės saugomose teritorijose yra reglamentuotos ir kryptingai orientuotos į pažintinio turizmo vystymą ir subalansuotą rekreacinių paslaugų teikimą. Rekreacinė veikla galima vystyti tiek, kiek nekenkia saugomoms vertybėms ir netrukdo įgyvendinti teisės aktuose numatytus tikslus bei uždavinius. Regioninių parkų direkcijos atsako už vertybių apsaugą ir priežiūrą, organizuoja ir koordinuoja rekreacinį naudojimą, tvarkymą, lankytojų aptarnavimą, sudaro sąlygas pažintinei rekreacijai vystyti, lankytojų aptarnavimui, visuomenės aplinkosauginio švietimo plėtrai, turizmo organizavimo bei ūkinėms funkcijoms vykdyti. Šiam darbui direkcijos gauna valstybės biudžeto ir investicijų programos lėšas, taip pat aktyviai naudojamos / naudotos struktūrinių fondų bei PHARE programų lėšos.

Gamtiniai rekreaciniai rajono ištekliai ypatingai turtingi ir subalansuotas bei kryptingas jų panaudojimas yra svarbiausioji tolimesnė Molėtų rajono turizmo plėtros sąlyga.

4.3. Kultūrinio turizmo ištekliai

Turizmo kultūros ištekliais priskiriamos kultūros vertybės, meno, mokslo, technikos, urbanistikos paveldo objektai, archeologinės, mitologinės, istorinės vietovės, folkloras, tradicijos ir liaudies amatai bei kiti objektai.

Lietuvos kultūros vertybių registre visoje Lietuvoje užregistruota apie 25000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 7000 – valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, iš kurių apie 2000 turi paminklo statusą. Kultūriniam turizmui taip pat svarbios 109 muziejuose sukaupotos archeologijos, istorijos, meno ir kitos kilnojamosios kultūros vertybės.

Molėtų rajone gausu istorinių mitologinių vietovių, išlikęs dvarų paveldas. Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio, gamtinio turizmo plėtrai.

Molėtų rajone 470 kultūros paveldo vertybių įrašyta į registrą: 48-kultūros paminklai, 191-valstybės saugomas kultūros paveldo objektas, 231- kiti kultūros paveldo objektai.

Daugumą sudaro archeologinės kultūros paveldo vertybės. Tai piliakalniai su gyvenvietėmis, pilkapynai, kapinynai, senovės gyvenvietės, dvarvietės ir piliavietės. Šios paveldo vertybės puošia ir turtina rajono kraštovaizdį.

4.3.1. Pilys, piliavietės, piliakalniai

Dubingių piliavietė

(Dubingių k., Dubingių sen., Molėtų raj.).

1 pav. Dubingių piliavietė

2. pav. Radvilų bažnyčios Dubingių piliavietėje liekanos

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Dubingiai – unikalus kraštovaizdžio kraštas. Tai - turistų ir poilsiautojų traukos centras. Dubingių piliavietė (Pilies kalnas) - ryškiausia kultūrinė kraštovaizdžio vertybė Asvejos regioninio parko teritorijoje. Ji yra viena iš 50 Lietuvoje tvirtai identifikuotų ir sutaptintų su pilimi piliakalnių. Dubingių piliavietė, dar vadinama pilies kalnu, yra miestelio prieigose, Asvejos ežero pusiasalyje. Kalva anksčiau buvo sala. Jos viršuje	Lietuvos Didysis Kunigaikštis Vytautas XV a. Asvejos ežero saloje pastatė Dubingių pilį, priklausiusią Vilniaus gynybinei sistemai. XVI a. pr. Dubingių piliavietė atiteko didikams Radviloms. Prie pilies iškilo mūriniai rūmai. Čia buvo priimami svečiai, atvykę į Lietuvą. Iš Dubingių kilusi ir Barbora Radvilaitė, slapta susituokusi su Lietuvos Didžiuoju Kunigaikščiu Žygimantu Augustu. 1547 m. apie penketą mėnesių, kol	Valstybės saugomas paminklas. Aplinką tvarko Asvejos regioninis parkas. Siekiant Dubingių piliavietę ir viso Dubingių turistinio kompleksą, kaip nacionalinį objektą pritaikyti turizmo poreikiams 2007 m., sausio 29 d. buvo priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 86 „Dėl Dubingių piliavietės pritaikymo kultūriniam ir pažintiniam turizmui 2007-2009 metų programos patvirtinimo“ (atsakingi vykdytojai - Asvejos regioninio

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
matoma įvairaus dydžio ir formos žemės kauburių, buvusių tvenkinių vietų, plytų ir akmenų mūro griuvėsių, taip pat buvusi kapavietė. Dubingių piliavietė, esanti 500 metrų ilgio ir 100 - 220 metrų pločio kalvoje – didžiausia piliavietė Lietuvoje.	Žygimantas buvo išvykęs seimo reikalais į Lenkiją, ji praleido Dubingių pilyje. Rašytiniuose šaltiniuose Dubingių pilis minima nuo XIII a. Tikriausiai XIV a. pirmoje pusėje, 500 m ilgio ir 100–220 m pločio salos kalvoje pastatyta medinė pilis, saugojusi nuo Livonijos ordino puolimų kelia į Vilnių. 1412-1413 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas Didysis pastatydino naują pilį, o prieš 1430 m. pilies kieme ir medinę katalikų bažnyčią. XVI a. pilis atiteko Biržų - Dubingių šakos Radviloms, jų kelis kartus perstatyta, paskutinį kartą - XVII a. pradžioje. Iš Dubingių kilusi ir Barbora Radvilaitė, slapta susituokusi su Lietuvos Didžiuoju Kunigaikščiu Žygimantu Augustu. 1547-1548 m., kol Žygimantas buvo išvykęs į Lenkiją joje penkis mėnesius gyveno Barbora Radvilaitė. XVIII am. Pilis sunyko. Apie 1565 m. katalikų bažnyčia perduota evangelikams reformatams. 1620 m. Jonušas Radvila vietoj medinės pastatydino mūrinę evangelikų reformatų bažnyčią, kuri 1735 m. sudegė. Rašytiniuose šaltiniuose esama teiginių, kad Dubingių bažnyčią mėginta paversti Radvilų mauzoliejumi, minimi ir čia palaidoti asmenys. Ankstyviausią piliavietės piešinį iš 1870 m. yra palikęs Napoleonas Orda (1807-1883 m.). Jame matyti rūmų ir bažnyčios griuvėsiai. Sprendžiant	parko direkcija, Saugomų teritorijų tarnyba, Kultūros paveldo departamentas, Molėtų rajono savivaldybė). Bendra numatyta programos įgyvendinimo vertė – 5 717 800 Lt. Darbai atliekami ES fondų lėšomis. Programoje, kaip numatomi pasiekti rezultatai įvardijami: - Dubingių piliavietės tyrimai, konservavimo darbai ir Radvilų giminės atstovų palaikų perlaidojimas; - Dubingių piliavietės teritorijos inžinerinių tinklų įrengimas, sutvarkymas ir pritaikymas lankyti; - Dubingių komplekso pagalbinės zonos pritaikymas viešajam turizmui Šiai dienai su minėta programa susiję atlikti darbai apima toliau nurodytas veiklas: 1.1. Piliavietės reprezentacinio autentiškumo sukūrimas – pagrindinė zona (numatomos investicijos – apie 3,5 mln. Lt.). Sutvarkytos ir pritaikytos ekspozicijai buvusios bažnyčios liekanos, jos kriptoje perlaidoti didikų Radvilų palaikai, įrengtos apžvalgos aikštelės, suoliukai, informaciniai stendai, laiptai nuo ežero pusės, pažintinis takas. Toliau vykdomi rūmų griuvėsių archeologiniai tyrimai. 1.2. Karčemos rekonstrukcija įrengiant joje turizmo centrą ir piliavietės radinių bei istorinės vertės ekspoziciją (numatyta darbų vertė – 1,7 mln. Lt., šioms finansuoti skirtas ES struktūrinių

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	iš piešinio, rūmai buvo kelių aukštų, su aukštu bokštu. Ant pilies kalno 1938 m. buvo pastatytas prezidento Antano Smetonos vasarnamis, skirtas užsieniečiams, vėliau kareivių sudegintas. Sugretinus įvairius antropometrinius, istorinius, ikonografinius duomenis nustatyta, kad bažnyčioje buvo palaidoti mažametis Mikalojus Radvila, Kristupo Radvilos Perkūno pirmoji žmona Ana Sapkova, Mikalojus Radvila Juodasis, jo žmona Elžbieta Šidlovecka-Radvilienė (1533–1562 m.), Mikalojus Radvila Rudasis, jo sūnus Mikalojus Radvila, Mikalojaus Radvilos žmona Elena Hlebovičaitė, vaikaitis Jonušas Radvila. 2009 m. rugsėjo 3–5 dienomis įvyko atsisveikinimo su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų Radvilų giminės atstovų palaikais ir perlaidojimo ceremonija.	fondų finansavimas). Šiuo metu restauruotas karčiamos pastatas restauruotas, jame įsikūrusi Asvejos regioninio parko lankytojų centras.

Baltadvario bastioninės pilies liekanos
(Baltadvario k., Videniškių sen., Molėtų raj.)

1 pav. Baltadvario pilies liekanos

2. pav. Menamas Baltadvario pilies vaizdas (piešinys)

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Baltadvario pilis arba Baltadvario piliavietė ir dvarvietė – bastioninės pilies ir dvaro rūmų griuvėsiai Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje,	Baltadvario pilis (Mūriniai Videniškiiai) įėjo į LDK centrinės dalies gynybos sistemą. Saugojo senąjį Vilniaus—Rygos kelią. XVI a. viduryje Baltadvario	1987 metais vyko pirmieji Baltadvario pilies archeologiniai tyrinėjimai. 1994 metais Baltadvario pilies liekanos buvo užkonservuotos. 1999 pradėti

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
apie 2 km į šiaurės vakarus nuo Videniškių kaimo, prie Baltadvario kaimo, Siesarties kairiajame krante, ties jo kilpa. Pilies teritorijoje dabar yra sodyba. Pilies liekanų teritorija užima 5,7 hektaro. Iš r. riboja Alantos kelias, š. ir p. pusėje yra užpelkėję tvenkiniai. Nuo Alantos kelio jį skiria r. pylimas, įrengtas lygiagrečiai su keliu. Pylimo viduryje yra įtvirtintų mūrinių įvažiavimo vartų I aukšto griuvėsiai. Pastatas buvo stačiakampio plano. Pylimais apjuostoje pilyje stovėjo du dviaukščiai mūriniai pastatai su vartais, amunicijos ir kitokių daiktų požeminiai sandėliai (pylimuose), mediniai gyvenamieji ir ūkiniai pastatai. Abipus įvažiavimo angos buvo įrengtos patalpos su šaudymo angomis. Pylimo š. dalyje prie upės išlikę bokšto pamatai. V.—r. krypties žemių ir akmenų pylimas (60 m ilgio ir 3,5—4 m aukščio) pilies teritoriją skaido į 2 kiemus; pylimas jungia š. bokštą su pagr. pastatu (š. vartais). Tai stačiakampio (21,5x9,4 m) plano statinys su vartais (š. pusėje) į antrąjį (š.) kiemą. Išlikę I aukšto sienų mūrai ir rūsiai, esantis po pylimu. P. ir r. fasadus puošia nišos su pusapskritėmis sąramomis. S. ir v. fasaduose žymu II aukšto galerijos sijų lizdai; II aukšto mūro liekanose yra langų ir durų angų arba jų žymių. Pilies teritorijoje dar išlikę įvairių statinių mūriniai pamatai. Žymu akmenimis sutvirtintų	bastioninę pilį pastatė kviestiniai meistrai iš Švedijos, Kernavės ir Maišiagalos vietininko, Vilniaus vietininko, karaliaus maršalkos ir diplomato Motiejaus Giedraičio ir jo sūnaus Obelių ir Ukmergės seniūno, Mstislavlio vaivados Martyno Marcelijaus Giedraičio lėšomis. Pilies architektai nėra žinomi. XVII a. pradžioje už bastioninės pilies, ant stataus Siesarties upės skardžio buvo pastatyti puošnūs dvaro rūmai, kurie garsėjo savo Aukšine sale, kieme įveistu renesansiniu sodu. Nuo XVII a. vidurio pilis prarado gynybinę ir rezidentinę paskirtį, buvo nuomojama, o 1695 metais pilis atiteko Vilniaus misionierių vienuolynui. XVII a. viduryje visas dvaro kompleksas buvo rekonstruotas – mūrai nutinkuoti ir nubaltinti. Nuo to laiko Videniškių dvarą imta vadinti Baltojo dvaro vardu – Baltadvariu. Nuo pradėti vykdyti 1987 m. pilies vietovės archeologiniai tyrinėjimai. Vienas iš pačių įdomiausių ekspedicijų radinių – brūkšniuotosios keramikos fragmentai, aptikti vakarinėje piliavietės dalyje (tai briaunotų ir galbūt tiesiomis sienelėmis puodų liekanos, datuotinos pirmaisiais amžiais po Kristaus, taip pat vieni iš gražiausių radinių, aptinkamų tyrinėjant piliavietes – kokliai. (surinkta įvairių rūšių koklių fragmentų, datuotinių XVI-XVII amžiumi, – glazūruotų (daugiausiai žalia glazūra) ir	vykdyti Baltadvario piliavietės teritorijos archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai, prie kurių finansavimo prisidėjo Kultūros paveldo departamentas, Molėtų rajono savivaldybė, Kultūros ir sporto rėmimo fondas ir privatus asmuo M.Giedraitis. 2003 metais liepos – rugpjūčio mėnesiais Baltadvario archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai užbaigti. Esamu laikotarpiu ieškoma galimybių XVI amžiaus vidurio Baltadvario bastioninę pilį atstatyti. Pilies teritorijoje dabar yra sodyba.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
pylimų liekanų Siesarties krante. Pastatai plytų ir akmenų mūro1. S. vartų I aukšto konstrukcija kiautinė; plytos surištos daugiausia gotikiniu būdu.	neglazūruotų, puoštų augaliniu, pavyzdžiui, rugiagėlės, motyvu, taip pat geometrinėmis figūromis, aptiktas koklis, kuriame pavaizduota angelo figūrėlė, rasta ir koklinės krosnies papuošimų – karūnėlių). Gausiausi Baltadvario piliavietės archeologiniai radiniai - keramika.	

Liesėnų piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Liesėtų k., Videniškių seniūnija, Molėtų raj.)

1-2 pav. Liesėnų piliakalnis

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Liesėtų piliakalnis ir senovės gyvenvietė yra apie 2 km į	Datuojamas I tūkstantmečiu - II tūkstantmečio pradžia.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
pietryčius nuo Videniškių. Tai masyvi stačiašlaitė kalva. Šlaitai statūs ir aukšti - 10-16 m aukščio, tik pietinis šlaitas 5 m aukščio. Šioje pusėje piliakalnis pereina į gretimas aukštumas. Aikštelė apvali, 41 m skersmens. Vakarinėje ir šiaurinėje papėdėse, 0,5 ha plote, 30 m pločio juostoje yra papėdės gyvenvietė.	Manoma, kad XIV-XV a. buvusi Videniškių pilis, kurioje po tėvo mirties buvo įsikūręs Vido Ginvilaičio sūnus Daumantas Vidaitis. Jis netoli Videniškių, Kaulo lauke, sumušęs kalavijuočių kariuomenę. Vakarinėje ir šiaurinėje piliakalnio pašlaitėje yra senovės gyvenvietės liekanų. Gyvenvietėje prie piliakalnio rasta brūkšniuotos, lygios ir grublėtos keramikos, šlako.	Šiuo metu tvarkomas: įrenginėjami laiptai, stalas, suolas, šiukšliadėžės, stendas, rodyklė ir menkaverčių krūmų kirtimas

Piliakiemių piliakalnis ir gyvenvietė (Giedraičiai, Giedraičių seniūnija, Molėtų raj.)

1 pav. Piliakiemių piliakalnis

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Piliakiemių piliakalnis įrengtas Kiemento ežero rytiniame krante esančios aukštumos aukščiausioje atskiroje kalvoje. Aikštelė keturkampė, pailga rytų – vakarų kryptimi, 30x25 m dydžio, 2 m žemesniu vakariniu galu. Rytiniame aikštelės gale supiltas 1 m aukščio, 28 m pločio pylimas. Vakariname šlaite, 2 m	Datuojamas I tūkstantmečio pradžia. Pietų – pietryčių papėdėje, 0,2 ha plote yra papėdės gyvenvietė, kurioje rasta lygios ir grublėtos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
žemiau aikštelės yra 22x15 m dydžio ovali terasa. Šlaitai statūs, 7-15 m aukščio. Piliakalnio pietų – pietryčių papėdėje, 0,2 ha plote yra papėdės gyvenvietė Piliakalnis apardytas arimų ir apkasų, dirvonuoja, šiaurinis šlaitas apaugęs lapuočiais.		

Kulionių piliakalnis ir senovės gyvenvietė
(Kulionių k., Čiulėnų sen., Molėtų raj.)

1 pav. Kulionių piliakalnis

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Kulionių piliakalnis yra Kulionių kaimo šiaurės vakarų pakraštyje, tarp Želvų ir Trinktinio ežerų, Želvų ežero pietrytiniame krante, pusiasalyje. Piliakalnio šiaurės vakarų papėdėje yra senovinė gyvenvietė . Piliakalnio ir gyvenvietės teritorija – 10 ha. Piliakalnis įrengtas pusiasalio aukščiausioje kalvos (aukštis 86 m) vietoje; apaugęs medžiais. Iš šiaurės ir vakarų juosia Želvų, iš	Piliakalnis datuojamas II a. - I a. iki m.e. – XII a. - XIV a. Apipintas padavimais ir legendomis. Legenda byloja, kad kažkada čia buvusi bažnyčia, kuri vieną mišių dieną kartu su visais tikinčiaisiais ir kunigu prasmego po žemėmis, todėl ir dabar iš kažkur vis girdisi skambantys varpai. 1931 metais tyrinėjimo metu surastas kultūrinis sluoksnis. Jame - rasta lipdytos brūkšniuotu paviršiumi ir žiestos	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
rytų - Trinktinio ežeras, pietinėje pusėje yra laukai. Šlaitai nuo ežerų statūs, apie 30 m aukščio; jų viršutinė dalis išlyginta. Aikštelė iškiliu viduriu, stačiakampė, 75 x 60 m dydžio.	keramikos, puoštos banguotų linijų ornamentu, gyvulių kaulų, aptikta smulkių degėsių.	

Pavandenės piliakalnis ir senovės gyvenvietė
(Joniškio seniūnija, Molėtų raj.)

1 pav. Pavandenės piliakalnis

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Pavandenės piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje, Pravalo ežero pietiniame krante esančioje pelkėje (dabar melioruota, įrengti tvenkiniai). Aukštis 137 m. Aikštelė ovali, pailga vakarų – rytų kryptimi, 40x37,5 m dydžio, iki 2 m iškiliu viduriu. 2-3 m žemiau aikštelės, šlaituose yra 1--2 m pločio terasa. Šlaitai statūs, 5 m aukščio, viršutinėje 2-3 m dalyje statinti. Aikštelė apardyta arimų, dirvonuoja. Į pietus ir pietryčius nuo piliakalnio	Piliakalnis datuojamas I tūkstantmečiu - II tūkstantmečio pradžia. Piliakalnio aikštelėje rastos trinamosios garnos, žalvarinė įvija, brūkšniuotos ir grublėtos keramikos, šlako, gyvulių kaulų. Gyvenvietėje rastas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta brūkšniuotos ir grublėtos keramikos (sunaikinta XX a. 7 dešimtmečio viduryje, įrengiant tvenkinius).	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
buvusiose gretimose kalvelėse, apie 1 ha plote buvo papėdės gyvenvietė. 0,4 ha ploto papėdės gyvenvietės dalis išliko tik į šiaurės vakarus nuo piliakalnio, už kanalo.		

Kertuojos piliakalnis ir senovės gyvenvietė
(Kertuojos k., Inturkės seniūnija, Molėtų raj.)

1 pav. Kertuojos piliakalnis

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje, 50 m į rytus nuo Kertuojų ežero rytinio kranto. Aikštelė ovali, pailga pietų – šiaurės kryptimi, 55x28 m dydžio. Aikštelės pietiniame gale yra 15 m ilgio, 0,3 m aukščio, 5 m pločio pylimas. Pietiniame šlaite, 2 m žemiau pylimo yra trikampė 12 m ilgio, 15 m pločio terasa kiek įdubusiu viduriu, per 1 m nuolaidėjanti į pietus. Šlaitai vidutinio statumo, 6-7 m aukščio, vakaruose į ežerą statūs, 12 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų, šiaurinis šlaitas 1991 m.	Piliakalnis datuojamas I tūkstantmečio pr. m. e. antrąja puse - I tūkstantmečio pradžia. Pasak vietinių legendų – piliakalnį supylusios raganos. Aikštelėje rasta lipdytos keramikos, trinamosios garnos. Archeologiniai radiniai neišlikę.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu. Šiuo metu yra tvarkomas, įrenginėjami laiptai.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
sužalotas mineralizuotos kvartalinės linijos. Apaugęs praretintomis pušimis. Šiaurinėje papėdėje, 0,3 ha plote yra papėdės gyvenvietė.		

Vorėnų piliakalnis

(Prie Vorėnų kaimo, Suginėčių seniūnija, Molėtų raj.)

1-2 pav. Vorėnų piliakalnis

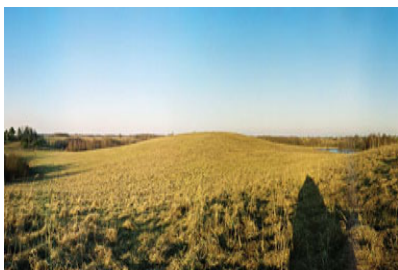
Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Vorėnų piliakalnis randamas prie Vorėnų kaimo. Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje, bevardžio upelio krante. Aikštelė apvali, 46 m skersmens, buvusi	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. Papėdės gyvenvietė rasta brūkšniuotos ir lygios keramikos. 100 m į Š nuo piliakalnio yra I	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
apjuosta pylimu, kuris geriausiai išliko ŠV šone, kur yra 0,5 m aukščio ir 6 m pločio. Šlaitai statūs, 4-11 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų. Piliakalnis dirvonuoja, ŠR-ŠV šlaituose auga eglės, pušys ir beržai. Visose piliakalnio papėdėse, 2 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	tūkst. vidurio pilkapynas. Aptiktas 0,6-1,2 m storio kultūrinis sluoksnis su židiniu, akmenų grindiniais, akmeniniu kirviu su skyde kotui, trinamosiomis girnėmis, galastuvais, 50 kaulinių įrankių: ietigaliais, adikliais, smeigtuku; geležiniais dirbiniais: yломis, sagtimi, peiliu-pjautuvėliu, dalgiu, žalvarine viela, Djakovo tipo svoreliu, verpstukais, 56 plokščiais apskritais svoreliais, brūkšniuota ir lygia keramika. 30 cm storio kultūrinis sluoksnis aptiktas ir R šlaite. antrąją pusę - I tūkst. viduriu.	

Kiti Molėtų rajone esantys piliakalniai

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Pušalotų, Ambraziškių piliakalnis (Giedraičių sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas atskiroje pailgoje kalvoje, juosiamoje nedidelių daubų. Aikštelė ovali, pailga PV-ŠR kryptimi, 41x19 m dydžio. Jos ŠR krašte likusi įrengiant piliakalnį nebaigta nukasti 22 m ilgio, 8 m pločio kalva iškiliumi viduriu, pailga PV-ŠR kryptimi, 1,2 m. aukštesnė nei aikštelė. Šlaitai vidutinio statumo, 5-13 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų, apaugęs lapuočiais.	Piliakalnis datuojamas I tūkst.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą. Vertingųjų savybių pobūdis – archeologinis, kraštovaizdžio.
Antakčių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.)	Pirmasis piliakalnis (Aukštakalnis) įrengtas kalvos kyšulyje, Prūdelio (Melnųtėlės) upelio dešiniajame krante.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdėje	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	Aikštelė ovali, orientuota R-V kryptimi, 12 m pločio. Jos V gale supiltas 1 m aukščio, 9 m pločio pylimas. Šlaitai statūs, 4-10 m aukščio. Pylimo galas ir dalis aikštelės nuslinkę į upelį (griūvančiame šlaite buvę daug anglių), pats pylimas ir piliakalnio P papėdė apardyti bulviarūšių. P ir V papėdėse, 3 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	esančioje gyvenvietėje rasta lygios ir grublėtos keramikos, šlako.	Piliakalnį tvarko jo ŠV papėdėje esančios sodybos savininkas.
Antakščių II piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Antrasis piliakalnis yra 1,8 km į ŠR nuo Antakščių pirmojo piliakalnio. Jis įrengtas atskiroje kalvoje, Vastapos dešiniajame krante. Aikštelė ovali, pailga ŠR-PV kryptimi, 50x35 m dydžio, nuolaidėjanti į ŠR pusę. Anksčiau P, Š ir V šlaituose, 3-5 m žemiau aikštelės būta pylimo ir griovio, kurie ariant sunaikinti. Šlaitai statūs, 10-14 m aukščio. Piliakalnis labai apardytas arimų, XX a. septintame dešimtmetyje vykusios melioracijos. Dabar jis dirvonuoja, R dalis apaugusi lapuočiais. ŠV ir V papėdėje, 1 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pirmąja puse. Papėdės gyvenvietėje rasta brūkšniuotos ir lygios keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.
Antaraiščių piliakalnis (kalnas)	Piliakalnis įrengtas pelkėje esančioje atskiroje	Piliakalnis	Įtrauktas į kultūros

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
(Suginčių sen., Molėtų raj.) 	kalvoje. Aikštelė apvali, 21 m skersmens, per 1 m iškilium viduriu. Šlaitai statūs, 5,5 m aukščio. Piliakalnis apaugęs retomis pušimis su nedideliu kadagių pomiškiu, uogienojais. PV pašlaitėje yra gilesnė pelkės vieta - tarsi pusmėnulio formos tvenkinėlis. Piliakalnis sunkiai surandamas, nes jo aplinkoje nėra aiškesnių kelių, ir dar sunkiau pasiekiamas (yra šlapioje pelkėje).	datuojamas I tūkst.	vertybių registrat. Pripažintas valstybės saugomu objektu.
Bendžiukų piliakalnis (Joniškio sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas aukštumos R krašte, Narakio ežero V krante. Aikštelė ovali, pailga Š-P kryptimi, 70x50 m dydžio, 2 m žemesniu P galu. Joje rasta brūkšniuotos ir lygios keramikos. Piliakalnio V šlaite, 1 m žemiau aikštelės yra 30 m pločio terasa - greičiausiai sunaikintų įtvirtinimų vieta. Šlaitai vidutinio statumo, 13 m aukščio, V šlaitas nuolaidus, 4-5 m aukščio. Piliakalnis labai apardytas arimų. 200 m į PR nuo piliakalnio, kitapus upelio, 1 ha plote yra papėdės gyvenvietė, Greta jos buvo I-VI a. Grauzinių pilkapynas (tyrinėtas 1940 m., vėliau sunaikintas).	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta grublėtos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
Didžiokų piliakalnis (Giedraičių sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis (Švedų Kalnas) įrengtas ilgo ožnugario PR krašte. Aikštelė keturkampė, pailga ŠV-PR kryptimi, 65x18 m dydžio. Jos PR krašte supiltas 0,8 m aukščio, 8 m pločio pylimas, kurio išorinis 4 m aukščio šlaitas leidžiasi į 5,5 m pločio, 0,5 m gylio griovį, už kurio yra antras 1 m aukščio, 10 m pločio pylimas. ŠV aikštelės gale supiltas 0,5 m aukščio, 11 m pločio pylimas, kurio 4 m aukščio išorinis šlaitas leidžiasi į 22 m ilgio, 17 m pločio, 2,5 m gylio griovį, už kurio supiltas antras 0,7 m aukščio, 6 m pločio pylimas. Už jo iškastas 18 m ilgio, 5,5 m pločio, 0,3 m gylio antras griovys skiria piliakalnį nuo toliau į ŠV besitęsiančio 100 m ilgio ožnugario. Šlaitai statūs, 11-13 m aukščio. R ir PR papėdėje, 0,3 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Piliakalnis apaugęs pušimis ir lapuočiais.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta brūkšniuotos, lygios ir žistos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.
Janonių piliakalnis (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga R-V kryptimi, 46x25 m dydžio. Jos R krašte buvęs pylimas, o už jo griovys (sunaikinti). Šlaitai viršutinėje dalyje dirbtinai pastatinti, statūs, 13 m aukščio, tik R šlaitas nuolaidus, vos 1 m aukščio.	Piliakalnis datuojamas I tūkst.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	Piliakalnis apardytas arimų, dabar apaugęs medžiais ir krūmais. 100 m į PR nuo piliakalnio yra IX-XII a. pilkapynas.		
Jonėnų piliakalnis (Joniškio sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis yra Asvejės ežero Girnų (Žernuvkos, Vainikų) 2,3 ha ploto saloje. Aikštelė ovalo smailiais galais formos, pailga V-R kryptimi, iki 1 m aukščio iškilium viduriu, 1-1,5 m žemesniais kraštais, 170x30 m dydžio. Šlaitai statūs, 10-11 m aukščio. Jis apaugęs lapuočiais su krūmų pomiškiu ir paskiromis pušimis.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pradžia. Piliakalnyje rasta brūkšniuotos keramikos.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą. Vertingųjų savybių pobūdis – archeologinis.
Kampų piliakalnis (Čiulėnų sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis (Jūrkampis) įrengtas Dūrių ežero P krante esančioje atskiroje kalvoje. Aikštelė apvali, 25 m skersmens, per 1 m iškilia PV dalimi. Šlaitai vidutinio statumo, 6-6,5 m aukščio. Piliakalnis labai suardytas arimų, V pašlaitėje kasamas smėlis. Apaugęs beržais.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą.
Karališkių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje, Karklos upelio dešiniajame krante. Aikštelė trikampė, pailga ŠV-PR kryptimi, 30 m ilgio, 35 m pločio ŠV dalyje. ŠV aikštelės pakrastyje supiltas nežymaus puslankio formos 40 m ilgio, 0,8 m aukščio, 7 m pločio pylimas, kurio išorinis 1 m aukščio šlaitas	Piliakalnis datuojamas I tūkst. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje iki 50 cm storio I tūkst. pirmosios pusės kultūriniame sluoksnyje rastas židinys, geležinio smeigtuko fragmentas,	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	leidžiasi į 6,5 m pločio terasą. Pastarosios išorinis 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į dabar jau užlygintą griovį. Šlaitai statūs, 8-12 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų, jo Š dalis nuplauta Karklos upelio, pylimas ištisai iškasinėtas bulviarūšiais, jo Š dalyje ir dabar tebėra rūšys. Apaugęs lapuočiais. PR ir ŠV piliakalnio papėdėse, 1,5 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	brūkšniuotos, lygios ir grublėtos keramikos, geležies gargažių, molio tinko. ŠR papėdėje yra dabar jau beveik užakęs šventu laikomas šaltinis. 250 m į P nuo piliakalnio buvo VI-VII a. pilkapynas (sunaikintas).	
Klabinių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje, dešiniajame Virintos krante, santakoje su bevardžiu upeliu. Aikštelė keturkampė, pailga PR-ŠV kryptimi, 45x17 m dydžio. Jos ŠV gale supiltas 1 m aukščio, 8 m pločio pylimas, kurio išorinis 3 m aukščio šlaitas leidžiasi į 10-15 m ilgio, 6 m pločio, 1 m gylio griovį. Už griovio kyla antras 2 m aukščio, 8 m pločio pylimas, kurio išorinis 5 m aukščio šlaitas leidžiasi į antrą 30 m ilgio, 12 m pločio, 3 m gylio griovį 1-5 m pločio dugnu. Iš šio griovio ŠR šlaitu žemyn iki PR pašlaitės leidžiasi 5-12 m pločio terasa, kuria greičiausiai į piliakalnį ėjęs kelias. PR šlaite, 4,5 m žemiau aikštelės yra 4 m pločio terasa. Šlaitai statūs, 15-17	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	m aukščio. Aikštelės ŠV kraštas nuslinkęs į Virintą, pati aikštelė apardyta arimų. Piliakalnis apaugęs lapuočiais, aikštelės PR dalis dirvonuoja. P papėdėje, 0,5 ha plote yra papėdės gyvenvietė.		
Maišiakulės piliakalnis (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje, Vastapos kairiajame krante. Aikštelė trikampė, orientuota PV-ŠR kryptimi, 15 m ilgio, 30 m pločio PV krašte. Čia supiltas 1 m aukščio, 19 m pločio pylimas, už kurio iškastas 15 m pločio, 2,3 m gylio griovys, už kurio buvęs antras pylimas (sunaikintas). P ir PV šlaituose, 2-2,5 m žemiau aikštelės yra 4 m pločio terasa. Šlaitai statūs, 24 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų, PR šlaitas eroduoja. Apaugęs mišriu mišku.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu. Šiuo metu tvarkomas: įrenginėjami laiptai, stalas, suolas, šiukšliadėžės, stendas, rodyklė ir atliekamas menkaverčių krūmų kirtimas
Malkėsto piliakalnis (Čiulėnų sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas Malkėsto ežero P krante esančio pusiasalio Š gale - buvusios salos aukštesnėje vietoje. Aikštelė keturkampė, pailga P-Š kryptimi, 27x17 m dydžio. Šlaitai nuolaidūs, 3 m aukščio. V, Š ir R piliakalnio	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia. Piliakalnio aikštelėje buvo rastas akmeninis kirvis su skyde kotui.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą.

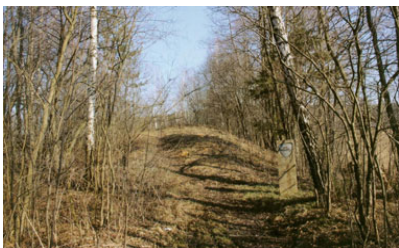
Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	šlaitai nuplauti ežero, P šlaitas nuartas. Piliakalnis dirvonuoja.		
Pakryžės piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis (Aluntėlės Kalnelis) įrengtas Alantos dešiniajame krante esančioje atskiroje kalvelėje. Aikštelė stataus trikampio formos, orientuota P-Š kryptimi, 27 m ilgio, 33 m pločio P krašte. Čia supiltas 0,4 m aukščio, 11 m pločio pylimas. Šlaitai statūs, 8-10 m aukščio, V ir P nuolaidūs, 2-4 m aukščio. V piliakalnio pusė nuardyta tiesiant Molėtų-Anykščių plentą, aikštelė ir pylimas - arimų. Apageš mišriu mišku, P šlaitas dirvonuoja. P papėdėje, 0,3 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo rasta keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.
Paraudinės piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Alantos sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje, Virintos ir Raudinės (Rūdynės) kairiuosiuose krantuose, 100 m į V nuo jų santakos. Aikštelė trapecinė, pailga ŠR-PV kryptimi, 40 m ilgio, 30 m pločio PV gale, 12 m pločio - ŠR. Jos PV krašte supiltas 2,5 m aukščio, 14 m pločio pylimas, kurio išorinis 6 m aukščio šlaitas leidžiasi į tiesų 60 m ilgio, 10 m pločio, 1,3 m gylio griovį 2 m pločio dugnu. Jo	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo rasta brūkšniuotos, lygios ir grublėtos keramikos, šlako.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	išorinėje pusėje supiltas antras 1,5 m aukščio, 7 m pločio pylimas. ŠR šlaite, 3 m žemiau aikštelės yra 3 m pločio terasa. Šlaitai statūs, 10-12 m aukščio. Piliakalnis apaugęs lapuočiais ir paskiromis eglėmis. R papėdėje, 2 ha plote yra papėdės gyvenvietė.		
Padvario, Pazadvorijos piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Giedraičių sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas Grabuostos kairiojo kranto aukštumos kyšulyje. Aikštelė keturkampė, pailga ŠR-PV kryptimi, 41x29 m dydžio. Jos PV krašte supiltas 20 m ilgio, 2 m aukščio, 16 m pločio pylimas, kurio išorinis 5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 40 m ilgio, 15 m pločio, 2 m gylio griovį. Šlaitai statūs, iki 11 m aukščio. ŠR šlaitas apardytas erozijos. Piliakalnis apaugęs mišriu mišku. Š papėdėje, 0,3 ha plote yra papėdės gyvenvietė.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.
Pelenių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Suginčių sen., Molėtų raj.)	Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga ŠV-PR kryptimi, 25x10 m dydžio. Š-ŠV šlaite, 2,5 m žemiau aikštelės yra 15 m ilgio, 4 m pločio terasa, tvirtinta akmenimis. Šlaitai vidutinio statumo, 5-10 m	Piliakalnis datuojamas I tūkst. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta geležinio ietigalio su užbarzdomis viršūnė, lipdytos	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	aukščio. Piliakalnis apaugęs pušimis. Š papėdėje, 2 ha plote yra papėdės gyvenvietė,	keramikos.	
Perkalių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Balninkų sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis (Smailusis kalnas) įrengtas Asio ežero Š krante esančioje kalvoje. Aikštelė keturkampė, pailga R-V kryptimi, 25x15 m dydžio, galuose įtvirtinta 3 pylimais ir tarp jų buvusiais grioviais. V aikštelės krašte supiltas 0,6 m aukščio, 7 m pločio pylimas, kurio išorinis 2,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 6 m pločio, 1 m gylio griovį 3 m pločio dugnu. Už griovio kyla 1,2 m aukščio nuo jo dugno, 0,5 m aukščio, 5 m pločio antras pylimas. Už jo buvęs antras griovys užlygintas trečio nuarto pylimo liekanomis, kurios išsiskiria 0,2 m aukščio, 7 m pločio kauburėliu. Aikštelės R krašte supiltas 10 m ilgio, 1,2 m aukščio, 7 m pločio pylimas, kurio išorinis 2,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 7 m pločio, 1 m gylio griovį 3 m pločio dugnu. Už jo kyla antras 1 m aukščio, 6 m pločio pylimas, už kurio iškastas antras 15 m ilgio, 0,5 m gylio, 6 m pločio griovys. Už šio griovio	Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta lygios ir grublėtos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	supiltas trečias 0,7 m aukščio nuo griovio, 6 m pločio pylimas. Š šlaite, 3 m žemiau aikštelės pirmas griovys virsta 2 m pločio terasa. Šlaitai statūs, 5-10 m aukščio. Piliakalnis apardytas arimų, dirvonuoja. ŠR, R, P ir PR papėdėse, 1,8 ha plote yra papėdės gyvenvietė. 400 m į ŠR nuo piliakalnio buvo VI-IX a. pilkapiai (sunaikinti).		
Piliakalnio piliakalnis (Alantos sen., Molėtų raj.)	 Piliakalnis įrengtas aukštumos krašte. Aikštelė apvali, 24 m skersmens, apjuosta 0,8 m aukščio, 8 m pločio pylimu. Šlaitai vidutinio statumo, 2 m aukščio. Piliakalnis apardytas duobių, apaugęs beržais ir pušimis.	Piliakalnis datuojamas II tūkst. Pradžia.	Nėra įtrauktas į kultūros vertybių registrą.
Sližiškių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Čiulėnų sen., Molėtų raj.)	 Piliakalnis įrengtas bevardžio upelio dešiniajame krante esančiame aukštumos kyšulyje. Aikštelė ovali, pailga ŠP kryptimi, 51x36 m dydžio. Joje rasta brūkšniuotos keramikos, molio tinko. Šlaitai statūs, 3-10 m aukščio. Š aikštelės dalis nuplauta upelio. Piliakalnis apaugęs pušimis ir lapuočiais. V ir P papėdėse, 0,5 ha	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta brūkšniuotos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	plote yra papėdės gyvenvietė. 600 m į Š nuo piliakalnio yra I tūkst. pirmosios pusės-vidurio pilkapiai.		
Suginčių piliakalnis ir senovės gyvenvietė (Suginčių sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė keturkampė, pailga Š-P kryptimi, 35x13 m dydžio. Jos P krašte supiltas 0,5 m aukščio, 10 m pločio pylimas, už kurio iškastas 6 m pločio, 0,2 m gylio griovys. Aikštelės Š krašte supiltas 0,5 m aukščio, 12,5 m pločio pylimas, už jo iškastas 11 m pločio, 0,5 m gylio griovys. Už šio griovio supiltas antras 0,8 m aukščio, 9 m pločio puslankio formos pylimas. Šlaitai vidutinio statumo, 5-6 m aukščio. R piliakalnio šonas nukastas tiesiant Molėtų-Utenos kelią, aikštelė ir pylimai apardyti. Piliakalnis dirvonuoja, V šlaite auga kelios eglaitės ir pušys. V papėdėje, 1 ha plote yra papėdės gyvenvietė, 200 m į PR nuo piliakalnio buvo I tūkst. vidurio pilkapynas (sunaikintas).	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta brūkšniuotos ir lygios keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu.
Svobiškėlio piliakalnis (Alantos sen., Molėtų raj.)	Piliakalnis (Skritkalnis) įrengtas atskiroje kalvelėje. Aikštelė ovali, pailga ŠV--PR kryptimi, 17x10 m	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pradžia.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą.

Pavadinimas, objekto vieta	Trumpas objekto, objekto vietos aprašymas	Susiję istoriniai faktai, išliekamoji vertė	Esama būklė, investicijos
	dydžio. Šlaitai vidutinio statumo, 8-10 m aukščio. R šlaitas nuardytas kasant karjerą. Piliakalnis apaugęs pušimis. R papėdėje, 0,1 ha plote yra papėdės gyvenvietė.		Vertingųjų savybių pobūdis – archeologinis, kraštovaizdžio.
Vališkių piliakalnis (Balninkų sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga ŠR-PV kryptimi, 70x20 m dydžio, iškilu viduriu. P šlaite, 3 m žemiau aikštelės yra piliakalniui nepanaudota kalvos dalis. Šlaitai nuolaidūs, 10 m aukščio. Piliakalnis labai apardytas arimų, R aikštelės krašte įrengiant geodezinį ženklą. Piliakalnis dirvonuoja.	P papėdėje, 0,04 ha plote yra 40 cm storio kultūrinis sluoksnis su anglimis, apdegusiais akmenimis (pastato vieta?). Piliakalnis datuojamas I tūkst. pradžia.	Įtrauktas į kultūros vertybių registrą.
Želvų piliakalnis (Ragas) (Suginčių sen., Molėtų raj.) 	Piliakalnis (Kaukuras) įrengtas Želvų ežero Š kranto pusiasalio aukščiausioje dalyje - buvusioje saloje. Aikštelė keturkampė, pailga R-V kryptimi, 35 m ilgio ir 14 m pločio, aukštesniu V galu. Šlaitai nuolaidūs, 2-3 m aukščio. Piliakalnis dirvonuoja, šlaitai apaugę medžiais.	Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. antrąja puse - I tūkst. pradžia. Piliakalnio aikštelėje rasta lipdytos keramikos.	Pripažintas valstybės saugomu objektu.

* Informacijos šaltinis – www.piliakalniai.lt

Molėtų rajonas ypač turtingas unikaliomis archeologinėmis vertybėmis, bei piliakalniais. Tačiau šis palikimas nėra deramai paruoštas turistų lankymui. Kaip lankomiausia ir ruošiama pritaikyti pažintiniam turizmui galima paminėti tik Dubingių piliavietę, tačiau kitiems rajono piliakalniams nėra įrengti neardantys piliakalnių užkopimo takai, regyklos. Nuo pagrindinių kelių nėra nuorodų į objektus ir informacinių stendų šalia jų. Prie dažno objekto nesutvarkytas privažiavimas, nėra įrengtų automobilių sustojimo aikštelių.

4.3.2. Dvarai ir kitos architektūrinės vertybės

Rajone išlikęs dvarų paveldas. Šešiolika dvarų sodybų įrašytos į nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą: Ambraziškių, Anomislio, Bekupės, Bijutiškio, Didžiokų, Girsteitiškio, Inketrių, Klabinių, Libertavos, Martyniškių, Molėtų, Parudinės, Siesarties, Žalvarių, Želtiškių, Žižmaukos. Čiulų, Alantos ir Arnionių dvaro sodybos paskelbtos valstybės saugomos. Jų vertė: architektūrinė, istorinė, urbanistinė ir kraštovaizdinė. XIX a. antros pusės - XX a.

Šiuo metu Molėtų rajone yra išlikusios 18 dvaro sodybos. Didžioji dalis iš jų yra privatizuotos:

1. Alantos (Naujasodžio) dvaro sodyba (Nr.G305K) – priklauso VšĮ Alantos technologijos ir verslo mokyklai.
2. Ambraziškių dvaro sodyba (Nr. IP 433)- privati.
3. Anomislio dvaro sodyba (Nr.IP 434) –privati nuosavybė.
4. Arnionių dvaro sodyba (Nr.G9K)- priklauso UAB „Armolė“.
5. Bekupės dvaro sodyba (Nr.IP 436)- privati nuosavybė.
6. Bijutiškio dvaro sodyba (Nr.IP 437)- privati nuosavybė.
7. Čiulų dvaro sodyba (Nr.G306) – privati nuosavybė.
8. Didžiokų (Didžiadvasio) dvaro sodyba (AtV 515) – privati nuosavybė.
9. Girsteitiškio dvaro sodyba (Nr.IP 440) – privati nuosavybė.
10. Inketrio dvaro sodyba (Nr.IP 441) – privati nuosavybė.
11. Klabinių dvaro sodyba (Nr.IP 442) – privati nuosavybė.
12. Libertavos dvaro sodyba (Nr.IP 443) – nuosavybės neturi.
13. Martyniškių dvaro sodyba (Nr.IP 444) – privati nuosavybė ir dalis dvaro gyvenamojo namo nuosavybės neturi.
14. Parudinės dvaro sodyba (Nr.IP 446) – privati nuosavybė.
15. Siesarties dvaro sodyba (Nr. IP 447) – privati nuosavybė.
16. Žalvarių dvaro sodyba (Nr.IP 449) – privati nuosavybė.
17. Želtiškių dvaro sodyba (Nr.IP 450) – privati nuosavybė.
18. Žižmaukos (Žižmavos) dvaro sodyba (Nr.IP 451)- privati nuosavybė.

Alantos dvaro sodyba.

(Naujasodžio k., Alantos sen., Molėtų raj.). Alantos dvaras buvo plačiai žinomas Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės laikais. 1928 metais Alantos dvarą pradeda valdyti kunigaikštis Tadeušas Pac-Pomarnackis. Jiems priklausė Girsteitiškio, Vastapų ir Ivanpolio palivarkai. Aleksandras Pac-Pomarnackis pradėjo Alantos dvaro rūmų statybą XIX a. II pusėje. Pastatus

rentė iš akmens ir mūro. Pasakojama, kad rūmų kolonomis marmurą pirkęs Suomijoje ir iš Klaipėdos į Alantą gabenęs net jaučiais. Senieji dvaro rūmai stovėjo už dabartinio Alantos verslo ir technologijos mokyklos pastato. Juos nugriovė ir pastatė naujus. Prasidėjus I pasauliniam karui Pomarnackis išvyko į užsienį ir nebegrižo. Lietuvos vyriausybė dvarą išparceliavo, o jo centrą nupirko B. Sližys iš netoli esančio Klabinių kaimo. Šiuo metu Alantos dvaro sodyboje yra 10 pastatų, įvažiavimo vartai, parkas ir tvenkinys.

Alantos (Naujasodžio) dvaro sodyba (Nr.G305K) – priklauso VŠĮ Alantos technologijos ir verslo mokyklai. Sodyba įrašyta į Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros vertybių registrą. Tai didžiulė dvaro sodyba su 12 pastatų, parku ir 3 tvenkiniais. Visi pastatai yra prižiūrimi ir geros būklės. 1999-2000 metais buvo atlikti stogo dangos pakeitimo darbai, dalinis perdangų remontas.

Dvare veikia kavinė. Dvare yra visos galimybės rengti užsakomuosius renginius, šventes, konferencijas ir pan.

Dvaro rūmuose yra liaudies buities muziejus, kuriame sukaupta per 300 eksponatų. Kasmet muziejų aplanko apie 2000 lankytojų. Šalia liaudies buities muziejaus įkurta VŠĮ Alantos technologijos ir verslo mokyklos muziejaus ekspozicija. Alantos dvare, parodų salėse, pastoviai keičiamos ekspozicijos, kuriose savo darbus eksponuoja Lietuvos ir užsienio meno meistrai.

Alantos bažnyčioje yra sakralinio meno ir inventoriaus muziejus, o Ukmergės gatvėje – mokytojo, dailininko, muziko Mykolo Šeduikio muziejus. Seniūnijoje gausu kryžių ir koplytstulpių. Stebuklais garsėja koplytėlė, esanti Janonių kaime.

Alantos smuklė.

Alantos smuklė stovi kelių sankryžoje esančios Alantos miestelio aikštės pakraštyje. Alantos smuklė statyta XVIII a. I pusėje ilgo stačiakampio plano su ašine kompozicija, susidėjusi iš dviejų dalių: gyvenamosios ir ratinės. Viduryje buvusi priemenė jungė ratinę, smuklės salę ir kitas gyvenamąsias patalpas. 1892 metais po gaisro, smuklės pastatas rekonstruotas ir pakeistas vidaus planas ir fasadai. Po antrojo pasaulinio karo pakeistas vidaus planas ir fasadai. Pamatai akmenų, sienos akmenų ir plytų mūro.

Šiuo metu pastatas yra Molėtų rajono vartotojų kooperatyvo nuosavybė: dabar veikia maisto ir ūkinių prekių parduotuvė, pastate įrengtas butas. Tačiau pastato erdvė yra neišnaudota, apleista: dalyje pastato nėra šildymo, antras pastato aukštas taip pat nešildomas ir nenaudojamas (anksčiau buvo maitinimo paslaugas teikianti įstaiga). Pastato savininkai neplanuoja renovuoti ar keisti jo paskirties. Nors čia būtų puiki vieta kur galėtų įsikurti demonstracinių amatų (žvakių liejimas, alaus gamyba ir pan.) dirbtuvė bei specializuota amatininkų dirbinių parduotuvė.

Arnionių dvaro sodyba.

(Arnionių k., Joniškio sen., Molėtų raj.). Sodyba įrašyta į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Dvaro sodybą sudaro rūmai, ūkiniai pastatai ir parkas (gamtos paminklas) prie Arino ežero, susiformavo XVIII – XIX a. pradžioje. XVI a. pr. dvarą Žygimantas Senasis padovanojo Narbutams. Vėliau jis priklausė Radviloms, Šveikovskiams. 1756 m. kartu su Pabradės dvaru atiteko Vilniaus kaštelionui M. Masalskiui, po jo mirties (1768 m.) – Vilniaus vyskupui I. J. Masalskiui. 1792 metais dvarą įsigijo M. Kostrovickis, kuris pastatė pagrindinius mūrinius pastatus. 1837 metais Arnionių dvaro sodyba atitenka M. ir A. Kostrovickiams, kurių laikais Arnionių dvaras suklesti. 1888 metais dvare buvo 20 pastatų, 8 – mūriniai, buvo katalikų medinė koplyčia ir evangelikų reformatų bažnyčia. Rūmus supo peizažinis parkas ir sodas. Po II pasaulinio karo rūmai perstatyti. Šiuo metu Arnionių dvaro sodyboje išlikę 5 pastatai, oranžerijos ir vartų likučiai, parkas, kuris yra itin vertingas (Kultūros vertybės kodas G9K10). Dar 1986 m. Arnionių parkas paskelbtas vietinės reikšmės gamtos paminklu. Kraštovaizdžio architektai pastebi, jog rekonstruojant parką reiktų sutvarkyti peizažinę šalia ežero esančią dalį, pašalinti menkavertes, savaiminės kilmės atžalas, išvalyti ežero pakrantę, reguliariai šienauti vejas. Daug dėmesio skirti parterinei parko daliai, rekonstruoti buvusį alpinariumą, įrengti naktinį apšvietimą.

Sodyba įrašyta į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Registro kodas G9K, Kultūros vertybės kodas AtV 1015. Šiuo metu Arnionių dvaro sodybai priklauso: rūmai, sudegusių arklidės ir kumetyno pastatų liekanos, svirnas, 2 sargo nameliai, kalvė ir parkas. Arnionių dvaro sodybos pastatai yra blogos būklės. Arnionių dvaro sodyboje buvo atlikti šie tyrimų ir projektavimo darbai: 1989 m. - dvaro parko inventorizacijos medžiaga; 1990 m. - dvaro, esančio laikinoje paminklų apskaitoje, genplanas; 1994 m. nustatytas individualus apsaugos ir naudojimo reglamentas.

Siesarties buvusi dvaro sodyba.

(Siesarties k. Videniškių sen. Molėtų r.). Išlikę: gyvenamasis namas, vandens malūnas, vandens telkiniai. Vandens malūno pastatas sovietiniais laikais buvo įrengtas kaip įmonės poilsio namai.

1990 m. buvo atliktas dvaro, esančio laikinoje paminklų apskaitoje, genplanas. Šiuo metu malūno pastatas yra nuomojamas įvairiems renginiams organizuoti. Pastato būklė gera.

Čiulų buvusi dvaro sodyba.

(Molėtų r. Mindūnų sen. Čiulų k.). Sodybos fundatorius – Jonas Povstanskis. Po jo mirties dvaras atiteko 4 – jam sūnui Liudomirui Povstanskiui, kuris agronomijos mokslus buvo baigęs

Šveicarijoje. XIX a. pab. Povstanskiams priklausė 1000 ha žemės ir 700 ha miško. Čiulų dvaro sodyba – smulkaus, tradicinių archit. formų ir suplanavimo, gerai išlikusio dvarelįo pavyzdys Aukštaitijoje Sovietiniais metais dvaras buvo nacionalizuotas, o centriniame pastate įsikūrusi Mindūnų apylinkės taryba, gyveno žmonės. Atkūrus nepriklausomybę dvaro pastatai buvo grąžinti Natalijai Povstanskytei, o 1995 m. jai mirus, atiteko seseriai Henrikai Janiūnienei, vėliau jos puseserei.

Čiulų dvaro ansamblio vertė – architektūrinė kraštovaizdinė. Tai – vidutinio dvaro pavyzdys, kultūrinio kraštovaizdžio sala, įsiterpanti vaizdingos natūralios gamtos aplinkoje. Dvarą pastatė ir jame šeimininkavo smulkių, vidutinių dvarininkų giminė - Povstanskiai.

Mediniai XIX a. II-osios pusės dvaro rūmai ir keli mediniai pastatai prisiglaudę Tramio Pirmojo ežero pakrantėje. Dvaro sodybos kompleksui priklauso ponų namas, svirnas, kluonas bei gerai išsilaikęs malūnininko namas, nuo centrinės dvaro rūmų dalies nutolęs per 250 metrų.

Dvaro sodyba – smulkaus tradicinių architektūrinių formų ir išplanavimo, gerai išlikusio smulkaus dvaro pavyzdys Aukštaitijoje. Visiems dvaro ansamblio pastatams būdingas istorizmo laikotarpio stilius. Čiulų dvaro ansamblis priskirtinas iki XVIII a. II-os pusės Lietuvoje vyravusiam medinių dvarų tipui. Anot istorinių šaltinių, dvaras buvęs medinis, kadangi tuo metu manyta, esą mediniuose pastatuose sveikiau gyventi. Mediniai dvarai ir vėliau buvo populiarūs tarp smulkiųjų ir vidutinių dvarininkų.

Dvarą supa XIX a. dvarininkų Poniatovskių įkurtas parkas, besidriekiantis Tramio ežero pakrante. Savaiminių parko medžių gausoje išsiskiria didinga senolė – baltoji liepa, kurios kamieno apjuostis siekia apie 5 m.

Čiulų dvaro sodyba įrašyta į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą dėl savo architektūrinės, istorinės, kraštovaizdinės vertės. Registro kodas G306K: ponų namas – G306K1, svirnas –G306K2, kluonas –G306K3 ir malūnininko namas –G306K4. 1989 m. parengta Dvaro parko inventorizacijos medžiaga. Šiuo metu restauruotas malūnininko namas.

Molėtų rajone yra keletas buvusių dvaro sodybų, kurių yra išlikę fragmentai, o privatizacijos metu dvaro pastatai ir žemė buvo išskaidyta keletui savininkų. Paminėtina: Ambraziškių buvusią

dvaro sodybą (Ambraziškių k. Giedraičių sen. Molėtų r.) XIXa. 1 pusė. Išlikę 7 dvaro statiniai, šiuo metu dalis jų yra perstatyti. Parudinės buvusi dvaro sodyba (Molėtų r. Balninkų sen. Paraudinės k.) XIXa. 2p. - XXa. pr. Išlikę dvaro sodybos fragmentai 2 pastatai: gyvenamasis namas ir ledainė. Šiuo metu privati nuosavybė. Žižmaukos (Žižmavos) buvusi dvaro sodyba (Molėtų r. Videniškių sen. Žižmaukos k.) XVII a. vid. - XIXa. 2 pusė. Išlikę 5 dvaro pastatai šiuo metu dalis jų yra perstatyti, privati nuosavybė.

Dubingių smuklė (Dubingių k., Dubingių sen., Molėtų raj.). XIX a. I pusės architektūrinė vertybė. 1842 metais grafas Boleslovas Tiškevičius ant senų pamatų pastatydino naujus užvažiuojamuosius namus su didele ratine ir tvartu. Tai stačiakampio plano, suręsti iš eglinių rąstų, stovėjo ant akmenų mūro pamatų. Smuklės pastatas stovi miestelio centrinės aikštės šiaurinėje pusėje. Vakarinėje pastato dalyje – gyvenamosios, o rytinėje- ūkinės patalpos. Medinis Dubingių smuklės pastatas yra vienas iš vertingiausių objektų Molėtų krašte. Iki 1940 metų veikė smuklė. Po to smuklės pastatas priklausė girininkijai, kuri buvo išnuomojusi pastatą parduotuvėms, restoranui.

Dubingių smuklės pastatas rekonstruotas ES struktūrinių fondų lėšomis. Šiuo metu perduota Asvejos regioninio parko nuosavybėn.

Prekybiniai pastatai.

(Vilniaus g. 42, Molėtai) XIX a. pabaigos – XX a. I pusės pastatas, kuriame iki 1940 metų veikė privačios žydų parduotuvės. Parduotuvės buvo pirmame aukšte, o viršuje gyvenamosios patalpos. Reikšmingas objektas stovi Molėtų miesto centre. Pastatas vieno aukšto, su rūšiais ir mezoniniais, 2 dalių. Tarp pastato dalių yra siauras tarpas, rytiniame gale yra priestatas. Šios architektūrinės vertybės pastatas po Molėtų bažnyčios yra gražiausias ir vertingiausias pastatas, išlikęs Molėtuose po Antrojo pasaulinio karo.

Esama būklė. Šiuo metu pastatas privatizuotas yra keli atskiri pastato savininkai. Ten veikia įvairias paslaugas teikiančios įmonės.

Molėtų rajone išliko aštuonios techninės – istorinės vertybės. 1934 m. statytas medinis Dubingių tiltas – pirmasis Lietuvoje tiltas per ežerą. Išlikę Kijėlių, Siesarties, Maišiakulės, Čiulėnų, Molėtųno, Žalvarių vandens ir Papiškių vėjo malūno pastatai liudija mūsų krašto praeities kartos gamybinės veiklos ir gyvenimo būdą.

Maišiakulės vandens malūnas

Dubingių tiltas.

Tai pirmasis medinis tiltas per ežerą Lietuvoje, 1934 m. pastatytas Lietuvos prezidento A. Smetonos iniciatyva. Tilto per Asvejos ežerą ilgis – 76,4 m, plotis – 6 m, aukštis - 2,6 m. Tiltas yra technikos paminklas. Geros techninės būklės.

Molėtų rajone esančios pilys, dvarai ir kitos architektūrinės vertybės kol kas nėra pilnai sutvarkytos ar pritaikytos kultūrinio turizmo ar viešosioms reikmėms. Vykdoma aktyvi veikla, tame tarpe teikiantis maitinimo ir apgyvendinimo paslaugas yra tik Alantos dvaras, kuris labiau žinomas kaip Alantos verslo ir technologijų mokykla. Dalis architektūros objektų Molėtų rajone priklauso privatiems savininkams, tačiau ten įsikūrusios parduotuvės, maitinimo įstaigos neatskleidžia paveldo savitumo, nėra reikiamai prižiūrimos šeimininkų. Daugelis privačių paveldo objektų neturi nuorodų nuo pagrindinių kelių, informacinių stendų šalia objektų.

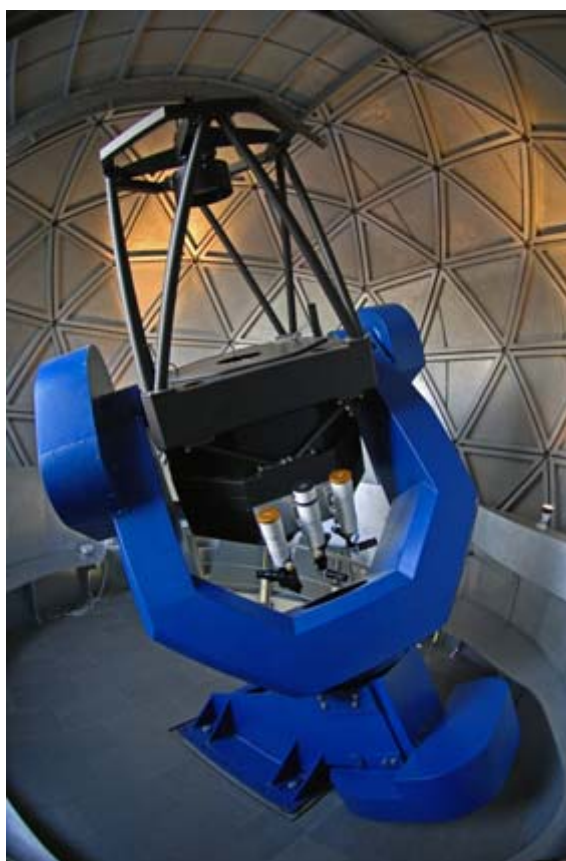
4.3.3. Muziejai

Lietuvos etnokosmologijos muziejus.

(Kulionių k., Čiulėnų sen., Molėtų r.) Įkurtas 1990 m. muziejus pristato emocinius, dvasinius, etninius, pažintinius, pragmatinius žmogaus ir žmonijos ryšius su Kosminiu pasauliu, galimus ryšius su nežemiškos kosminės kilmės protu. Lankytojai supažindinami su astronomijos vieta pasaulio ir Lietuvos istorijoje bei kultūroje. Muziejų sudaro eksponatų rinkinys (per 2100 buities daiktų, architektūrinių detalių, nuotraukų, senovinių matavimo prietaisų, tautodailės ir profesionalaus meno pavyzdžių); informacinis bankas - biblioteka (per 2000 knygų, visą Lietuvos teritoriją apimanti etnografinių ekspedicijų medžiaga, moksliniai straipsniai, garso ir vaizdo skaitmeniniai įrašai apie žmogaus ryšius su kosminiu pasauliu); stebėjimų aikštelė ir teleskopas, prieinamas visiems Lietuvos gyventojams, užsienio svečiams ir turistams; etnokosmologinis parkas - ekspozicija gamtoje: koplytstulpiai, kalendorinės stebyklos, ženklinti akmenys, Saulės laikrodžiai, skulptūros.

Muziejus yra vienas populiariausių Lietuvoje. Muziejaus savininkas Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. 2003 m. Etnokosmologijos muziejus pagaliau atgavo pastatus ir žemę, ant kurių jie stovi. Laimėtų Phare 2000 ir Phare PPF konkursų rezultatas buvo muziejaus architektūrinė idėja, projektas ir pradėti statybos darbai. 2007 – 2008 metais atlikta muziejaus rekonstrukcija, finansuota pagal Europos Struktūrinių fondų paramos sutartį „Lietuvos etnokosmologijos muziejaus turistinio komplekso paslaugų plėtra“, kurios biudžetą sudarė 22,317 milijonų litų, iš kurių 2,67 milijonų skyrė ir Lietuvos Kultūros ministerija. Statybai ir rekonstrukcijai skirta 19,942 milijonų litų. Projekto autoriai R. Krištapavičius ir A. Gudaitis. Statybos ir rekonstrukcijos darbus atliko UAB "Mitnija". Taip pat už šias lėšas nupirktas modernus, 80 cm. skersmens, lankytojams skirtas teleskopas, vaizdo ir garso aparatura.

2008 metais įsigytas muziejaus teleskopas

Mindūnų žvejybos muziejus.

(Mindūnai, Mindūnų sen., Molėtų raj.) Į rytus nuo Molėtų 10-ajame kelio Molėtai – Ignalina kilometre yra ežerų žvejybos muziejus. Žvejybos muziejus įkurtas 1988 m. Muziejuje sukaupta daugybė senųjų ir dabartinių žvejybos įrankių, šimtmečio senumo luotai, varžos, bučiai, tinklai, žeberklai, harpūnai, povandeniniai šautuvai, elektros žūklės aparatai ir kt. eksponatai, kurie dauguma surinkta iš Mindūnų seniūnijos. Šio muziejaus ekspozicija įrengta trijuose pastatuose, kuriuos jungia lauko ekspozicija. Yra žuvų rūkykla, laužavietė, vaikų žaidimo aikštelė. XIX a. pab. žvejo kambarys ir kamarėlė. Seniausias muziejaus eksponatas yra luotas, ištrauktas iš Tramio ežero. Iš to paties ežero atgabenta ir senovinė eldija.

Mindūnų žvejybos muziejus yra Molėtų rajono savivaldybės Krašto muziejaus filialas. Muziejus vykdo aktyvią muziejinę ir edukacinę veiklą, kasmet Žvejybos muziejus organizuoja tradicines poledinės žūklės varžybas ir žiemos šventę, Muziejaus pastato stovis yra avarinis tačiau rekonstrukcijos projektai negali vykti, nes nėra sutvarkyti žemės nuosavybės dokumentai.

Molėtų krašto muziejus.

(Inturkės g. 4, [Molėtai](#)) Molėtų krašto muziejus atidarytas 1997 m. liepos 6 d. Česlovo Stankevičiaus eksponatų kolekcijos pagrindu. Steigėjas - [Molėtų rajono savivaldybė](#). Muziejus įsikūręs Molėtų miesto centre, "raudonųjų rūmų" kaimynystėje. Molėtų krašto muziejus renka, saugo, tyrinėja materialųjį ir dvasinį savo krašto kultūros paveldą. Muziejuje supažindinama su Molėtų rajono archeologinėmis vietomis: piliakalniais, pilkapiais, senkapiais, alkais. Veikia teminės ekspozicijos "Duonos kelias" ir "[Lino kelias](#)". Tautinių drabužių ekspozicija, gausi saiko, laiko bei tūrio matų kolekcija surinkta Molėtų rajono kaimuose ir miesteliuose. XX amžiaus pradžios Molėtų fotografijos, Vyčio kryžiaus ordino savininko kunigo Jono Žvinio gyvenimo ekspozicija. Šalia muziejaus yra parodų salė, kurioje vyksta keičiamos tautodailininkų, profesionalių menininkų bei rajono moksleivių darbų [parodos](#). Dailės salone "Suvenyrai" galima įsigyti įvairių dailės dirbinių bei fotodarbų. Šiuo metu muziejuje saugoma virš 10000 eksponatų. Muziejus globoja: Dubingių mokyklos muziejų, Molėtų skulptūrų parką, Giedraičių mokyklos muziejų, Parapijos namų galeriją "Projektai".

Molėtų krašto muziejus priklauso Molėtų rajono savivaldybei. Muziejus ne tik eksponuoja įvairios tematikos ekspozicijas, bet ir vykdo aktyvią edukacinę veiklą. Edukacinės programos įvairiomis etnografinėmis temomis organizuojamos vaikų darželiams ir mokykloms.

Balninkų stiklo muziejus ir Vlado Miškinio paveikslų galerija.

(Alaušų g. 25, Balninkai, Balninkų sen., Molėtų raj.) Pirmasis specializuotas stiklo dirbinių muziejus Lietuvoje. Jame eksponuojama XX – XXI a. sandūroje veikusių Lietuvoje stiklo fabrikų bei gamyklų pagaminti stiklo dirbiniai ir XVII-XIX a. veikusių stiklo manufaktūrų stiklo dirbinių duženų ir ugniai atsparių medžiagų liekanos. Daugiausia muziejuje eksponuojami išlikę stiklo dirbiniai pagaminti po to, kai 1972 m. Lietuvoje buvo atkurta dailiųjų stiklo dirbinių gamyba. Šią unikalią šeimos sukaupą stiklo dirbinių kolekciją, t.y. 367 stiklo dirbinių eksponatus, 2001 m. rugsėjo 10 d. padovanojo buvęs balninkietis Gedimino V laipsnio ordino kavalierius, stiklo technologas Kazys Strazdas. Muziejus atidarytas 2002 m. Balninkietis dailininkas Vladas Miškinis padovanojo miesteliui 160 savo tapybos darbų. Dailininkas mėgo piešti žymiųjų Lietuvos žmonių portretus: K. M.Čiurlionio, Žemaitės, K.Petrausko, V.Mykoliaičio-Putino, S.Daukanto, K.Donelaičio, J.Basanavičiaus ir kt., gimtojo kaimo vaizdus, istorinius paminklus, pilis, piliakalnius. Didžiausią darbų dalį sudaro Balninkų apylinkių ežerų pakrančių, tėviškės gamtos vaizdai. 2000 m. galerija praturtėjo kraštietės Galaunės premijos laureatės Onutės Pusvaškytės padovanotais 40 grafikos darbais, kurie taip pat yra eksponuojami.

Balninkų stiklo muziejus ir Vlado Miškinio paveikslų galerija yra Molėtų rajono savivaldybės Krašto muziejaus filialas.

4.3.4. Kiti žymūs objektai

Molėtų astronomijos observatorija.

Molėtų rajone 70 km į šiaurę nuo Vilniaus, ant Kaldinių kalvos (200 m virš jūros lygio) šalia mažo Kulionių kaimo (apie 10 km nuo Molėtų). 1969 metų rudenį buvo sumontuotas 25 cm skersmens Kasegreno sistemos teleskopas, surinktas iš Vilniaus universiteto observatorijoje buvusių kelių teleskopų liekanų. 1975-1977 m. pastatytas observatorijos administracinis pastatas

su laboratorijomis, moksline biblioteka, konferencijų sale ir viešbučiu. 1991 m. pradėtas darbas nauju 165 cm teleskopu reflektoriumi - didžiausiu teleskopu ne tik Lietuvoje, bet ir visoje šiaurinėje Europoje. Observatorija priklauso Teorinės fizikos ir astronomijos institutui. Be šio instituto astronomų, čia dirba Fizikos instituto, Vilniaus universiteto ir Vilniaus pedagoginio universiteto mokslininkai, dėstytojai, doktorantai ir studentai.

Savininkas Teorinės fizikos ir astronomijos institutas. Į metus apsilanko apie 5000 turistų.

Observatorijoje organizuojamos ekskursijos, kurių dalyviai supažindinami su Lietuvos ir pasaulio astronomijos naujienomis, teleskopais, nuostabaus grožio spalvotomis planetų, žvaigždžių, ūkų, spiečių, galaktikų nuotraukomis. Dieninės ekskursijos metu taip pat yra pademonstruojamas 165 cm skersmens teleskopas - didžiausias mokslinės paskirties įrenginys Šiaurės Europoje.

Taip pat yra galimybė pasižvalgyti po naktinį dangų observatorijos ekskursiniu teleskopu. Stebimi įdomiausi tą naktį matomi dangaus objektai. Naktinės ekskursijos dalyviai taip pat supažindinami su naktinio dangaus vaizdu, žvaigždynais ir ryškiausiomis žvaigždėmis specialaus astronominio lazerio pagalba. Dėl naktinių ekskursijų, ypač jei norima stebėti savaitgalio naktį, reiktų registruotis kelias savaites prieš norimą datą.

Naktinės ekskursijos vyksta tik esant visiškai giedram arba itin mažai debesuotam orui.

Etnografinė sodyba ir Dangaus šviesulių stebykla.

(Kulionių k., Čiulėnų sen., Molėtų raj.) Molėtų krašto muziejaus XIX a. pabaigos XX a. pradžios Etnografinė sodyba yra Kulionių kaime Molėtų raj., Labanoro regioniniame parke, šalia turistų pamėgtų Teorinės fizikos ir astronomijos instituto [Astronomijos observatorijos](#) bei [Etnokosmologijos muziejaus](#). Etnografinėje sodyboje 1996 m. buvo įrengtas Senovinės dangaus šviesulių stebyklos modelis. Rato iš dešimties medinių šventyklos stulpų su kalendoriniais ženklais viduryje įrengtas akmeninis Saulės – ugnies aukuras. Stulpai žymi šešias pasaulio šalis ir Saulės tekėjimo bei laidos azimutus svarbiausių kalendorinių švenčių dienomis. Nuo 1997-tų metų kasmet balandžio pabaigoje Etnografinėje sodyboje ir dangaus stebykloje švenčiama senovinė lietuvių pirmosios žalumos šventė - [Jorė](#). Etnografinė sodyba prie Lenktinio ežero ir greta esanti dangaus šviesulių stebykla - vienas atraktyviausių turizmo objektų.

Dvi polinės povandeninės senovės gyvenvietės.

Tai unikalios, retos ir reikšmingos archeologinės vertybės Molėtų krašte.

Luokesų ežeras pirmą kartą buvo žvalgytas archeologų povandenininkų 1999 metais. Vietinių gyventojų pasakojimais buvo nurodoma, kad Luokesų ežere esą randama sukietėjusių medžių rąstų. 2000 metais archeologiniai žvalgymai ežere buvo tęsiami. Jų metu po vandeniu aptikta Luokesų I-oji polinė brūkšniuotosios keramikos kultūros gyvenvietė – pirmoji polinė gyvenvietė Lietuvoje.

Ši gyvenvietė yra ežero pakrantėje, seklumoje, besitęsiančioje nuo ežero šiaurinio kranto į rytus iki didesnės salos. Gyvenvietę sudaro dvi į ežero dugną sukaltų pušinių arba beržinių polių grupės – centrinė ir vakarinė. Pagal polių išsidėstymą centrinė gyvenvietės dalis yra pusapvalio plano, nuo kranto ir seklumos atitverta dviem polių eilėmis. Gyvenvietės vidinė dalis stačiakampio plano. Gyvenvietės vakarinę dalį sudaro kelios išsimėčiusios polių grupelės. Centrinėje gyvenvietės dalyje, ežero dugne susidaręs iki 20 cm storio kultūrinis sluoksnis. Inventorizuoti gyvenvietės teritorijoje esantys 348 poliai. Matavimų metu aptikta dar 60 polių, užklotu dumbliu. Sprendžiant pagal polių išsidėstymą, tai galėjo būti įtvirtinta polinė gyvenvietė su gyvenamaisiais pastatais. Surasti poliai, brūkšniuotosios keramikos šukės, nedidelės trinamosios girmos, akmeninio kirvuko ašmenys, angliukai saugomi Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Radiniai datuojami II tūkstantmečio prieš Kristų pabaiga.

Už 0,6 km į pietvakarius yra Luokesų senovės II gyvenvietė. Ji aptikta po vandeniu palei pietinį Luokesų ežero krantą. Gyvenvietė yra ežero pietinėje pakrantėje, rago pavidalo seklumoje, besitęsiančioje nuo kranto į rytų šiaurės rytų kryptimi. Gyvenvietę sudaro dvi atskiros polių grupės – rytinė, kurioje yra daugiau polių ir vakarinė, kurioje poliai išsidėstę lyg kvadrato forma. Sprendžiant pagal polių išsidėstymą, atrodo, kad su krantu gyvenvietę jungė tiltelis. Kai kur rytinėje gyvenvietės dalyje ežero dugne susidaręs iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis. Inventorizuoti gyvenvietės teritorijoje esantys 400 poliai. Gyvenvietės liekanas sudaro į ežero dugną abipus nedidelio pusiasalio sukalti poliai. Didžiausia polių koncentracija aptikta seklumos šiaurės rytų dalyje. Aptiktas iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis. Sprendžiant pagal polių išsidėstymą, čia galėjo būti polinė gyvenvietė su maždaug 10 gyvenamųjų pastatų, tiltuku vedusiu į krantą, žuvims gaudyti užtvais. Surasti poliai, medinių konstrukcijų dalys, apdegę akmenys ir keramikos šukės saugomos Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Radiniai datuojami apie 500 m. prieš

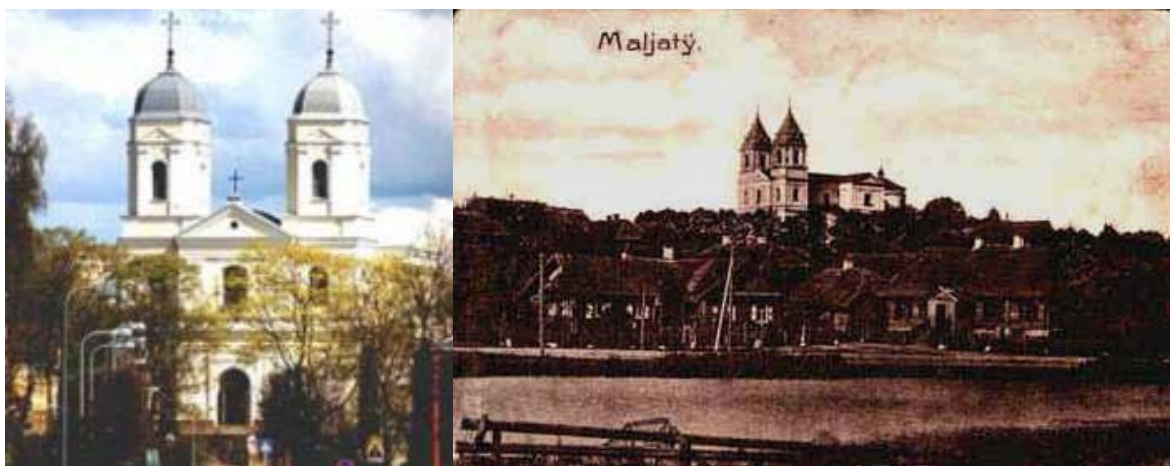
Kristų.

Molėtų rajone, Luokesų ežeras, kuriame surastos dviejų polinių gyvenviečių yra unikalūs. Tikėtina, kad čia buvę ir daugiau gyvenviečių ant polių. Archeologų povandenininkų tyrimai suteiks ir daugiau informacijos apie šias polines gyvenvietes. Tyrinėjimai bus tęsiami.

4.3.5. Bažnyčios

Molėtų bažnyčia.

(Jono Pauliaus II-ojo g. 1, Molėtai) Šv. Apaštalų Petro ir Povilo 1905 m. statyta neobarokinė bazilikinė mūrinė bažnyčia yra reikšmingiausia architektūrinė vertybė Molėtų mieste. 1944 m. nugriauti bažnyčios bokštai atstatyti tik 1977 m. Altoriai ir vargonų prospektas neoklasicistiniai. Bažnyčioje yra 12 reikšmingų dailės vertybių. Reikšmingiausi paveikslai: „Marija tarp angeliukų“, „Šv. Laurynas“ ir „Šv. Petro ir Šv. Pauliaus atsisveikinimas“ ir 5 arnotai. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Videniškių bažnyčia.

(Videniškiai, Videniškių sen., Molėtų raj.) Videniškių bažnyčia pastatyta 1618 m. kunigaikščio Martyno Marcelijaus Giedraičio lėšomis. Tai renesanso ir baroko bruožų turintys pastatai. Bažnyčią statydino vienuolyno provinciolas I. Žepnickis ir valdovo sekretorius B. K. Risinskis. Prie bažnyčios šono pristatė koplyčią su rūsiu, kur buvo laidojami kunigaikščių Giedraičių šeimos nariai. 1684 m. bažnyčia buvo pašventinta. Prie jos veikė parapiinė mokykla. 1782 - 1785 metais bažnyčios pastatas buvo smarkiai apgriautas, nes vyko kariniai ginkluoti susirėmimai tarp vyskupo J. Kosakovskio ir kunigaikščių Giedraičių giminės. Suremontuota kunigaikščių Giedraičių lėšomis. Bažnyčia daug kartų buvo remontuota. Pastaraisiais metais sutvarkyti bažnyčios koplyčios rūsiuose esantys palaidojimai. Restauruotas 42 metrų bažnyčios bokštas ir naujai perdengtas stogas. Bažnyčioje yra 10 dailės vertybių, kurios susiję su kunigaikščiais Giedraičiais. Šiuo metu vyksta bažnyčios vidaus patalpų tyrimo ir dažymo darbai.

Vertybės (paminklo) kodas: G227K1P. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Videniškių Augustinų vienuolynas.

(Videniškiai, Videniškių sen., Molėtų raj.) Videniškių Augustinų vienuolyno namas – baroko laikotarpio pastatas. Vienuolynas buvo svarbus Atgailos kanauninkų ordino dvasinio gyvenimo centras. Čia gyveno provincijolas, o vėliau, kitose šalyse atgailos kanauninkų vienuolijai išnykus, ir ordino generolas. Vienuolyne veikė noviciatas ir teologijos studijos. Prie vienuolyno veikė parapijos mokykla ir špitolė. Pastatas stovi bažnyčios šventoriaus rytiniame kampe, vakariniu galu įkomponuotas į jo tvorą. 1617 metais vienuolyno namo statybos darbus fundavo ir pastatydino kunigaikštis M. M. Giedraitis. Medinis vienuolyno namas buvo 2 aukštų, su galerija.

Pirmas aukštas turėjo 2 kambarius, antrasis – 9 celes. Vienuolyno namas nukentėjo 1654 – 1657 m. karo su Rusija metu. 1754 m. infulato Rimavičiaus lėšomis ir iniciatyva šalia sumūrijo dviaukštį infulato rezistencijos pastatą. Vienuolynas buvo apnaikintas 1783 m., kai kunigaikščiai Giedraičiai kovojo su vyskupu J. Kosakovskiu. Vėliau pastatas ne kartą remontuotas. 1832 m. vienuolynas uždarytas. Iki antrojo pasaulinio karo pastate buvo Videniškių klebonija. Po karo pastate veikė mokykla ir bendrabutis. 1993 m. pastatas gražintas Videniškių parapijai.

Vienuolynas restauruotas Molėtų savivaldybės, KPD, Giedraičių giminės ir Kaišiadorių vyskupijos lėšomis. Neužbaigti vidaus patalpų restauracijos darbai.

Vertybės (paminklo) kodas: G227K2P. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Videniškių Augustinų vienuolyno namas ir antrojo aukšto restauruotos freskos

Giedraičių bažnyčia ir varpinė.

(Giedraičiai, Giedraičių sen., Molėtų raj.) Giedraičiai įsikūrę 21 km nuo Molėtų, Kiemento ežero krante, o miestelio įkūrėju laikomas kunigaikštis Giedrius. Ilgus metus Giedraičių miestelis buvo pagrindinis kunigaikščių Giedraičių tėvonijos centras. Giedraičiai pirmą kartą paminėti 1338 metais kunigaikščio Gedimino taikos sutartyje su Livonijos ordinu. 1410 metais Giedraičiuose pastatyta pirmoji bažnyčia, gavusi Šv. Baltramiejaus vardą. Vėliau šią bažnyčią rėmė, remontavo ir perstatinėjo daugelis Giedraičių giminės narių. Į šios bažnyčios sieną įmūryta Vyskupo Juozapo Arnulfo Giedraičio širdis. Tokia buvo velionio vyskupo J. A. Giedraičio priešmirtinė valia. Bažnyčioje yra 9 dailės paminklai, paminkliniai vargonai. Šalia bažnyčios veikia reikšminga ir įdomi pagal Vilniaus universiteto profesoriaus K. Gregotovičiaus projektą XIX a. pastatyta varpinė. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Alantos bažnyčia.

(Alanta, Alantos sen., Molėtų raj.). Alantos neoromaninė bažnyčia pastatyta 1904 – 1912 metais pagal Liepojos architekto K. E. Strandmano projektą. Statybos rangovas – J. Miliutavičius iš Breslaujos. 1928 metais meistras V. Jakševičius pastatė altorius, sakyklą, papuošė skulptūromis vargonų chorą. XX a. 4 dešimtmetyje broliai Zakarkos iš Klaipėdos dekoravo vidų. 1979 m. bažnyčios vidus vėl dekoruotas, 1982 m. įdėti vitražai. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Inturkės bažnyčia ir varpinė.

(Inturkės k., Inturkės sen., Molėtų raj.). XVIII a.vid.- XIX a. I pusės mediniai liaudiško baroko ir klasicizmo pastatai. Senoji bažnyčia pastatyta XVI amžiuje. 1555 metais karalienė Bona jai suteikė žemės privilegiją. 1739 metais Inturkės klebonas St. Tomaševskis fundavo naujos bažnyčios statybą. Ji pradėta tik po 1757 m., klebonaujant Mikalojui Olendskiui. Medinė Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia buvo kryžiaus plano. Šalia bažnyčios stovėjo 2 tarpsnių varpinė su bokšteliu ir 4 varpais. Veikė parapiinė mokykla. XVIII a. pab. pastatai buvo apleistai. XIX a.pr. buvo parengtas bažnyčios perstatymo projektas ir ji buvo suremontuota. Po remonto įgyja klasicizmo bruožų. Bažnyčia suresta iš medinių tašytų rąstų. Fasada apkalta stačiomis įleidžiamomis lentomis ir mažai puošti. Bažnyčioje yra 11 reikšmingų dailės vertybių. Objekto savininkas - Kaišiadorių vyskupija.

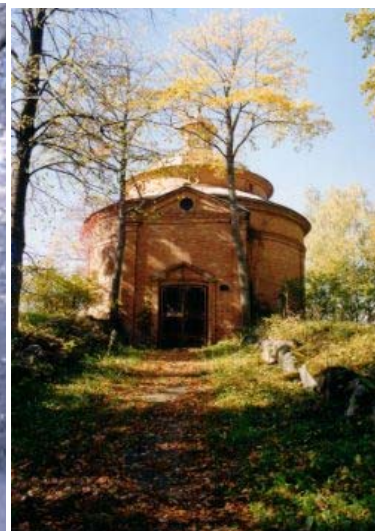
Rudesos kapinių koplyčia ir varpinė.

(Rudesos k., Inturkės sen., Molėtų raj.). Medinė Šv. Jono Krikštytojo Rudesos koplyčia pastatyta XVIII a. II pusėje Inturkės klebono M. Olendskio lėšomis. Tada ji turėjo 4 stulpų portiką, ant malksnomis dengto stogo buvo varpų bokštelis. Koplyčia smarkiai nukentėjo 1812 metais karo metu. 1820 metais suremontuota, įrengti nauji altoriai. 1989 metais grąžinta Inturkės parapijos tikintiesiems. Į pietvakarius nuo koplyčios yra varpinė, pastatyta XIX a. I pusėje. Objekto savininkas Kaišiadorių vyskupija.

Didžiokų mauzoliejinė koplyčia.

(Didžiokų k., Giedraičių sen., Molėtų raj.). XIX a. pabaigoje grafas Kostas Jelenskis Didžiokų kaime pasistatė didžiulį dvarą, koplyčią – mauzoliejų ir dvarvietėje pasodino daug medžių suformavęs išpūdingą parką, kuriame medžiai sodininko padedami įgavo įvairias formas. Koplyčia neoklasicistinių formų, rotundinė, vieno aukšto, su kupolu ir pusrūsiu. Pamatai akmenų mūro, pusrūsio sienos viduje apmūrytos plytomis. Antžeminė dalis raudonų plytų. 1936 metais dvaras buvo parduotas Mykolui Deveniu. Mauzoliejuje tuo laiku buvo palaidota grafų Jelenskių giminė. 1940 m. Deveniai buvo ištremti į Vorkutą, o dvaras buvo nuniokotas kolūkių kūrėjų ir galiausiai išsprogdintas. Koplyčia buvo panaudota kaip atliekų sandėlis, karstai su palaikais išmesti ir išniekinti. 1965 m. koplyčią "atrado" skulptorius Aloyzas Smilingis ir ją sutvarkęs ten įrengė kūrybines dirbtuves, kur apsigyveno su šeima ir kūrė iki 1991 m. 1998 m. koplyčia grąžinta savininkams. Šiuo metu ji yra P. Bobelienės nuosavybė. Savininkė nuo 2001 m. leido koplyčia naudotis Molėtų foto klubui "Ekspozicija". Koplyčioje įrengta meno galerija, vyksta aktyvus kultūrinis gyvenimas.

5. ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

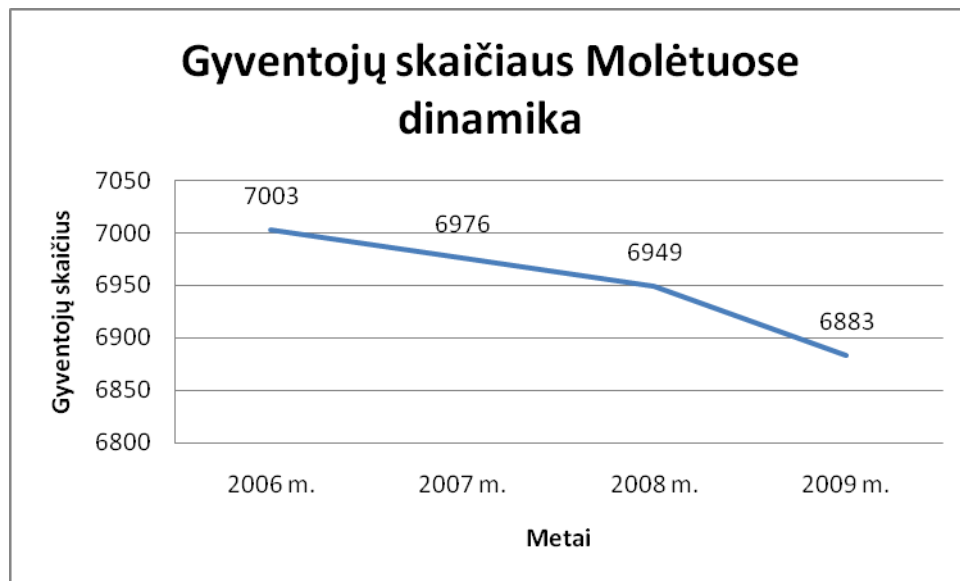
5.1. Demografinė situacija

Molėtų darbo biržos duomenimis 2009 metais Molėtų rajone gyveno: 22,8 tūkst. gyventojų, iš jų 69,8 proc. gyventojų gyveno kaime.

Rajono gyventojų struktūroje didėjo darbingo amžiaus gyventojų procentas: jei 2000 m. darbingų gyventojų buvo 51,7 proc., tai 2009 m. – 59,2 proc. (palyginus su 2008 metais padidėjo 1,2 proc.). Per metus padidėjo asmenų nuo 0 iki 15 m. amžiaus skaičius 0,7 proc., o pensinio amžiaus asmenų sumažėjo 0,5 proc.

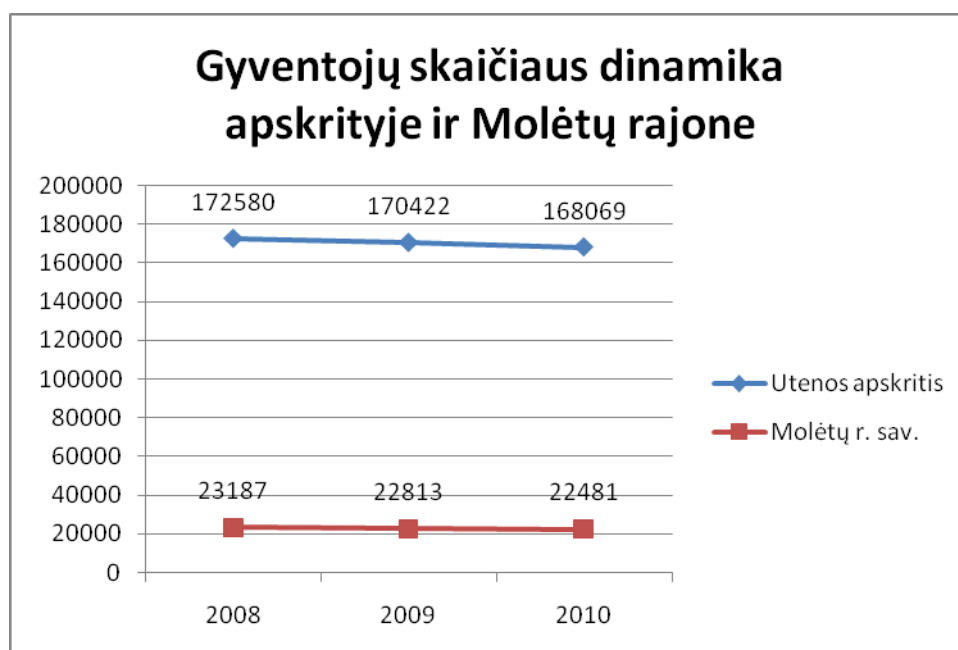
Rajone akivaizdi gyventojų emigracijos, senėjimo ir gimstamumo mažėjimo tendencija, kuri turi esminę įtaką visai rajono demografinėi situacijai.

Rajone gyvena 23,2 tūkst. gyventojų. 86% lietuvių, 10% lenkų, 3% rusų, 1% kitų tautybių atstovų. 32,7% gyventojų užimti žemės ūkio, miškininkystės, 8,7% - pramonės ir energetikos, 12,5% - statybos, 46,1% – švietimo, socialinėje ir kitų paslaugų sferose. Vyrauja smulkus ir vidutinis verslas, veikia 350 įvairių įmonių. Daugiausiai gyventojų gyvena Molėtų mieste. Gyventojų skaičiaus Molėtuose dinamika pastaraisiais metais pateikiama sekančioje diagramoje.

Gyventojų skaičius Molėtuose 2006-2009 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų skaičiaus dinamika Utenos apskrityje ir Molėtų rajone.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

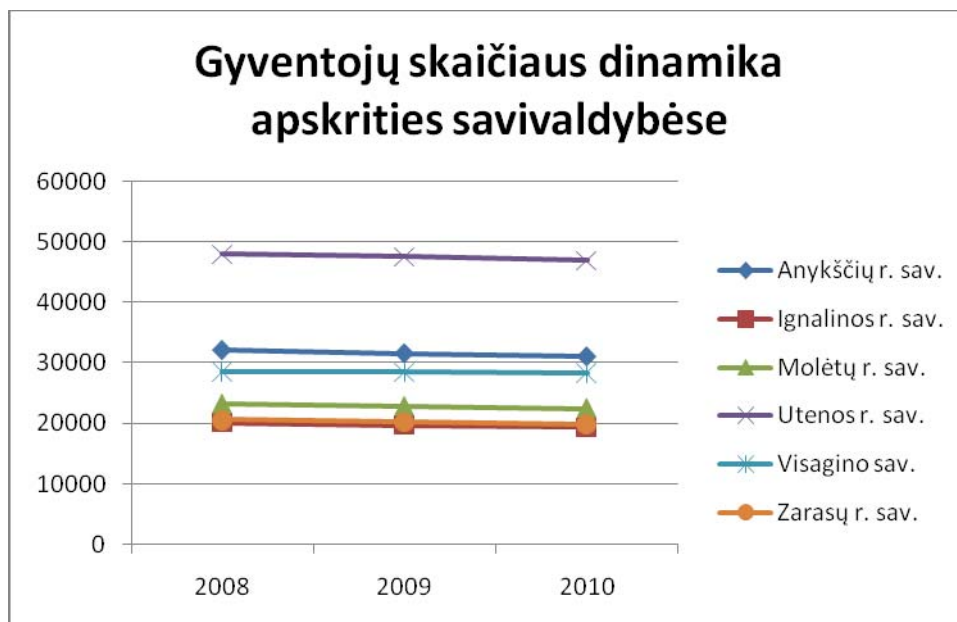
Teritorija	Parametras	Metai		
		2008	2009	2010
Lietuvos Respublika	Gyventojų skaičius metų pradžioje	3366357	3349872	3329006
	Gyventojų tankis	51,6	51,3	..
	Teritorija, km ²	65300	65300	65300
	Vidutinis metinis gyventojų skaičius	3358114	..	..
Utenos apskritis	Gyventojų skaičius metų pradžioje	172580	170422	168069
	Gyventojų tankis	24	23,7	..
	Teritorija, km ²	7201	7201	7201
	Vidutinis metinis gyventojų skaičius	171501	..	..
Molėtų r. sav.	Gyventojų skaičius metų pradžioje	23187	22813	22481
	Gyventojų tankis	17	16,7	..
	Teritorija, km ²	1367	1367	1376
	Vidutinis metinis gyventojų skaičius	23000	..	..

Lietuvos, Utenos apskrities ir Molėtų rajono demografiniai duomenys

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nuo 2008 iki 2010 metų tiek Lietuvoje, tiek visose Utenos apskrities savivaldybėse tolygiai mažėjo gyventojų skaičius. Molėtų rajono gyventojų skaičius sumažėjo 3 proc. ir viršijo tiek bendrą Lietuvos (1,1 proc.) tiek Utenos apskrities (2,6 proc.) vidurkį. 2001 metais rajone gyveno virš 25 tūkst. gyventojų, tuo tarpu 2006 m. jau tik 23,9 tūkst. gyventojų, 2008 metais – 23,1 tūkst. gyventojų, 2010 m. pradžioje 22,4 tūkst. gyventojų.

Molėtų rajono gyventojai sudaro 0,7 proc. visų Lietuvos ir 13,3 proc. Utenos apskrities gyventojų.

Gyventojų skaičius Utenos apskrities savivaldybėse 2008-2010 metais

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kaip ir kaimyniniuose Utenos apskrities rajonuose Molėtų rajone lyginant su Lietuvos vidurkiu, labai žemas gyventojų tankumas. 1 kv. km tenka tik 16,4 gyventojas, kai tuo tarpu bendras Lietuvos vidurkis sudaro 51,0. Utenos apskrityje išskirtinė yra Visagino savivaldybė, kuri pasižymi aukštu gyventojų tankumu. Pagal gyventojų skaičių tarp 44 šalies rajonų Molėtų rajonas užima tik 39 vietą.

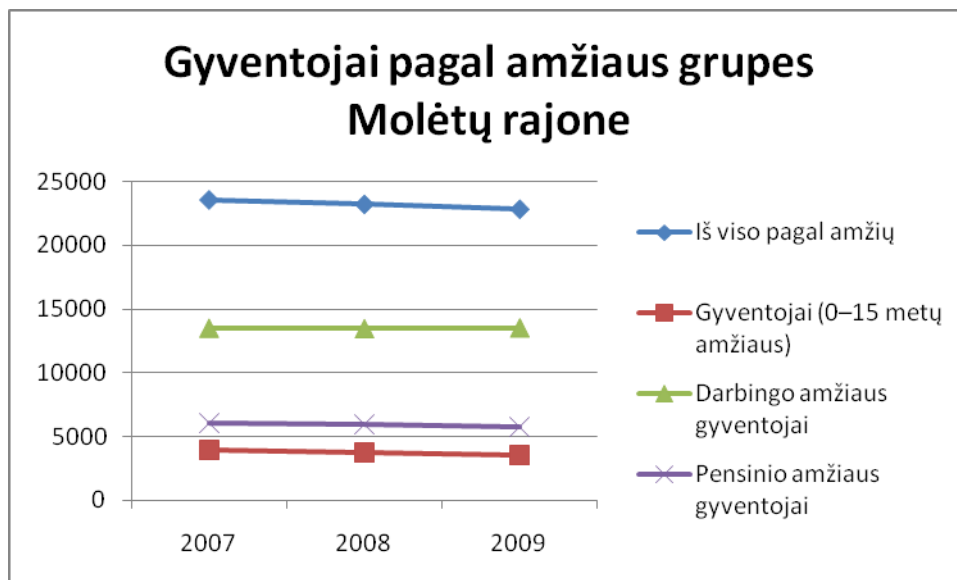
Gyventojų tankis	2008	2009	2010
Lietuvos Respublika	51,6	51,3	51,0
Utenos apskritis	24,0	23,7	23,3
Anykščių r. sav.	18,2	17,9	17,6
Ignalinos r. sav.	13,9	13,7	13,4
Molėtų r. sav.	17,0	16,7	16,4
Utenos r. sav.	39,0	38,7	38,2
Visagino sav.	492,8	490,9	488,5
Zarasų r. sav.	15,4	15,1	14,9

Gyventojų tankumo duomenys Lietuvoje, Utenos apskrityje ir jos savivaldybėse.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vertinant Molėtų rajono gyventojų struktūrą, pagal amžiaus grupes, daugiausiai yra darbingo amžiaus žmonių, jie sudaro 59 proc. nuo visų gyventojų, tačiau tai yra blogesnis rodiklis

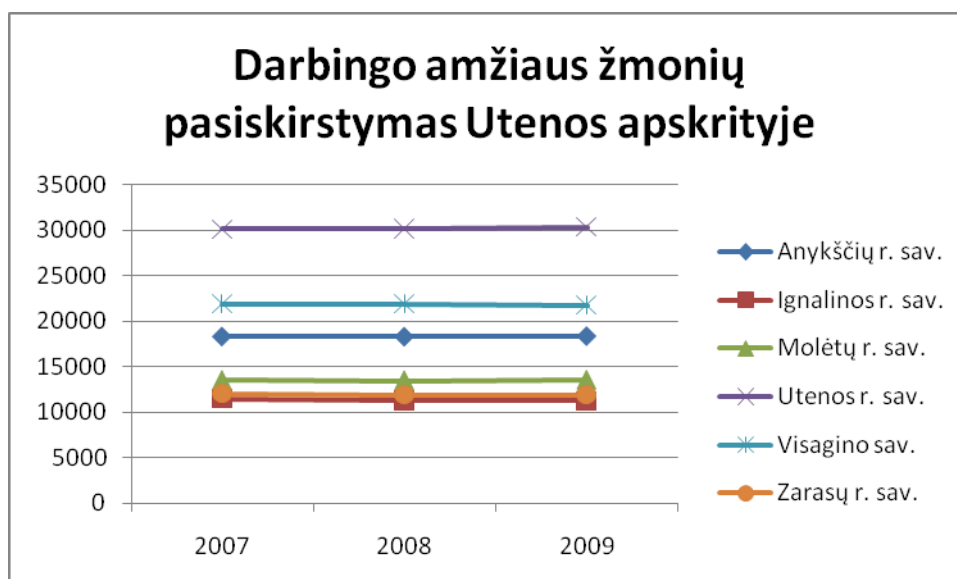
lyginant su bendru darbingo amžiaus žmonių dalimi Lietuvoje. Lietuvoje darbingo amžiaus gyventojai sudaro 64 proc. visų gyventojų.

Gyventojų duomenys pagal amžiaus grupes Molėtų rajone.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vertinant darbingo amžiaus žmonių pasiskirstymą apskrityje pažymėtina, kad daugiausiai darbingo amžiaus žmonių yra Utenos rajone (20 proc.). Molėtų rajonas pagal darbingo amžiaus žmonių kiekį apskrityje užima tik 4 vietą ir šiame rajone yra 13 procentų apskrities darbingo amžiaus žmonių.

Darbingo amžiaus žmonių dinamika Utenos apskrities rajonuose

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

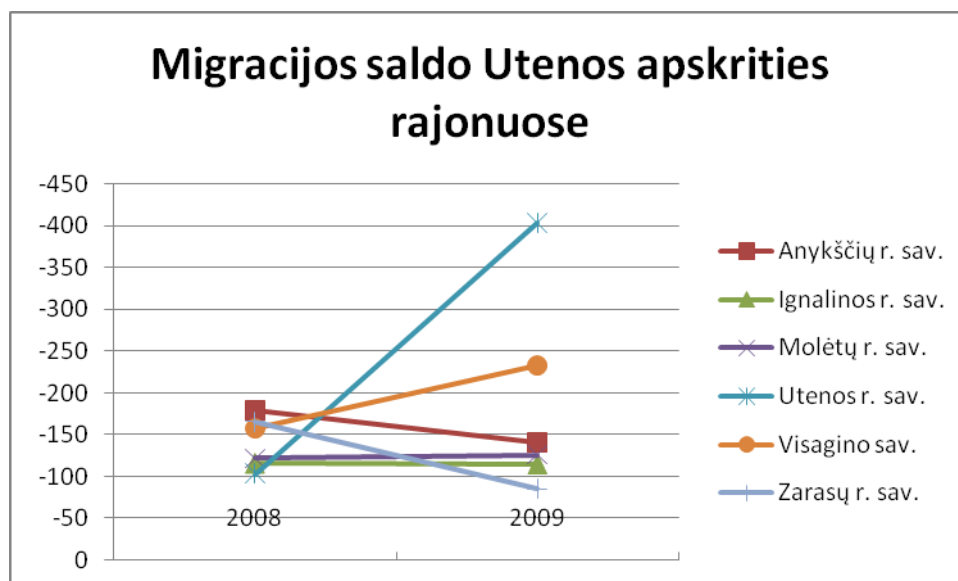

Amžiaus grupė	Teritorija	Metai		
		2007	2008	2009
Iš viso pagal amžių	Lietuvos Respublika	3384879	3366357	3349872
	Utenos apskritis	174743	172580	170422
	Anykščių r. sav.	32629	32137	31596
	Ignalinos r. sav.	20624	20147	19752
	Molėtų r. sav.	23539	23187	22813
	Utenos r. sav.	48378	47934	47611
	Visagino sav.	28576	28582	28474
	Zarasų r. sav.	20997	20593	20176
Gyventojai (0–15 metų amžiaus)	Lietuvos Respublika	590213	568820	550246
	Utenos apskritis	27847	26489	25224
	Anykščių r. sav.	5405	5113	4822
	Ignalinos r. sav.	3237	3060	2927
	Molėtų r. sav.	3965	3767	3542
	Utenos r. sav.	7811	7405	7027
	Visagino sav.	3872	3808	3754
	Zarasų r. sav.	3557	3336	3152
Darbingo amžiaus gyventojai	Lietuvos Respublika	2136574	2140133	2153999
	Utenos apskritis	107260	106948	107093
	Anykščių r. sav.	18284	18268	18323
	Ignalinos r. sav.	11472	11308	11250
	Molėtų r. sav.	13495	13458	13515
	Utenos r. sav.	30097	30129	30336
	Visagino sav.	21867	21835	21759
	Zarasų r. sav.	12045	11950	11910
Pensinio amžiaus gyventojai	Lietuvos Respublika	658092	657404	645627
	Utenos apskritis	39636	39143	38105
	Anykščių r. sav.	8940	8756	8451
	Ignalinos r. sav.	5915	5779	5575
	Molėtų r. sav.	6079	5962	5756
	Utenos r. sav.	10470	10400	10248
	Visagino sav.	2837	2939	2961
	Zarasų r. sav.	5395	5307	5114

Bendra gyventojų dinamika pagal amžiaus grupes Lietuvoje, Utenos apskrityje ir jos rajonuose

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Migracijos saldo Molėtų rajone 2009 m. buvo -126. Turimi duomenys rodo, kad išvykstančiųjų iš rajono žmonių skaičius turi tendenciją didėti. Pagal migracijos saldo Molėtų rajonas užima ketvirtąją vietą apskrityje (didžiausia migracija apskrityje pastebima Utenos rajone -403, mažiausia Zarasų savivaldybėje - 85).

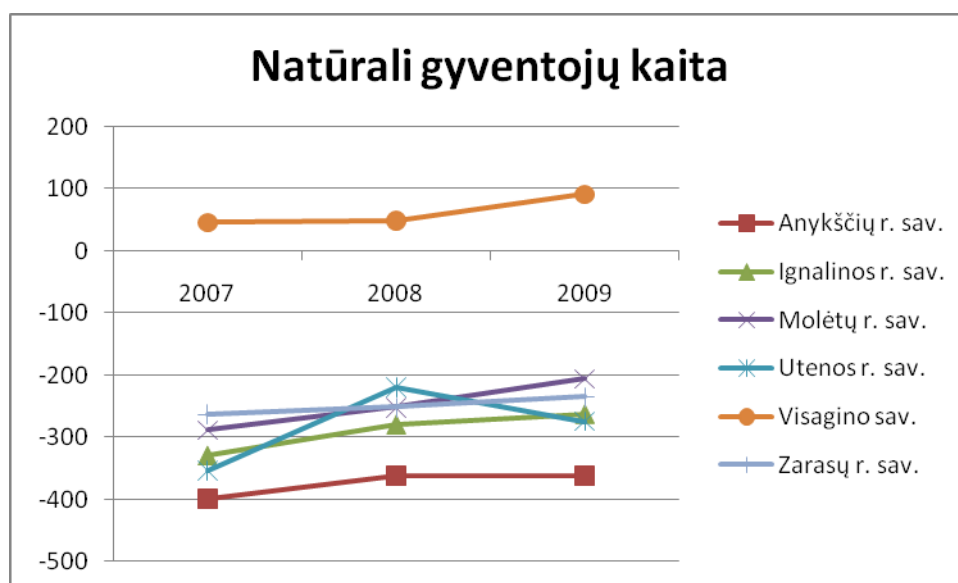
Migracijos saldo Utenos apskrities savivaldybės rajonuose 2008 ir 2009 metais.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Viena iš pagrindinių gyventojų mažėjimo priežasčių – emigracija į užsienio šalis ar kitus Lietuvos regionus. Ženkliai didesnė migracija stebima į kitus Lietuvos regionus nei į kitas užsienio valstybes. Migracijos saldo pasiskirsto atitinkamai –14 į Užsienį ir –112 į kitus Lietuvos regionus. Tai sąlygoja apie santykinai sudėtingą situaciją rajone lyginant su kitais Lietuvos rajonais.

Mažėjantį gyventojų skaičių taip pat apibūdina paskutinius penkerius metus neigiami natūralaus gyventojų prieaugio rodikliai.

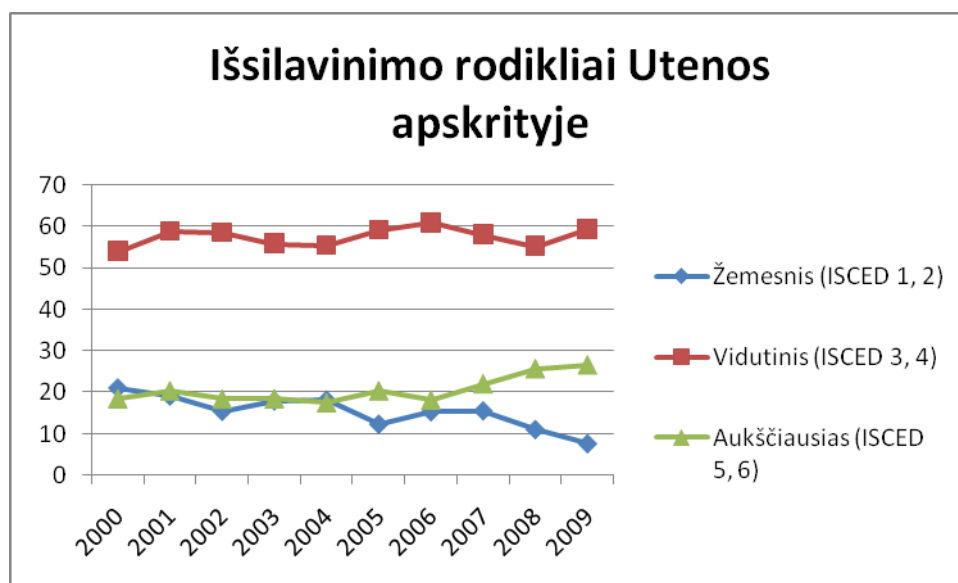
2009 m. Molėtų rajono natūralus gyventojų prieaugis buvo neigiamas, t.y. –206, tačiau didžiausias sumažėjimas Utenos apskrityje buvo jaučiamas Anykščių raj. savivaldybėje, kurios gyventojų skaičius sumažėjo 363 asmenimis. Utenos rajone gimstamumo ir mirties teigiamas santykis buvo tik Visagino rajone, kur gimstamumas 2009 m. buvo 91 žmogumi didesnis nei užregistruoti mirties atvejai.

Natūrali gyventojų kaita Utenos apskrityje 2007-2009 metais

5.2. Gyventojų išsilavinimas

Visoje Utenos apskrityje kaip ir visoje Lietuvoje 2000-2009 metų bėgyje augo gyventojų su vidutiniu ir aukščiausiu išsilavinimu skaičius, tolygiai mažėjant gyventojų su žemesniu išsilavinimu skaičiui. Tai rodo, jog regiono gyventojai vis labiau suvokia išsilavinimo reikšmę sėkmingai integracijai į darbo rinką.

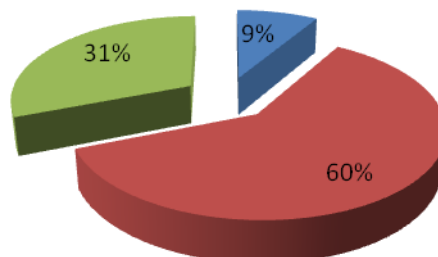
Išsilavinimo rodikliai (25–64 m. amžiaus) Utenos apskrityje 2000-2009m. (Tūkst. gyventojų)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vertinant 2009 metų Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis, galima teigti, jog Utenos apskrities gyventojų išsilavinimo rodikliai iš esmės atitinka šalies vidurkį.

Lietuva (gyventojai pagal išsilavinimą)

■ Žemesnis (ISCED 1, 2) ■ Vidutinis (ISCED 3, 4) ■ Aukščiausias (ISCED 5, 6)

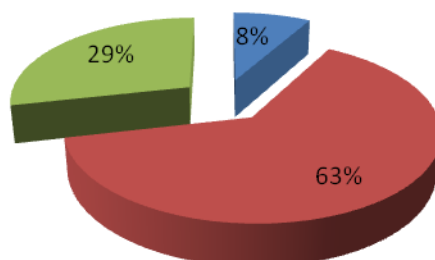

Lietuvos Respublikos gyventojų išsilavinimo rodikliai 2009m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Utenos apskritis (gyventojai pagal išsilavinimą)

■ Žemesnis (ISCED 1, 2) ■ Vidutinis (ISCED 3, 4) ■ Aukščiausias (ISCED 5, 6)

Utenos apskrities gyventojų išsilavinimo rodikliai

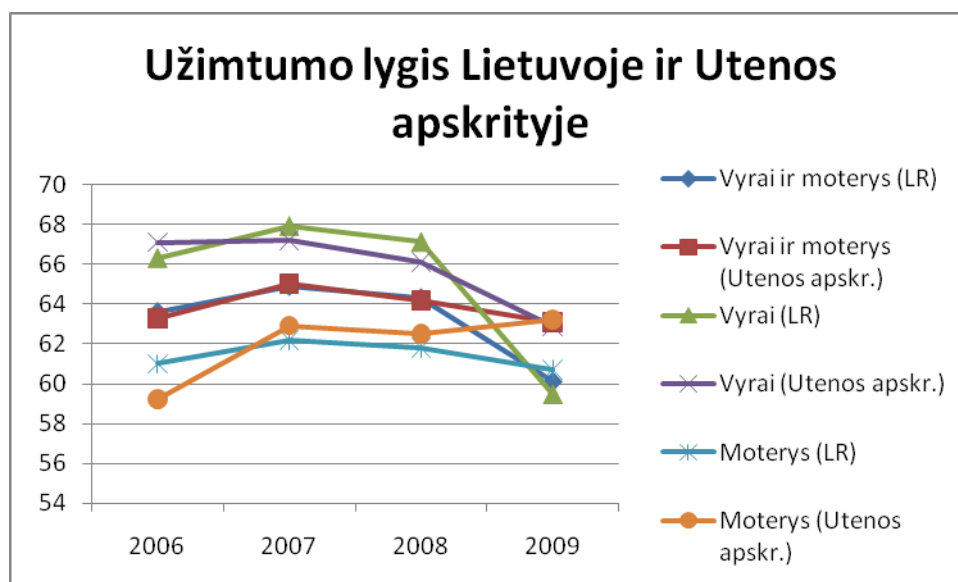
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Lyginant Lietuvos ir Utenos apskrities išsilavinimo rodiklius, galima išskirti, kad Utenos apskrityje yra 3 proc. daugiau žmonių su vidutiniu išsilavinimu, nei šalies vidurkis, tačiau 2 proc. mažiau gyventojų su aukščiausiu išsilavinimu lyginant su šalies vidurkiu.

5.3. Gyventojų užimtumas

2009 metais rajone buvo 388 veikiančios ūkio subjektai, iš kurių daugiausiai paslaugų veiklos – 278 arba 72 proc.

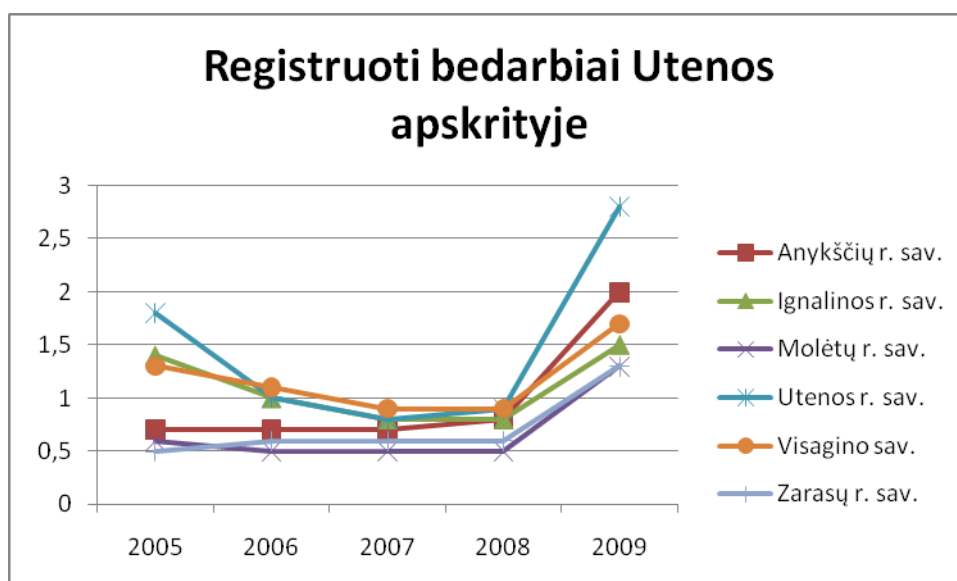
Bendra ekonominė situacija Lietuvoje ir pasaulyje, ekonomikos nuosmukis 2009 metais akivaizdžiai atsiliepė tiek Utenos apskr. ir Molėtų rajonui. Analizuojant užimtumo rodiklius identifikuojama, kad ekonomikos nuosmukis labiausiai paveikė vyrų užimtumo lygį tiek Lietuvoje, tiek ir Utenos apskrityje. Lyginant su šalies vidurkiu, užimtumo rodiklių nuosmukis Utenos apskrityje yra ne toks ryškus, kaip kad visoje Lietuvoje. 2009 metais užimtumo lygis Utenos apskrityje susilygino, tarp vyrų ir moterų ir siekė 63 procentus. Lyginant 2008 ir 2009 metus moterų užimtumo lygis Utenos apskrityje netgi išaugo, tuo tarpu vyrų užimtumo lygio smukimas nuo 66 iki 63 procentų sąlygojo bendrą užimtumo lygio kritimą Utenos apskrityje 1 procentu. Užimtumo pokyčių rodikliai pateikiami sekančioje diagramoje.

Užimtumo duomenys Lietuvoje ir Utenos apskrityje 2006-2009 metais

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2009 metais Lietuvoje užregistruota 203,1 tūkst. bedarbių, t.y. 3 kartus daugiau bedarbių, nei jų buvo 2008 metais (73,4 tūkst.). Utenos apskrityje daugiau nei 10,6 tūkstančių bedarbių, t.y. 2,4 karto daugiau nei 2008 metais. Molėtų rajone 2009 metais užregistruota 1300 bedarbių, t.y. 2,6 karto daugiau nei jų buvo 2008 metais. Analizuojant šiuos rodiklius identifiikuotina, kad Molėtų rajone bedarbių kiekis santykinai padidėjo daugiau nei visoje apskrityje, tačiau nesiekė šalies vidurkio. Registruotų bedarbių statistika pateikiama sekančioje diagramoje.

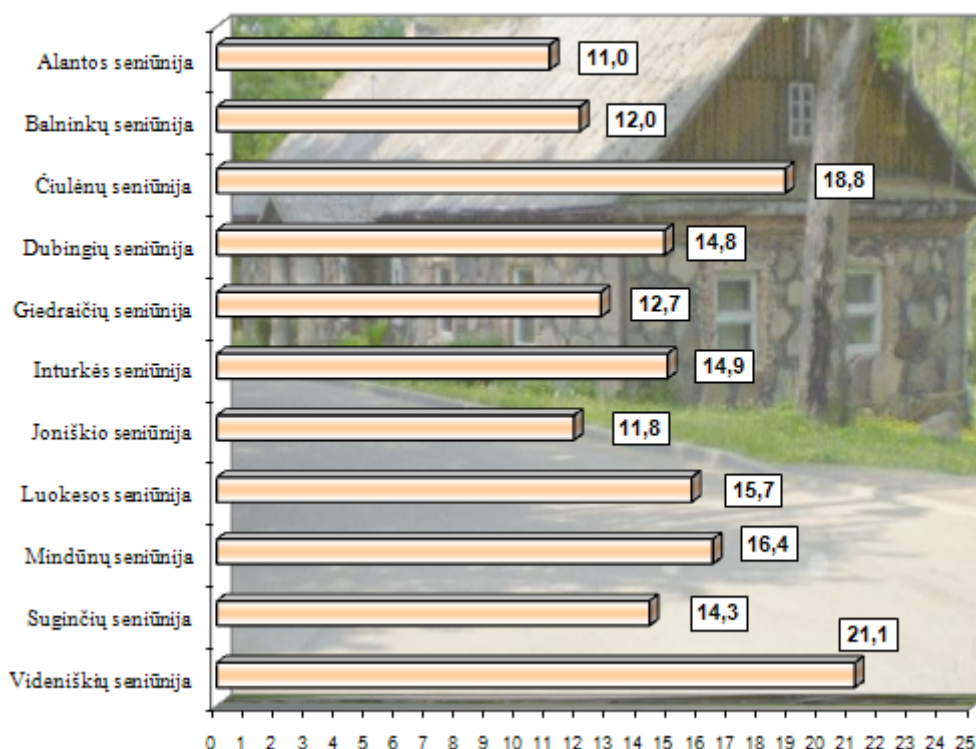

Registruotų bedarbių dinamika Utenos apskrityje 2005-2009 metais

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Analizuojant Molėtų rajono nedarbingumo lygį Molėtų rajono seniūnijose identifikuojama, kad aukščiausias nedarbo lygis yra Videniškių seniūnijoje ir siekia 21,1 proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų seniūnijose, o santykinai geriausias nedarbo lygis stebimas Alantos seniūnijoje, kur jis siekia 11 procentų nuo darbingo amžiaus gyventojų seniūnijose. Nedarbo lygis pagal seniūnijas pateikiamas sekančioje diagramoje.

Bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų seniūnijose
2010 m. balandžio 1 d.

Bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų Molėtų rajono seniūnijose 2010 m. balandžio 1 d.

Šaltinis: Molėtų darbo birža

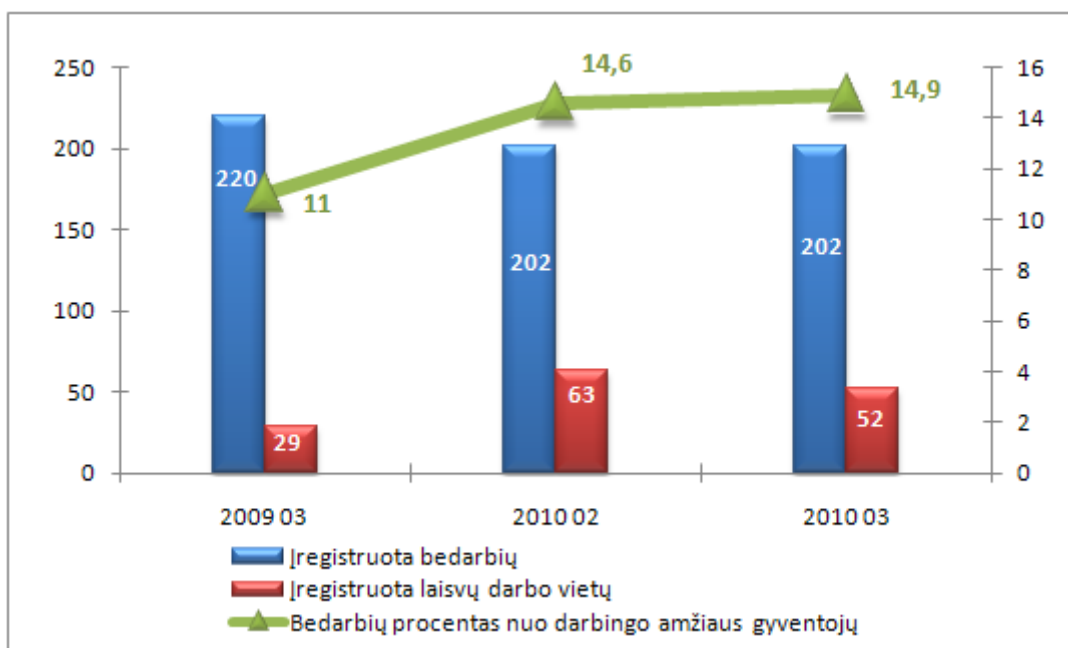
Pagal Molėtų darbo biržos pateikiamus duomenis 2010 m. kovo mėnesį tarp bedarbiais įregistruotų asmenų 31,2 proc. sudaro darbo netekę per paskutinius tris mėnesius (2010 m. vasario mėn. – 30,2 proc., 2009 m. kovo mėn. – 44,1 proc.). Analizuojant juos pagal ankstesnę darbinę veiklą daugiausia registravosi asmenų dirbusių paslaugų sektoriuje – 49,21 proc. Palyginus su 2009 metų kovo mėn., procentinis santykis padidėjo 15,09 proc. punkto. Darbą praradusių statybos sektoriaus darbuotojų procentinė dalis per metus sumažėjo nuo 29,41 iki 22,22 proc., žemės ūkio – nuo 10,59 iki 9,52 proc., pramonės sektoriaus – nuo 25,88 iki 19,05 proc.

Jaunimo iki 25 m. amžiaus procentinė dalis besiregistruojančių bedarbių struktūroje beveik nekito (2009 m. kovo mėn. – 16,8 proc., 2010 m. vasario mėn. – 13,9 proc., 2009 m. kovo mėn. – 13,9 proc.). Vyresnių nei 50 m. asmenų procentinė dalis bedarbių struktūroje padidėjo (2009 m. kovo mėn. – 23,6 proc., 2010 m. vasario mėn. – 23,8 proc., 2010 m. kovo mėn. – 27,7 proc.). Niekur nedirbusių asmenų skaičius pakito nežymiai: 2009 m. kovo mėn. – 3,6 proc., 2010 m. vasario mėn. – 5,4 proc., 2010 m. kovo mėn. – 5,0 proc.

Molėtų darbo biržos duomenimis 2010 m. balandžio 1 d. darbo biržoje buvo registruoti 2337 ieškantys darbo asmenys, iš jų bedarbio statusą turėjo 2002 asmenys. Palyginti su 2009 m. balandžio 1 d., ieškančių darbo asmenų skaičius išaugo 63 proc. Per metus pokyčių

bedarbių struktūroje beveik nebuvo. 4 proc. punkto sumažėjo vyresnių nei 50 m. asmenų procentinė dalis.

Molėtų darbo biržoje įregistruoti asmenys 2010 m. balandžio 1 d. sudarė 17,3 proc. visų darbingo amžiaus Molėtų rajono gyventojų. Bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų – 14,9 proc. Per metus nedarbas Molėtų rajone išaugo 3,9 proc. punktais.

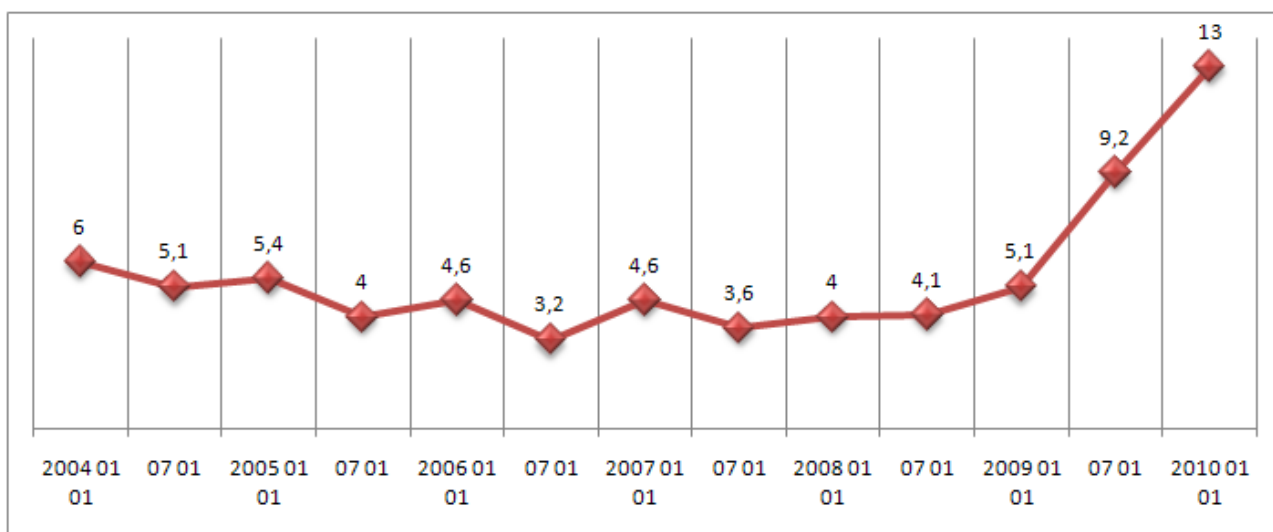
Bedarbystės molėtų rajone duomenys

Šaltinis: Molėtų darbo birža

Daugiausia bedarbių įregistruota Videniškių (21,1 proc.), Čiulėnų (18,8 proc.) ir Mindūnų (16,4 proc.) seniūnijose. Mažiausia bedarbių – Alantos (11,0 proc.), Balninkų (12,0 proc.) ir Giedraičių (12,7 proc.) seniūnijose.

5.4. Padėties darbo rinkos kitimo tendencijos Molėtų rajone

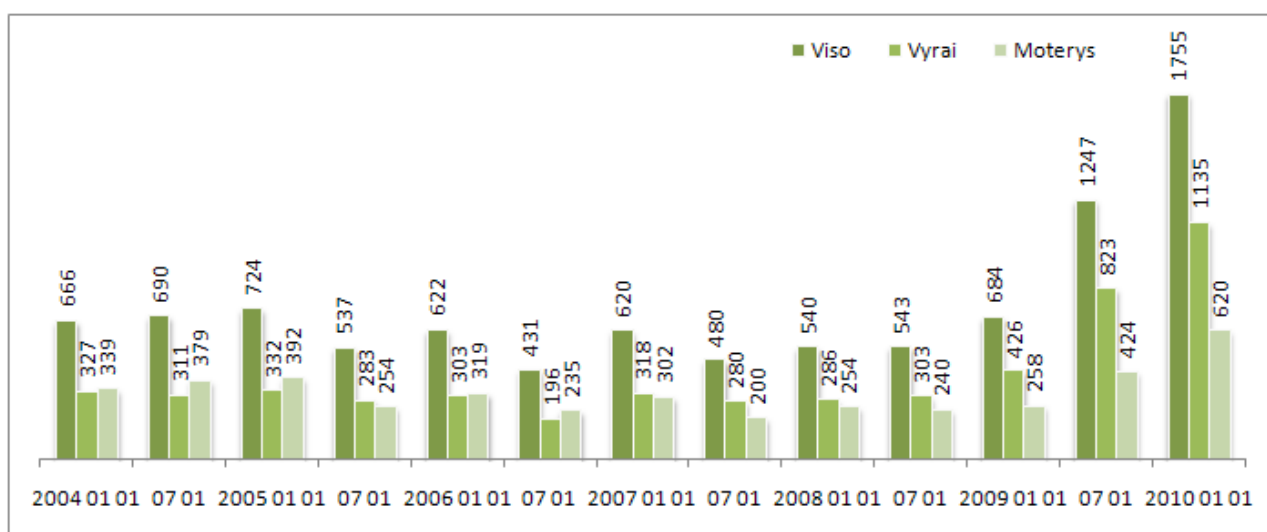
Molėtų darbo biržos pateikiamais duomenimis 2006 m. liepos 1 d. bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų pirmą kartą per pastarųjų 6 metų laikotarpį pasiekė žemiausią ribą – 3,2 procento. Nuo 1999-01-01 iki 2001-01-01 bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų nuolat kildamas nuo 4,8 proc. padidėjo iki 8,3 proc. Nuo 2001-01-01 šis procentas kasmet mažėjo ir 2006-07-01 – jau 3,2 proc. Nuo 2008-01-01 bedarbių procentas pamažu augo ir 2010 m. sausio 1 d. bedarbių procentas pasiekė aukščiausią ribą per visą šį laikotarpį.

Bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų

Šaltinis: Molėtų darbo birža

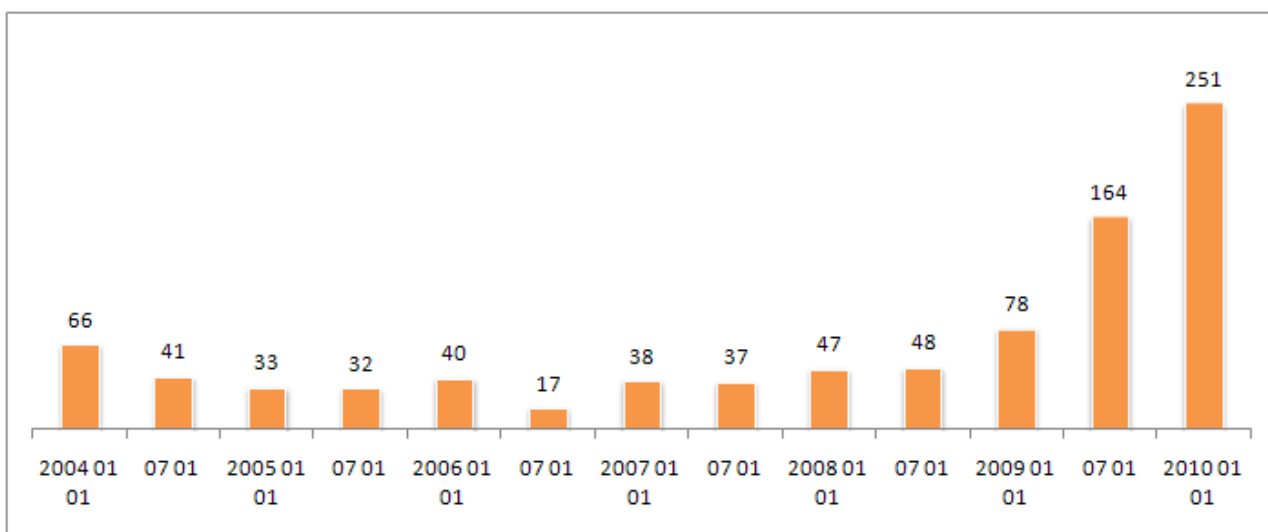
Per 2004-01-01 – 2010-01-01 laikotarpį bedarbių skaičius buvo didžiausias 2010 m. sausio 1 d. – 1755, o mažiausias buvo 2006 m. liepos 1 d. – 431. Bedarbių struktūroje padidėjo bedarbių vyrų lyginamoji dalis (nuo 50,9 proc. iki 66 proc.).

Bedarbių skaičiaus dinamika 2004-2010 m. Molėtų rajone

Šaltinis: Molėtų darbo birža

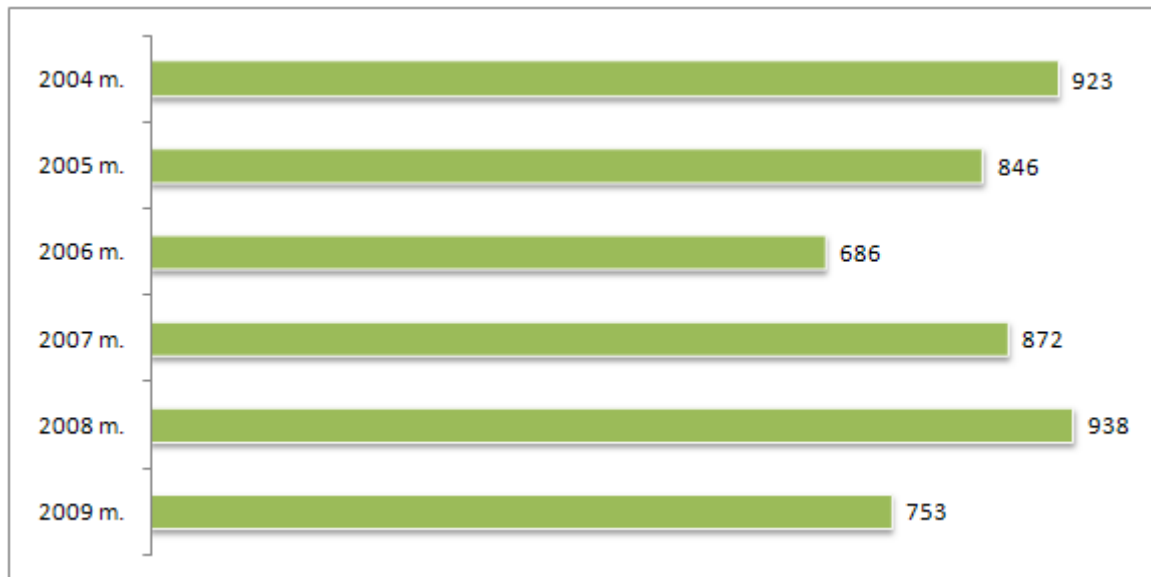
Bedarbių, jaunesnių kaip 25 m., skaičius per 2001-2004 metų laikotarpį kasmet mažėjo. Per 4 metų laikotarpį jis sumažėjo 80,6 proc. 2005 m. pabaigoje jų buvo 40, 2006 m. pabaigoje – 38, 2007 m. pabaigoje – 47, 2008 m. pabaigoje padidėjo iki 78, o 2010 m. sausio 1 d. jų buvo 251.

Bedarbių, jaunesnių nei 25 metai, dinamika Molėtų rajone 2004-2010m.

Šaltinis: Molėtų darbo birža

Bedarbių paklausa nuo 1998 m. nuolat augo. 2004 metais palyginti su 1997 metais įdarbinimas nuo 425 asmenų išaugo iki 923 (117,2 proc.). 2005 m. įdarbinti 866 ieškantys darbo asmenys, 2006 m. – 686, 2007 metais – 872, 2008 m. – 938, 2009 m. – 753 ieškantys darbo asmenys.

Bedarbių paklausos Molėtų rajone dinamika 2004-2009 metais.

Šaltinis: Molėtų darbo birža

5.5. Nedarbo ir darbo jėgos paklausos prognozės

2009 metais Molėtų darbo biržos specialistai padėjo įsidarbinti 753 ieškantiems darbo asmenims, tai yra 19,7 proc. mažiau negu 2008 m. (įdarbinta 938 asmenys).

Pagal neterminuotas darbo sutartis įdarbinta 500 asmenų (66,4 proc. visų įdarbintųjų), o pagal terminuotas – 253. Nuolatinis įdarbinimas palyginti su 2008 metais sumažėjo daugiau kaip 35 proc. Daugiau kaip kas šeštas įdarbintasis – vyresnis kaip 50 m., kas penktas – jaunas asmuo iki 25 m. amžiaus. Ilgalaikiai bedarbiai sudaro apie 4 proc. visų įdarbintųjų.

Laisvų darbo vietų registracija 2009 metais sumažėjo palyginti su 2008 metais 11 procentų. Neterminuotam įdarbinimui užregistruota 301 laisva darbo vieta (43 proc. mažiau negu 2008 metais), o terminuotam – 254 (52 proc. daugiau negu 2008 metais). Į vieną darbo vietą pretendavo beveik penki ieškantys darbo asmenys.

Tendencijos paklausoje: Darbo jėgos paklausa sumažėjo; Ieškančių darbo asmenų įdarbinimas mažėjo; Jau 2009 m. I pusmetyje žymiai sumažėjo darbuotojų poreikis pramonės ekonominėje veikloje, ypač medienos apdirbime, o II pusmetyje ir statybose; Daugiau kaip kas antras darbo pasiūlymas – kvalifikuotiems darbininkams; Palyginus su 2008 metais mažėjo laisvų darbo vietų skaičius neterminuotam įdarbinimui (43 proc.) ir augo terminuotam įdarbinimui (51 proc.); Laisvų darbo vietų skaičius neterminuotam įdarbinimui pramonėje, paslaugose ir statyboje palyginus su 2008 metais atitinkamai sumažėjo 20, 33 ir 56 procentais; Didžiausios įsidarbinimo galimybės – turintiems profesinę kvalifikaciją.

Paklausiausios specialybės, profesijos 2009 metais: administratorius, medienos apdirbimo staklininkas, pardavėjas, kūrėjas, pardavėjas kasininkas, pardavėjas konsultantas, virėjas, siuvėjas.

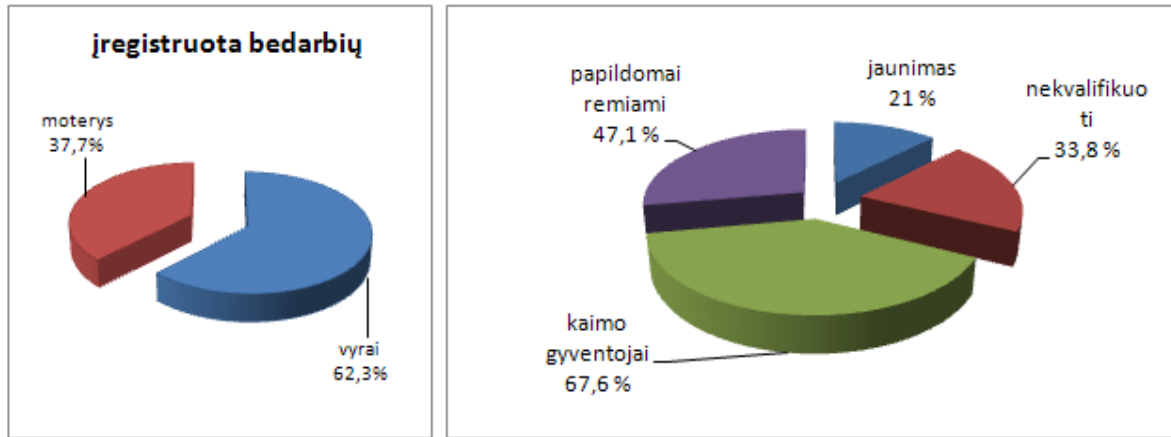
Molėtų darbo biržos pateikiamais duomenimis augo į darbo biržą besikreipiančių asmenų skaičius:

2009 metais Molėtų darbo biržoje įsiregistravo 2513 ieškančių darbo asmenų (62,3 proc. daugiau negu 2008 m.), iš jų 2383 bedarbiai: moterų – 856 (arba 36 proc.), vyrų – 1527 (arba 64 proc.), kaimo gyventojų – 1615 (arba 67,8 proc.). Kas mėnesį vidutiniškai buvo registruojama po 209 asmenis. Pirmą kartą ieškančių darbo asmenų, palyginti su 2008 metais, įregistruota 25 proc. daugiau; 33,9 proc. besikreipiančių bedarbių neturėjo profesinio pasirengimo; Jaunimo įsiregistravo beveik du kartus daugiau negu 2008 metais ir tarp besikreipiančių sudarė beveik 20 proc.; Papildomai remiamų bedarbių skaičius tarp besiregistruojančių asmenų buvo 4 proc. didesnis negu 2008 m.; Vyresnių kaip 50 metų amžiaus asmenų skaičius tarp besikreipiančių asmenų buvo 3,2 proc. mažesnis negu 2008 m.; Augo ilgalaikių bedarbių skaičius; Nedarbo socialinio draudimo išmoka paskirta kas antram bedarbiui.

Pagal Molėtų darbo biržos pateikiamus duomenis įvertinus darbdavių apklausos rezultatus, darbo rinkos tendencija, prognozuojama, kad 2010 metais Molėtų darbo biržoje:

- registruosis 2500 darbo ieškančių asmenų, iš jų:
 - o 2420 bedarbių;
- prognozuojama, kad 2010 metais bedarbių pagal tikslines grupes registruosis:
 - o 62,3 proc. vyrų;
 - o 37,7 proc. moterų;
 - o 21,0 proc. jaunimo;
 - o 67,6 proc. kaimo;
 - o 33,8 proc. nekvalifikuotų;

- o 47,1 proc. darbo rinkoje papildomai remiamų;
- prognozuojama, kad 2010 m. vidutinis bedarbių santykis su darbingo amžiaus gyventojais bus 11,1 proc.

2010 m. prognozuojama įregistruoti bedarbių struktūra

Šaltinis: Molėtų darbo birža

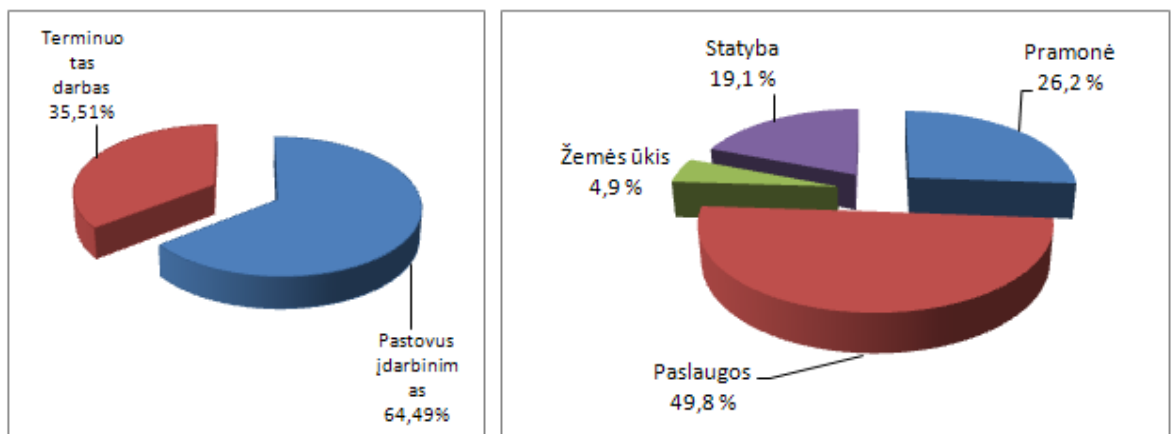
Prognozuojama, kad bus užregistruota **535** nauji pasiūlymai darbui, iš jų:

- 345 nuolatiniam darbui;
- 190 terminuotam darbui.

Vidutiniškai per mėnesį 2010 metais bus registruotos 29 darbo vietos nuolatiniam darbui ir 16 vietų terminuotam darbui. Vienai darbo vietai teks 4,5 naujai registruotų bedarbių.

Darbo jėgos paklausos prognozė pagal ekonomines veiklos rūšis:

- žemės ūkis – 4,9 proc.;
- pramonė – 26,2 proc.;
- statyba – 19,1 proc.;
- paslaugos – 49,8 proc.

2010 m. prognozuojama naujų darbo vietų struktūra

Šaltinis: Molėtų darbo birža

Numatomi pokyčiai darbo jėgos paklausoje:

- paklausa specialistams su aukštuoju išsilavinimu nežymiai mažės;
- paklausa mažės pramonės ir paslaugų sektoriuose;
- žemės ūkio sektoriuje pokyčių nebus;
- nekvalifikuotai darbo jėgai paklausa mažės.

5.6. Darbo jėgos paklausa turizmo sektoriuje

Atliekant paklausiausių regione profesijų analizę paaiškėjo, jog su turizmo sfera susijusių profesijų paklausa sudaro tik mažą dalį. Daugelis turizmo sektoriaus įmonių nesikreipia į darbo biržą dėl darbuotojų kvalifikacijos kėlimo. Be to, dauguma kaimo turizmo paslaugas teikiančių asmenų dirba pagal verslo liudijimus, todėl tokiu būdu patys sau susikuria darbo vietas.

Įvertinus pastarųjų metų darbo rinkos tendencijas, atlikus darbdavių apklausą dėl darbuotojų poreikio 2010 metams, Molėtų darbo birža prognozuoja, kokių profesijų ir specialistų bus perteklius, trūkumas ar jų paklausa bus suderinta su pasiūla 2010 m.:

Specialistams		Kvalifikuotiems darbininkams	
DIDELĖS	Draudimo agentams, matematikos mokytojams, anglų kalbos mokytojams, šeimos gydytojams, kineziterapeutams, gamybos vadovams, vaikų ligų gydytojams	DIDELĖS	Virėjams, pardavėjams, medienos apdirbėjams, katilinės kūrėjams, santechnikams
RIBOTOS	Bendrojo ugdymo mokytojams, ekonomistams, buhalteriams, verslo paslaugų vadybininkams, apskaitininkams, įstaigų administratoriams	RIBOTOS	Gėlių pardavėjams floristams, statybininkams dailidėms, medienos apdirbimo staklių operatoriams, nekvalifikuotiems apdirbimo pramonės darbininkams, apsaugos darbuotojams, prekybos salės darbininkams,
MAŽOS	Pradinio ugdymo mokytojams, gydytojams (chirurgams), bendrosios praktikos slaugytojams, veterinarijos felčeriai, interjero ir reklamos dizaineriams, teisininkams, ikimokyklinio ugdymo mokytojams, melioracijos technikams	MAŽOS	Traktorininkams, sargams, bitininkams, metalo apdirbimo staklių operatoriams, miškininkystės darbininkams, plastikinių gaminių gamybos mašinų operatoriams, siuvėjams operatoriams, padavėjams ir barmenams

2010 m. prognozuojama darbuotojų paklausa Molėtų rajone

Šaltinis: Molėtų darbo birža

Turizmo infrastruktūros plėtra tampa prielaida gyvenimo kokybės gerinimui regione. Augantis darbo

vietų skaičius, rinkos keliama reikalavimai darbo išteklių kokybei sąlygoja ugdyti darbo jėgos

kompetenciją, išnaudoti turimas žmogiškųjų išteklių formavimo galimybes.

Paklausiausios mokymo programos 2009 metais buvo šios: dažytojo, pastatų renovatoriaus, dažytojo ir plytelių klojėjo, staliaus, virėjo, virėjo ir konditerio. Geriausiai įsidarbinti per 6 mėn. po mokymo kursų baigimo sekėsi: dažytojams (100 proc.), virėjams ir konditeriams (66,7 proc.), katilinės kūrikams (66,7 proc.), plataus profilio kirpėjams (66,7 proc.), virėjams (50 proc.).

2009 metais daugiausiai bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų buvo apmokyta VŠĮ Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centre – 17, VŠĮ Utenos darbo rinkos mokymo centre – 15, VŠĮ Vilniaus statybininkų rengimo centre – 7, VŠĮ Alantos technologijos ir verslo mokykloje – 5. Geriausi įsidarbinimo po mokymo rezultatai buvo tarp baigusių kursus VŠĮ Utenos darbo rinkos mokymo centre – 53,3 proc., VŠĮ Žirmūnų darbo rinkos mokymo centre – 41,2 procento.

Analizuojant šiuos duomenis netiesiogiai galima teigti, kad faktiškai visos populiariausios specialybės susijusios su turizmo sektoriumi.

Utenos apskrityje 2008 metais viso buvo 62 apgyvendinimo įstaigos.

5.7. Turizmo sektoriaus įmonių personalo mokymai

Kadangi nemaža dalis Molėtų rajono verslininkų teikia turizmo paslaugas, be to didėja šia veikla besiverčiančių verslininkų skaičius, auga atitinkamos verslo informacijos bei mokymų paklausa.

2009 m. verslo informacijos paslaugos buvo teikiamos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams ir pradedantiesiems verslininkams viešojo verslo reguliavimo (įmonės steigimo, mokesčių sistemos, darbo teisės, leidimų ir licencijų, viešųjų pirkimų ir kt.) klausimais, o taip pat įmonės vidaus valdymo (vadyba, projektų ir finansų valdymas, kokybės vadyba, žmogiškieji ištekliai ir kt.) klausimais bei įmonės aplinkos (rinkos analizė, vietinė ir regioninė konkurencinė aplinka, partnerių paieška, tarpininkavimas finansinių šaltinių paieškos ir kt.) klausimais. Teikta informacija apie rinkos pokyčius Molėtų rajone. Informacija buvo teikiama apsilankius centre ir įvairiomis ryšio priemonėmis. Iš viso per 2009 m. I pusmetį suteikta 70 val. informacijos, t.y., 524 paklausimai.

TVIC darbuotojai teikė konsultacijų paslaugas verslą ketinantiems pradėti asmenims ir naujoms įmonėms, plėtojančioms verslą įmonėms, siekiant didinti jų konkurencingumą verslo pradžios, verslo planavimo, rinkodaros, įmonės valdymo, finansų tvarkymo, finansavimo šaltinių paieškos, ES struktūrinių fondų, darbo teisės, personalo valdymo informacinių technologijų ir jų panaudojimo, projektų valdymo, inovacijų diegimo, įstatyminės bazės pokyčių ir kitais verslui aktualiais klausimais. Klientai buvo konsultuojami apsilankius centre, esant poreikiui, įmonėje. Per pusmetį konsultavimui skirtos 84 val., t.y., 88 konsultacijos.

TVIC pateikiamais duomenimis 2009 m. buvo teikiamos mokymo paslaugos įvairioms klientų grupėms. Per I 2009 m. ketvirtį suorganizuoti 4 mokymai, kurių bendra trukmė 72 val. Iš viso mokymuose dalyvavo 138 dalyviai.

Mokymuose buvo dalijama mokomoji medžiaga, už kurios parengimą buvo atsakingi konkrečių temų lektoriai.

Mokymai:

1. „Įmonės veiklos dokumentų rengimas ir įforminimas: aktualūs klausimai“. Vyko 2009 m. balandžio 21 d., 8 val. Seminare dalyvavo 19 žmonių.

2. Darbdavio ir darbuotojo saugos ir sveikatos specialisto kursai. Vyko 2009 m. vasario 3d. – 6 d., 32 val., dalyvavo 15 dalyvių.

3. Privalomi higienos įgūdžių kursai. Vyko 2009 m. sausio 20 d., birželio 4 d. bei 22 d. ir 23 d. po 4 val. (iš viso 16 val.), dalyvavo 81 dalyvis.

4. Pirmos pagalbos kursai. Vyko 2009 m. vasario 5 d., birželio 22 d., po 8 val. (iš viso 16 val.), dalyvavo 23 dalyviai.

Mokymai išlieka svarbia ir aktualia centro veiklos dalimi, kadangi didžioji dalis kursų organizuojama Utenoje.

Rajono verslo atstovai skatinami aktyviai dalyvauti centro organizuojamuose mokymuose bei verslo informacijos sklaidos renginiuose, naudotis konsultacijų, informacijos paslaugomis. Padedant smulkaus ir vidutinio verslo subjektams ieškoti partnerių užsienyje bendradarbiauta su Lietuvos ekonominės plėtros agentūros Europos informacijos centru Vilniuje. Siekiant skatinti kaimo verslininkus pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama Savivaldybių ir valstybės institucijų valstybės tarnautojų, atsakingų už turizmo koordinavimą ir plėtrą, kitų turizmo sektoriaus darbuotojų mokymu ir kvalifikacijos kėlimu daugiausia rūpinasi ir šį darbą organizuoja Valstybinis turizmo departamentas. Aktualus išlieka mokymas tokiose srityse kaip turizmo plėtros programų ir galimybių studijų rengimas, investicinių projektų rengimas, projektų įgyvendinimas ir kontrolė (ypač savivaldybėse), rinkodaros planavimas ir priemonių rengimas. Aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir mokymo poreikis ypač padidės, kai reikės gauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų ir jas panaudoti.

5.8. Su turizmo paslaugų teikimu ir jos plėtros skatinimu susijusi TVIC veikla

TVIC pateikiamais duomenimis molėtų turizmo ir verslo informacijos centras nuolat nemokamai teikia informaciją apie rajono turizmo paslaugas, apgyvendinimo, maitinimo įstaigas, lankytinas vietas, pramogas, laisvalaikio praleidimo būdus, poilsį kaimo turizmo sodybose, poilsio, svečių namuose, kempinguose ir pan.

2009 m. verslo informacijos paslaugos buvo teikiamos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams ir pradedantiesiems verslininkams viešojo verslo reguliavimo (įmonės steigimo, mokesčių sistemos, darbo teisės, leidimų ir licencijų, viešųjų pirkimų ir kt.) klausimais, o taip pat įmonės vidaus valdymo (projektų ir finansų valdymas, kokybės vadyba, žmogiškieji ištekliai ir kt.) klausimais bei įmonės aplinkos (rinkos analizė, vietinė ir regioninė konkurencinė aplinka, partnerių paieška, tarpininkavimas finansinių šaltinių paieškos ir kt.) klausimais. Teikta

informacija apie rinkos pokyčius Molėtų rajone. Informacija buvo teikiama apsilankius centre ir įvairiomis ryšio priemonėmis. Viso 130 val.

2009 m. darbuotojai teikė konsultacijų paslaugas verslą ketinantiems pradėti asmenims ir naujoms įmonėms, plėtojančioms verslą įmonėms, siekiant didinti jų konkurencingumą verslo pradžios, rinkodaros, įmonės valdymo, finansų tvarkymo, finansavimo šaltinių paieškos, ES struktūrinių fondų, projektų valdymo, inovacijų diegimo, įstatyminės bazės pokyčių ir kitais verslui aktualiais klausimais. Ypatingai aktualios II pusmetį buvo konsultacijos apie paramos galimybes plėtojant verslą kaime. Viso 134 val.

Plečiant centro paslaugas, 2009 m. centro darbuotojai teikė paraiškas nacionalinei ir ES paramai gauti.

Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras nuolat teikė informaciją apie rajono turizmo paslaugas, apgyvendinimo, maitinimo įstaigas, lankytinas vietas, pramogas, laisvalaikio praleidimo būdus, poilsį kaimo turizmo sodybose, poilsio, svečių namuose, kempinguose ir pan. Viso 3142 paklausimai.

Teiktos turizmo konsultacijos pradedantiems ir jau veiklą vykdančioms turizmo paslaugų teikėjams apie turizmo verslo pradžią, verslo planavimą ir plėtrą, turistų aptarnavimą, rinkodaros galimybes, dėl turistinių maršrutų po Molėtų rajoną pagal kliento poreikį, teiktos konsultacijos apie Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos priemonę „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ pagal supaprastintas įgyvendinimo taisykles.

Reguliariai atnaujinamas, tobulinamas internetinis puslapis: www.infomoletai.lt. Internetiniame puslapyje viešinami turizmo informacijos renginiai, naujienos, mokymai. Turizmo informacijos skiltis buvo papildyta nauja informacija apie Molėtus, rajono ežerus, atnaujinama informacija apie rajono kaimo turizmo teikėjus, sukurti ir tinklalapyje patalpinti nauji maršrutai po Molėtų rajoną.

Molėtų TVIC vykdė naujų turizmo objektų apžiūrą, priėmė sprendimus dėl pažymėjimų, suteikiančių teisę įmonėms teikti turizmo paslaugas, išdavimo ir šių įmonių įregistravimo turizmo paslaugų registre.

2009 m. suorganizuoti du seminarai:

- „ES parama kaimo turizmo verslui“.
- „Profesinės kompetencijos didinimas darnaus turizmo traukos centrų ir paslaugų plėtrai“.

Buvo sudaromi turistiniai maršrutai, organizuojamos ekskursijos pagal individualų pageidavimą ir organizuojami šie maršrutai:

Maršrutas „Po Alantos apylinkes“

Maršrutas „Po Balninkų ir Videniškių apylinkes“

Maršrutas „Giedraičiai – Dubingiai“

Maršrutas „Kulionys – Mindūnai“

Maršrutas „Po žymiausias rajono bažnyčias, sakralines vietas“

Maršrutas „Kamastos žiedu“

Suorganizuota ekskursija po Molėtų rajoną mokytojams iš Telšių. Svečiams buvo pravesta edukacinė programa „Molėtų miestas“, užsakytos ekskursijos Molėtų krašto, Ežerų žvejybos, Stiklo, Etnokosmologijos muziejuose, susitarta su gide dėl ekskursijos po Molėtų kraštą.

Parengta edukacinė programa „Molėtų miestas“. Nuo 2009 m. kovo mėn. edukacinė programa vedama centre. Viso 363 dalyviai.

2009 metais anketos buvo pateiktos centre įvairiais klausimais besilankantiems klientams. Anketomis buvo planuojama išsiaiškinti Molėtų turizmo ir verslo informacijos centro reikšmę, jo įtaką verslumo didinimui, turizmo rinkodaros kūrimui Molėtų krašte. Apklausta 40 centro klientų.

Tiriamosios veiklos rezultatai parodė, kad:

- Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras yra reikalingas Molėtų krašto žmonėms, verslininkams.
- Centro klientai darbuotojų darbą vertina labai gerai arba gerai.
- Centro teikiamos paslaugos, kuriamos rinkodaros priemonės teigiamai įtakoja rajono verslą.

Nacionalinėje turizmo informacijos sistemoje per 2009 m. atnaujinti ir suvesti duomenys apie 9 kaimo turizmo paslaugų teikėjus, 4 turizmo išteklius Molėtų rajone.

2009 m., palyginus su 2008 m., buvo mažiau teikta verslo informacijos, konsultacijų, mažesnis renginių, skirtų darbui su regiono tikslinėmis grupėmis, skaičius. Taipogi 2008 m. buvo išleisti penki informaciniai biuleteniai, 2009 m. – tik du. Tačiau ataskaitiniu laikotarpiu suorganizuota daugiau verslumą ir verslo kultūrą ugdančių renginių – 5 (2008 m.-2), parengtos keturios paraiškos įstaigos veiklos plėtojimui, didesnis dėmesys skirtas internetinio puslapio atnaujinimui, todėl pagausėjo internetinės svetainės www.infomolėtai.lt lankytojų – 15 190 daugiau nei 2008 m. Lyginant ataskaitinius metus su 2008 m. matyti, kad asmenų, dalyvavusių mokymuose bei renginiuose skaičius taip pat išaugo: 2009 m. – 449 žmonės, 2008 m.- 298 žmonės. Labai maža dalimi sumažėjo įmonių, kurioms buvo teikta pagalba pradedant veiklą, procentas – 21.98 %. Žiūrint į bendrą per metus įregistruotų įmonių skaičių matyti, kad centro darbuotojai padeda apie pusę rajone įregistruojamų įmonių: 2008 m. 20-čiai iš 34, 2009 m. 7-ioms iš 19.

Eil.Nr.	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	2008 m.	2009 m.
KIEKYBINIAI RODIKLIAI				
1.	Verslo informacijos paslaugos	Paklausimų skaičius	1503	1424
		Val.	200	130
2.	Verslo konsultacijos paslaugos	Asmenų skaičius	204	143
		Val.	240	134
3.	Mokymai	Dalyvių skaičius	78	225
		Val.	142	124
4.	Parengta paraiškų įstaigos veiklos plėtojimui	Skaičius	-	4

Eil.Nr.	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	2008 m.	2009 m.
5.	Pritrauktos lėšos įstaigos veiklos plėtojimui	Tūkst. Lt	-	(padengtos dviejų savaičių stažuotės Škotijoje išlaidos)
6.	Darbas su tikslinėmis grupėmis	Renginių skaičius	11	6
		Dalyvių skaičius	170	74
		Parengtų paraiškų skaičius	1	2
		Skaičius paraiškų, gavusių finansavimą	2 200 Lt	-
7.	Verslumą ir verslo kultūrą ugdančių priemonių įgyvendinimas	Renginių skaičius	2	5
		Dalyvių skaičius	50	150
8.	Informaciniai leidiniai	Skaičius	5	2
9.	TVIC tinklapio lankytojai		23 602	38 792
POVEIKIO RODIKLIAI				
1.	Įregistruota įmonių		20	7
2.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius		50	15
3.	Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai, gavę paramą	Subjektų skaičius	4	2
		Lėšų suma	7 500 Lt	111 000 Lt

2009m. TVIC veiklos rodikliai

Šaltinis: TVIC

2009 m. buvo planuojama suorganizuoti seminarų, skirtų kaimo paslaugų teikėjams apie įvaizdžio formavimą, apie paslaugų darbuotojų asmeninių kompetencijų kėlimą, apie galimybes kurti teminį kaimą. Nesuorganizuoti numatyti konkursai, neišleista III ir IV ketvirtį periodinis leidinys „InfoMolėtai“. Nevykdyta ir turizmo programoje, ir verslo programoje numatyta tiriamoji veikla. Numatytos veiklos neįgyvendintos dėl lėšų stygiaus. Stengiantis išlaikyti pasiektą darbo kokybę, klientų pasitikėjimą ir teigiamą centro įvaizdį, plane numatytos priemonės buvo keičiamos kitomis – nemokamomis – veiklomis.

6. TURIZMO PASLAUGŲ POTENCIALO BEI PASIŪLOS IR PAKLAUSOS ĮVERTINIMAS

6.1. Apgyvendinimo paslaugos

2008 metais Molėtų rajone įregistruota 11 naujų kaimo turizmo sodybų, per 2009 m. I pusmetį turizmo paslaugas pradėjo teikti 3 naujos kaimo turizmo sodybos. Nuo 1999 m. centre buvo užregistruotos 79 kaimo turizmo sodybos, kurių šeimininkams buvo išduoti pažymėjimai.

Šiuo metu aktyviai dirba 50 kaimo turizmo sodybų, kuriose gali apsigyventi apie 1000 svečių. Molėtų rajone yra 9 poilsio namai, 4 svečių namai, 1 viešbutis, 2 vilos, 2 stovyklavietės, 2 kempingai. Poilsio namai talpina apie 1220 žmonių, svečių namuose gali apsigyventi apie 138 žmonės, vilose apie 48, kempinguose apie 210 (neskaitant apgyvendinimo palapinėse).

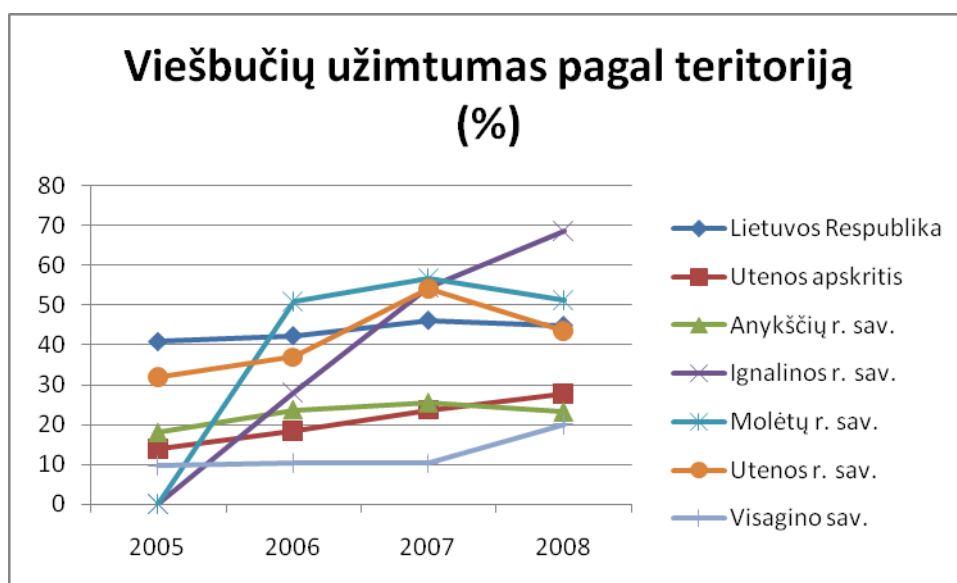
6.1.1. Viešbučiai / svečių namai

Molėtų rajone veikia 6 viešbučiai:

- Viešbutis „SPA Hotel Belvilis“ – 20 kambarių;
- Svečių namai „Gerugnė“ – 11 vietų, įrengti 4 kambariai, įrenginėjami dar 7 kambariai (2009 m. atidarytas viešbutis).
- Svečių namai „Senoji užeiga“ – 11 vietų.
- Svečių namai „Aidas“
- Svečių namai „Guba“ – 12 vietų.

Rajone iš viešbučių kategorijos apgyvendinimo įstaigų galima išskirti „Belvilis“. Šis viešbutis stovi šalia Bebrusų ežero, siūlomi moderniai įrengti dviviečiai bei liukso kambariai, dviviečiai bei keturviečiai nameliai, įvairių egzotiškų virtuvių pagrindu suformuotas restoranas, ekstremalios vandens pramogos, vandens įrangos nuoma bei vaikų žaidimų aikštelė; siūlomi maršrutai baidarėmis, valtimis, dviračiais, ekskursijos po rajono įžymybes; yra galimybė rengti seminarus, konferencijas moderniai įrengtose konferencijų salėse).

Viešbučiais Molėtų kraštas nėra gausus, tačiau pagal jų užimtumas, lyginant su Lietuvos rodikliais nėra žemas. Iki prasidedant ekonomikos nuosmukio ciklui užimtumas Molėtų viešbučiuose viršijo Lietuvos vidurkį ir 2008 metais siekė 51,3 proc., kai tuo tarpu Lietuvos viešbučių užimtumo rodiklis buvo 44,9 proc. Molėtų rajono viešbučių užimtumas taip pat ženkliai viršijo Utenos apskrities viešbučių užimtumo rodiklius.

Viešbučių užimtumo rodikliai Lietuvoje ir Utenos apskrityje 2005–2008 metais.

6.1.2. Kempingai ir stovyklavietės.

Molėtų rajone veikia:

1. Alfonso Kraujalio stovyklavietė;
2. "Mindūnų kempingas";
3. Kempingas „Obuolių sala“;
4. Stonkaus Stasio stovyklavietė;
5. Stovyklavietė "Šniūrai";
6. "Terra poilsis".

Šeši kempingai, poilsiavietės, kuriuose teikiamos paslaugos neapsiriboja vien galimybėmis statyti palapines ar kemperius aikštelėse su elektros, vandens tiekimu bei galimybe prisijungti prie kanalizacijos. Šalia šių paslaugų yra siūlomi moderniai įrengti kambariai, liuksai, nameliai, įvairios pramogos, konferencijų ir kitų renginių organizavimo galimybė ir t.t.

2003 išsiplėtė rajono poilsio bei apgyvendinimo paslaugų galimybės, pradėjo veikti plataus asortimento paslaugas teikiantis naujas modernus kempingas „Obuolių sala“, įsikūręs Grabuosto ežero saloje (<http://www.appleisland.lt/lt/>). Tai numatomas didžiausias, tokios apgyvendinimo paslaugų rūšies, objektas Lietuvoje. Į poilsio verslą investuoja Lietuvos ir užsienio verslininkai. Vienu metu „Obuolių sala“ pajėgi aptarnauti 2000 poilsiautojų. Vien 2005 metais kol šis kempingas buvo dar mažai žinomas, jame jau gyveno 6000 mūsų šalies ir užsienio turistų. 100 namų poilsio gyvenvietę su išplėta infrastruktūra stato olandų įkurta bendrovė UAB STRENKO.

Kempingo infrastruktūra:

- visuomeninis centras su aptarnavimo pastatais (restoranas, pobūvių salė,
- med. pagalbos kabinetas, kt. paslaugų teikimo centrai);
- sporto kompleksas: golfo laukai, dengti bei atviri teniso kortai, krepšinio,

- tinklinio aikštelės;
- vandens rekreacijos įrenginiai (maudyklės, priplauka jachtoms ir valtimis,
- vandens dviračiai);
- pėsčiųjų bei dviračių takų sistema su apšvietimu;
- automobilių stovėjimo aikštelės.

6.1.3. Poilsio namai.

Poilsio namai Molėtų rajone:

1. "Asveja"
2. "Baltieji Lakajai" (Anykščių E.S.)
3. "Baltis"
4. "Bebrusai"
5. "Dubingiai"
6. "Kamužė"
8. "Papartis"
9. "Tolieja"
10. Vilniaus Sigmos poilsinės (poilsio bazė RŪTA)

Kompleksiškas paslaugas teikia poilsio namai Dubingiai, Giraičių k. Dubingiuose. Poilsio namuose įrengta kavinė (iki 60 vietų), pobuvių salė (160 -300 vietų), pirties banketinė salė (30 vietų), dveji teniso kortai, raketės, sporto aikštynas: krepšinio, tinklinio aikštelės, dviračiai ir vandens dviračiai, valtys, konferencijų salės, sauna, drėgna pirtis, baseinas, bilijardas, boulingas.

Poilsio namus galima suskirstyti į du tipus: poilsio namus, veikiančius ištisus metus ir poilsio namus, veikiančius nuo pavasario iki rudens. Abiejų tipų poilsio namų atstovai minėjo, kad srautas išlieka toks pats arba didėja. Poilsio namai, kurie didina komfortą, mažindami poilsiautojų skaičių, linkę vertinti poilsiautojų srautus kaip pastovius ar didėjančius. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne vasaros sezonu pagrindiniai poilsio namų klientai yra įmonės, organizuojančios įvairius renginius. Didžiausias poilsio namų užimtumas yra vasaros metu t.y. liepos mėn. ir rugpjūčio pirmas dvi savaites.

Poilsiautojų geografija: iš užsienio (danai, norvegai, vokiečiai, latviai, graikai, amerikiečiai, belgai, žydai), iš Lietuvos: Vilnius, Kaunas, Panevėžys. Nuolatiniai klientai sudaro nuo 30 iki 80 proc. visų poilsio namų klientų.

6.1.4. Kaimo turizmo sodybos.

Kaimo turizmo sodybų skaičiaus Lietuvoje ir Utenos apskrityje dinamika pateikiama sekančioje lentelėje.

Teritorija	Parametras	2005	2006	2007	2008	2009
Lietuvos Respublika	Kaimo turizmo sodybų skaičius	398	531	538	546	588
	Vidutinis vietų skaičius vienoje sodyboje	17	17	18	19	21

	Vietų skaičius	6735	9273	9637	10229	12230
Utenos apskritis	Kaimo turizmo sodybų skaičius	142	186	186	185	184
	Vidutinis vietų skaičius vienoje sodyboje	14	15	15	15	17
	Vietų skaičius	1955	2717	2850	2817	3201

Kaimo turizmo sodybų skaičiaus Lietuvoje ir Utenos apskrityje dinamika

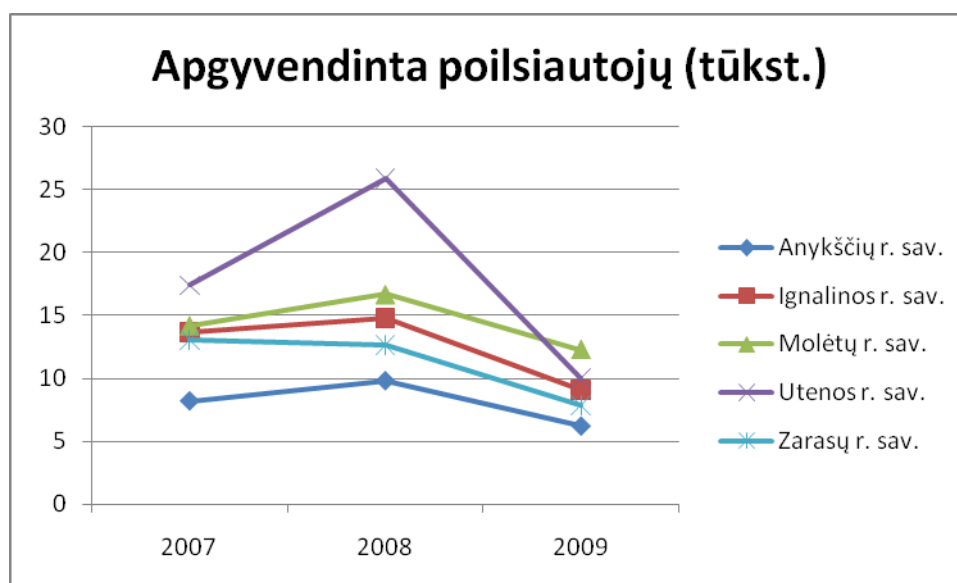
Kaimo turizmo sodybos Molėtų rajone:

1. "Adomėnų sodyba"
2. "Ančėnai"
3. Andreikėno Jono sodyba
4. "Antalakaja"
5. Arlauskienės Gražinos sodyba
6. Babelienės Agnės sodyba
7. "Baltieji Lakajai"
8. Bareikio Milvydo sodyba
9. Bareikio Petro sodyba
10. Beinoro Juliaus sodyba
11. Bloch Mira sodyba
12. Buklio Alvido sodyba
13. "Danutės pirtis"
14. "Duobys"
15. "Giedrita"
16. "Gilužio" sodyba
17. "Giraitė"
18. "Gojaus smuklė"
19. "Įlankos sodyba"
20. "Kliukai"
21. Kraujalienės Stasės sodyba
22. Laivio Felikso sodyba
23. Laurinavičiaus Petro sodyba
24. Leikauskienės Audronės sodyba
25. Leišienės Vitalijos sodyba
26. "Malūnėlis"
27. "Pas Gytį"
28. "Pas Razgūną"
29. "Pas Šeštoką"
30. Petraičio Mariaus sodyba
31. "Prie Melnyčios"
32. "Santa Barbara"
33. "Saulytės gojus"
34. "Stirnelė"
35. "Stirnelės viensėdis"

36. "Suraiža"
37. "Šniūrai"
38. Telksnio Vlodo sodyba
39. "Terakota"
40. "Terra poilsis" vila
41. "Olandų kaimelis"
42. Ulio Alberto sodyba
43. Valainio Rito sodyba
44. Veriko Viliaus sodyba
45. Verkausko Arūno sodyba
46. Vidžiūnienės Genovaitės sodyba
47. "Virinta"
48. Vižinio Arvydo sodyba
49. Vyšniauskienės Vandos sodyba
50. Vytauto sodyba
51. "Želvynė"
52. "Žemuogynė"
53. Židonio Vaidmanto sodyba
54. Žilėno Kęstučio sodyba
55. Žukauskienės Vaidos sodyba

2008 metais Molėtų rajone įregistruota 11 naujų kaimo turizmo sodybų, per 2009 m. I pusmetį turizmo paslaugas pradėjo teikti 3 naujos kaimo turizmo sodybos. Nuo 1999 m. centre buvo užregistruotos 79 kaimo turizmo sodybos, kurių šeimininkams buvo išduoti pažymėjimai. Šiuo metu aktyviai dirba virš 50 kaimo turizmo sodybų, kuriose gali apsigyventi apie 1000 svečių.

Tačiau Lietuvos statistikos departamento duomenimis Molėtų rajone, kaip ir visoje apskrityje stebimas apgyvendintų poilsiautojų skaičiaus mažėjimas, analizuojant 2007-2009 m. laikotarpį. Utenos apskrityje kaimo turizmo sodybose 2007 m. apgyvendinta 66,5 tūkst. poilsiautojų, 2008 m. – 79,9 tūkst., 2009 m. – 45,6 tūkst. poilsiautojų.

Poilsiautojų skaičiaus dinamika Utenos apskrities rajonuose 2007–2009 m.

Kaimo sodybas, dalyvavusias apgyvendinimo įstaigų tyrime, galima suskirstyti į dvi grupes: kaimo sodybas, turinčias kelių mėnesių veiklos patirtį, ir kaimo sodybas, veikiančias kelis metus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarp “jaunų” kaimo sodybų yra sodybų, turinčių žymiai ankstesnę patirtį, tačiau tik šiemet įregistravusių savo veiklą. Lyginant su patirtį turinčiomis kaimo sodybomis, “jaunos” kaimo sodybos iš karto orientuojasi į didesnę poilsiautojų skaičių. Šiose sodybose vienu metu galima apgyvendinti 18, 20, 30, ar 40 poilsiautojų. Senesnės kaimo sodybos dažniau orientuotos į mažesnę poilsiautojų skaičių vienu metu, išskyrus kelias sodybas, kurios šiuo metu gali priimti iki 35-40 poilsiautojų. Dauguma kaimo turizmo sodybų šalia įprastų apgyvendinimo paslaugų siūlo ir kitas turizmo paslaugas t.y. dviračių, baidarių nuoma, maitinimas, salės, pobūviai, pirtys, šlapio garo pirtis, sauna, kubilas, žaidimo aikštelės, valtytės, vandens dviračiai, vaikų žaidimo aikštelės, paplūdimio žaidimai: paplūdimio tinklinis, stalo tenisas, krepšinis, tinklinio aikštelė, futbolo aikštelės, masažas, žvejyba, kateriai, čiuožykla, supynės, sportinis žirgas, poni arklukas vaikams, norvegiškas kubilas, biliardas, ekskursijos. Kai kurios sodybos turi ekologinius ūkius, prekiauja ekologiškais produktais, vaistažolėmis. Sezoniškumo problemas mažina renginių ir švenčių organizavimo firmos, kurios organizuoja dažasvydį, šaudymo varžybas, žiemą autorinio varžybas. Tokios firmos paprastai perka tik apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas, tuo tarpu visą reikalingą įrangą atsiveža pačios.

Kaimo turizmo sodybų savininkai nuolat domisi poilsiautojų pageidavimais papildomoms teikiamoms paslaugoms, mąsto apie savo verslo tolimesnes perspektyvas. Aptariant pokyčius paslaugų sferoje kaimo sodybas galima sąlyginai suskirstyti į dvi grupes: į tas kaimo sodybas, kurios daugiau dėmesio skiria sodybos pertvarkymui, remontui, atnaujinimui, komfortui (šiltam vandeniui, santechniniam mazgui ir pan.). Jos nėra orientuotos į sporto ar kitos veiklos paslaugų plėtimąsi. Pagrindinį aspektą skiria ramiam šeimos poilsiui, gamtos grožiui. Kitą grupę sudaro kaimo sodybos, kurios dėmesį skiria apgyvendinimo komfortui ir kuo platesniam paslaugų spektrui (krepšinis, tinklinis, stalo tenisas, vaikų žaidimo aikštelė, pirtis, kubilas ir pan.). Tačiau vis daugiau kaimo turizmo sodybų orientuojasi į seminarų, konferencijų organizavimą ne vasaros

sezono metu ir jau imasi atitinkamų žingsnių: galvoja apie salę ar sales, maitinimą, atitinkamą komfortą žiemą. Dauguma kaimo turizmo sodybų veikia gegužės – rugsėjo mėnesiais. Likusios kaimo sodybos orientuotos į aptarnavimą ištisus metus. Kaimo turizmas turi sezoninius ypatumus. Nepriklausomai nuo kaimo sodybos tipo (orientuoto į solidų poilsiautoją ar į mažesnes pajamas turinčius poilsiautojus),

sezoniškumas turi bendrą visoms šioms kaimo sodyboms aspektą:

- Vasaros metu didžiausią paklausą turi šeimyninis poilsis. Populiariausias laikas – liepos mėnuo ir pirmosios dvi rugpjūčio savaitės. Likusiu vasaros metu populiarius savaitgalinis poilsis ar šventės.

- Pavasarį populiarius savaitgalinis laiko praleidimas, šventės, seminarai, konferencijos, žvejyba.

- Rudenį taip pat dominuoja savaitgalinis poilsio praleidimas. Pagrindiniai užsiėmimai – žvejyba, pirtis, gimtadieniai. Jei organizuoja juridiniai asmenys – tai įvairūs įmonių renginiai, taip pat seminarai, konferencijos.

- Žiemą populiariausia yra naujų metų sutikimas. Savaitgalinis šeimyninis poilsis nėra populiarius, greičiau įvairūs įmonių renginiai.

Kaimo turizmas Molėtų rajone, nepaisant sunkios ekonominės situacijos turi didžiules perspektyvas vien dėl savo gamtos ypatumų: daugybės ežerų, miškų bei jau išvystyto kaimo turizmo tinklo. Kaimo turizmas turi perspektyvas ištisus metus, tačiau vien gamtos ypatumų nepakanka, reikalinga sukurti papildomų paslaugų, kurios būtų prieinamos ir patrauklios poilsiautojams visais sezonais. Vasaros metu daugiau orientuojamasi į ramų poilsį (poilsiaujančius šeimomis, su vaikais). Solidus poilsiautojas tikisi ir gerų išasfaltuotų kelių, prižiūrimų viešųjų paplūdimių. Molėtų rajone reikalingi dviračių takai, slidžių takai. Daugiau dėmesio skirti kelių ženklavimui. Reikalinga ir tikslesnė informacija apie kaimo sodybas, jų įvairovę tiek paslaugų, tiek komforto prasme lietuvių ir kitomis užsienio kalbomis.

Išanalizavus Molėtų rajono apgyvendinimo infrastruktūrą galima teigti, kad ši sfera daugiausia yra orientuota į kaimo turizmą. Tai lemia rajono gamtinė aplinka ir kraštovaizdis, kurie yra ypač tinkami rekreacijai ir turizmui ekologiškai švarioje gamtoje. Taip pat galima teigti, kad apgyvendinimo įstaigų išsivystymo lygis yra labai įvairus: nuo paprasčiausios nakvynės ir maitinimo iki liukso kambarių ir tokių paslaugų, kaip: teniso kortai, sporto aikštelės, valčių, vandens dviračių nuoma, suomiškos, rusiškos pirtys, galimybės rengti konferencijas, seminarus, šventes ir kita.

6.2. Konferencijų turizmo galimybės

Konferencijoms, posėdžiams pritaikytų salių nuomą Molėtų rajone siūlo 24 ūkio dalyviai.

Pastaraisiais metais visoje Lietuvoje stipriai išaugo konferencinio turizmo poreikis, apimantis seminarų organizavimą poilsio namuose ar kaimo sodybose. Tai sąlygoja papildomų paslaugų plėtrą t.y. apgyvendinimo, maitinimo, įvairių pramogų paslaugas. Molėtų rajone keturios įstaigos siūlo didesnes konferencines sales (virš 70 vietų) ir įrangą tinkamas kompleksinių paslaugų susijusių su konferencijų organizavimu teikimui. Mažų konferencijų ar renginių organizavimo paslaugas siūlo ir daugelis kaimo sodybų, tačiau ne visos sodybos turi

konferencijoms reikalingą įrangą. Rajone egzistuoja didelis potencialas tokių paslaugų plėtrai, ypač atsižvelgiant į tai, jog rajonas yra patogioje geografinėje padėtyje (netoli didžiųjų Lietuvos miestų Vilniaus ir Kauno, tranzitinių kelių).

Konferencijų turizmo galimybes Molėtų rajone siūlo:

1. Adomėnų sodyba Vietų sk. - 40, www.adomenuosodyba.lt
2. Sodyba "Antalakaja" Vietų skaičius - 25, www.antalakaja.lt
3. Milvydo Bareikio sodyba, Vietų sk. - 20, www.bareikava.lt
4. SPA Hotel "Belvilis" Vietų skaičius - 70, www.belvilis.lt
5. "Danutės pirtis", Vietų skaičius - 10, www.danutespirtis.com
6. Poilsio namai-seminarų ir konferencijų centras "Dubingiai", Vietų skaičius - 230, <http://www.litorina-dubingiai.lt/>
7. Sodyba "Duobys", Vietų skaičius – 20
8. Sodyba "Giedrita", Vietų skaičius - 44, www.giedrita.lt
9. "Giluzio" sodyba, Vietų sk. - 50, www.giluziosodyba.lt
10. "Gojaus smuklė", Vietų skaičius - 30, www.gojaus-smukle.lt
11. "Įlankos sodyba", Vietų skaičius - 70, www.ilankossodyba.lt
12. Felikso Laivio sodyba, Vietų skaičius - 20, www.laivys.puslapiai.lt
13. Kempingas - poilsio vietė "Obuolių sala", Vietų skaičius - 50-60, www.appleisland.lt
14. Sodyba "Pas Razgūną", Vietų skaičius - 30, www.pasrazguna.lt
15. Sodyba "Pas Šeštoką", Vietų skaičius - 50, www.kaimoturizmas.com
16. Sodyba "Virinta", Vietų skaičius - 40, www.naujasbustas.lt/lt/nuomojami_objektai/
17. Vila "Santa Barbara", Vietų skaičius - 30-80. www.santabarbara.lt
18. Sodyba "Stirnelė", Vietų skaičius-20, www.stirnele.com
19. Sodyba "Stirnelės viensėdis", Vietų skaičius - 30, www.stirnele.lt
20. Sodyba "Terakota", Vietų skaičius - 30, www.terakota.lt
21. Vila "Terra poilsis", Vietų sk. - iki 50, www.terrapoilsis.lt
22. Arūno Verkausko sodyba, Vietų skaičius – 20.
23. Sodyba "Želvynė", Vietų sk. - 70,
24. Žilėnų sodyba, Vietų skaičius - 30.

Ne visos sodybos turi konferencijų įrangą, nuomoja tik sales.

6.3. Viešojo maitinimo paslaugos

Viešojo maitinimo paslaugas Molėtų rajone teikia:

1. "Gerugnė", Molėtai, www.gerugne.lt
2. „Lelija“, Molėtai
3. „Pas Hofmaną“, Molėtai
4. „Senoji užėiga“, Molėtai; www.senojiuzeiga.lt
5. „Gintaro baras“, Molėtai

6. „Eglutė“, Molėtai
7. „Donatelo“, Molėtai
8. „Gojaus smuklė“ Vilnius-Utena 62 km, www.gojaus-smukle.lt
9. „Zodiakas“ – Vilnius-Utena 72 km
10. "Vilkasalė" Mindūnų k. Molėtų r.
11. „Cepelinų gryčia“ Juočių k. Mindūnų sen. Molėtų raj.
12. „Suvalkija“ – Alanta, Molėtų raj.
13. "Mykolo seklyčia" - Alanta, Molėtų r.

Išanalizavus Molėtų rajono viešojo maitinimo infrastruktūrą, galima teigti, kad maitinimo įstaigų spektras yra siauras, kokybės atžvilgiu vertinimas nėra labai aukštas. Rajone nėra nė vienos restorano kategoriją turinčios maitinimo įstaigos, o absoliučią daugumą sudaro kavinės, yra po vieną piceriją ir smuklę.

Didžioji dauguma maitinimo įstaigų yra susitelkusios rajono centre – Molėtuose (7). Vilnius–Utena kelyje yra 2 kavinės. Savo kavines turi Mindūnų miestelis, Juočių kaimas ir Alantos miestelis.

„Gojaus smuklė“ yra įtraukta į Aukštaitijos kulinarinio paveldo tinklą (Aukštaitijos kulinarinio paveldo regionas yra Europos regionų kulinarinio paveldo tinklo dalis).

Rajone trūksta maitinimo paslaugų, dauguma maitinimo įstaigų ilgiau dirba tik savaitgaliais, tuo tarpu darbo dienomis daugumos darbo laikas baigiasi jau 18 val. Tai sudaro keblumą tiek rajono tiek miesto svečiams. Molėtų rajono savivaldybė turėtų sudaryti sąlygas plėtoti maitinimo įstaigų infrastruktūrą Molėtų plento šalikelėse, parengiant atitinkamus teritorinio planavimo dokumentus.

6.4. Ekologinio turizmo galimybės

Ekologinis turizmas apima visas turizmo gamtoje formas, kai pagrindinė turistų motyvacija yra gamtos stebėjimas ir susipažinimas su ja. Pasaulinės turizmo organizacijos duomenimis (PTO), ekologinis turizmas - viena iš penkių pagrindinių strateginių plėtros krypčių iki 2020 m. "Pagrindinį ekologinių turistų srautą pasaulyje sudaro išvystytos pramonės šalių gyventojai, besidomintys gamta ir buitimi, kuriuos pavyko išsaugoti nepalietuose gamtos kampeliuose. Žmonės trokšta būti natūralioje gamtoje, kvėpuoti tyru oru, gerti švarų vandenį, valgyti ekologiškai švarius produktus".

Ekoturizmą galima apibrėžti kaip specialių turistinių kelionių formą, norint aplankyti, išstudijuoti ar susipažinti su natūralia gamta, tuo būdu suteikiant papildomas ekonominės plėtros galimybes vietos bendruomenėms, pasinaudojant saugomais gamtos ar kultūros objektais, bet nepažeidžiant eko-sistemos. Į eko-turizmo sąvoką įeina ir programos skirtos sumažinti tradicinio turizmo neigiamą įtaką aplinkai, bei išsaugoti vietos bendruomenės kultūrinį savitumą. Todėl dažnai šalia gamtos ir kultūros pažinimo siekiama skatinti atliekų perdirbimą, energijos taupymą, ekologišką transportą, ekologiškų žemės ūkių plėtrą. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme naudojama pažintinio turizmo sąvoka - turizmo kryptis, orientuojanti į tikslingą krašto gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių), kraštovaizdžio ir istorijos

pažinimą, taip pat skirtą mokslui ir mokymui. Dalinai ši sąvoka apima ir kultūrinį turizmą, ir kai kurias kaimo turizmo veiklas.

Nagrinėdami turizmo vystymo galimybes ir perspektyvas saugomose teritorijose, orientuojamasi būtent į šios turizmo krypties vystymą Molėtų rajonas, pasižymintis gausiais gamtiniais rekreaciniais ištekliais, švaria gamta, išplėtotu kaimo turizmu, ekologiniais ūkiais turi puikias ekologinio turizmo plėtros galimybes. Molėtų rajono teritorijoje yra šeši draustiniai, dalis teritorijos sutampa su dvejais regioniniais parkais.

Molėtų rajone taip pat veikia ekologiškų produktų auginimo ir realizavimo "Padegsnio" kooperatyvas, kuris įsikūrė 1995 m., bei buvo praplėstas 2000 m. Kooperatyvo nariai augina ekologišką produkciją (grūdus, bulves, įvairias daržoves, augina gyvulius, laiko bites). Kooperatyvas jungia 36 narius iš kelių rajonų, teikia paramą pertvarkant ūkį į ekologinį ir realizuojant ekoproduktus, teikia konsultacijas ekologiškos produkcijos išauginimui, ūkių plėtrai. Molėtų rajono turizmo plėtros tikslas galėtų būti – perorientuoti veiklas į ekoturizmo kryptį, apmokyti paslaugų teikėjus, ypač kaimo turizmo sodybų savininkus, numatyti maršrutus ir parengti aktyvios rinkodaros programą.

7. TURIZMO INFRASTRUKTŪROS IŠVYSTYMO IR JOS PLĖTOJIMO GALIMYBIŲ ANALIZĖ

Molėtų rajone gausu gamtinių rekreacinių turizmo išteklių, aktyvaus poilsio infrastruktūra yra glaudžiai susieta su šiais ištekliais. Galima išskirti tokias aktyvaus poilsio paslaugų infrastruktūros dalis: auto, dviračių, pėsčiųjų, vandens turizmo trasos. Molėtų rajone pažintinės pėsčiųjų trasos, įrengtos tik Asvejos ir Labanoro regioniniuose parkų teritorijose.

Molėtų rajono lankytini objektai yra jungiami į platesnio masto trasas (pvz.: keliaujant po apskritį ar kelis gretimai esančius rajonus, pvz.: pažintinė kelionė po Ignalinos, Molėtų ir Utenos rajonus, po Utenos apskritį). Maršrutus siūlo ir privačios įmonės. Jos ne tik pristato maršrutus, tačiau pasirūpina ir reikiama įranga, organizuoja papildomas pramogas ir pan. siūlomi maršrutai yra įvairaus pobūdžio, Be maršrutų rajone taip pat siūlomos kitos galimybės aktyviai ilsėtis. Populiarus yra Molėtų aerodromas, siūlantis įvairias pramogas ore (apžvalginiai skrydžiai, skrydžiai sraigtasparniais, aukštasis pilotažas). Molėtų aero klubas taip pat organizuoja motociklų, visureigių ir kitos ekstremalios technikos varžybas. Originali pramoga yra siūloma prie Bebrusų ežero – tai plaukiojimas keltu „Švyturys“. Rajone yra orientacinio sporto klubas „Klajūnas“, rengiantis kasmetinį bėgimą Suginčiuose, skirtą Laisvės gynėjų dienai.

7.1. Auto ir dviračių maršrutai / turizmo trasos

Molėtų rajone Turizmo ir verslo informacijos centras pateikia 6 auto ir dviračių maršrutus:

1. "Po Balninkų ir Videniškių apylinkes"
2. Dviračiais "Kamastos žiedu"
3. "Giedraičiai - Dubingiai"
4. "Po Alantos apylinkes"

5. "Kulionys - Mindūnai"
6. "Po žymiausias rajono bažnyčias ir sakralines vietas".

"Po Balninkų ir Videniškių apylinkes" Maršruto ilgis apie 17 km. Maršrutas: Balninkai (Paveikslų galerija ir stiklo muziejus); Baltadvario bastioninės pilies liekanų apžiūra.

Dviračiais "Kamastos žiedu" – apie 40 km. dviračių turizmo trasa Ambraziškių apylinkėse ir Kamastos kraštovaizdžio draustinyje (Molėtų raj.). Maršrutą sudaro du žiedai: vienas vingiuoja aplink Grabuosto ir Kamastos ežerus, antrasis – aplink Ambraziškių ežerą ir Dumblių upelės slėnį. Keliaudami „Kamastos žiedu“ aplankome triušių, paukščių, bičių, duonos kepimo, ekologinio ūkio, galvijų, varlių sodybas. Taip pat apžiūrime išskirtinius gamtinius, istorinius, kultūrinius objektus.

„Giedraičiai - Dubingiai" – Pakeliui į Giedraičius aplankoma Didžiokų koplyčia; aplankomi Giedraičiai. Iš Giedraičių vykstama Dubingių link (apie 15 km.); Į Dubingių miestelį patenkama tiltu per Asvejos ežerą. Tai pirmas medinis 76,4 m. ir 6 m. pločio tiltas per ežerą Lietuvoje. Pervažiavus tiltą, miestelio prieigose, Asvejos ežero pusiasalyje, matoma Dubingių piliavietė, dar vadinama pilies kalnu. Dubingių miestelio centre aplankoma savitos formos pastatą – Dubingių smuklę (užvažiuojamuosius namus).

„Po Alantos apylinkes“ – Vykstama į Alantą (16 km nuo Molėtų). Aplankoma Alantos bažnyčia. Bažnyčia yra mūrinė neogotikinio stiliaus dvibokštė, pastatyta 1912 m. Bažnyčioje yra religinių reikmenų muziejus. Priešais bažnyčią yra 18 a. smuklė, pastatyta prie Radvilų. Alantoje aplankoma dailininko ir muziko Mykolo Šeduikio muziejus. Grižtant link Molėtų užsukama į Naujasodį. Čia aplankomas Alantos dvaras.

„Kulionys – Mindūnai“ – Vykstama į Lietuvos Etnokosmologijos muziejų; užsukama į Astronomijos observatoriją; grįžtant iš Etnokosmologijos muziejaus bei Astronomijos observatorijos užsukama į Etnografinę sodybą ir senovinę dangaus šviesulių stebyklą (Lenktinio ežero pakrantėje); vykstama į Mindūnus (10-ajame Molėtai – Ignalina kelio kilometre); Aplankomas Ežerų Žvejybos muziejus

"Po žymiausias rajono bažnyčias ir sakralines vietas" – Molėtai-Rudesė-Inturkė-Giedraičiai-Videniški-Alanta-Skudutiškis-Stirniai (bažnyčių ir kitų sakralinių vietų lankymas).

Apibūdinant situaciją rajone identifikuojama, kad autotrasų infrastruktūros plėtrą santykinai riboja nesutvarkyti privažiavimai prie lankytinų objektų, nepakankamas turistinių trasų ženklavimas, apžvalginių aikštelių trūkumas. Viena iš didžiausių problemų – prasta rajono kelių kokybė, reikalaujanti labai didelių investicijų.

Molėtų rajono savivaldybėje užregistruotų vietinių kelių bei gatvių ilgis 1668 km. Kelių su danga ilgis – 979 km. iš jų tik 108 km. keliai ir gatvės su asfalto danga ir 642 km. kelių su žvyro danga. Asfalto dangą turintys privažiavimai prie rajono vandens telkinių sudaro tik mažą dalį visų

kelių. Žvyrkeliai ir keliai be dangos (gruntuoti) nesudaro tinkamų sąlygų automaršrutų pasiūlai, neužtikrintas turistų saugumas ir patogumas, norint pasiekti lankytinus gamtos ar kultūros paveldo objektus.

Pagrindinės auto, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasos yra išplėtos tik Labanoro ir Asvejos regioniniuose parkuose, kurių dalis teritorijos yra Molėtų rajono ribose. Šios trasos yra pažymėtos regioninių parkų turistinėse schemose bei specialia ženklavimo vietoje sistema.

Molėtų TVIC siūlo dviračių maršrutus, kurie dalinai tinka pažintinėms kelionėms tiek automobiliais, tiek dviračiams. Dviračiams skirta trasa „Kamastos žiedu“. Tam tikrus dviračių maršrutus siūlo ir Asvejos bei Labanoro regioniniai parkai, kurių dalis yra Molėtų rajono ribose.

Lietuvos nacionalinių dviračių trasų specialiajam plane numatytos trys tranzitinės dviračių trasos, kurias į sistemą sujungia 22 įvairaus ilgio nacionalinės dviračių trasos. Nacionalinių dviračių trasų sistema sąlyginai suskirstyta į keturis regionus: Vakarų (Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskritys) - 6 trasos, Vidurio Lietuvos (Kauno, Šiaulių, Tauragės ir Panevėžio apskritys) - 6 trasos, Pietų (Marijampolės ir Alytaus apskritys) 5 trasos, Rytų (Vilniaus ir Utenos apskritys) 5 trasos. Rytų regione siūlomos penkios dviračių trasos: Vilnius – Šalčininkai – Medininkai – Vilnius (išvažiavimai iš Vilniaus pietų ir pietryčių kryptimi su galimybe aplankyti Dieveniškės ir kirsti valstybinę sieną), Vilnius – Europos centras – Kernavė – Čiobiškis (išvažiavimas iš Vilniaus šiaurės kryptimi su galimybe tęsti kelionę Vidurio regiono trasa Punia – Prienai – Kaunas – Čiobiškis), Giedraičiai – Utena (trasa per atraktyviausias kraštovaizdžio požiūriu Aukštaitijos vietas: Asvejos regioninį parką, Labanoro regioninį parką, Aukštaitijos nacionalinį parką), Molėtai – Etnokosmologijos centras – Linkmenys – Ginučiai – Minčia – Salakas – Zarasai (trasa sutampa su Utenos apskrities dviračių trasa „Aukštaitijos dviračių žiedas“, kuriai parengtas techninis projektas). Trasa Čiobiškis – Ukmergė – Ramygala – Krekenava – tai galimybė tęsti kelionę gražiausiomis Ukmergės krašto vietovėmis, aplankyti Lietuvos stumbryną.

Rytų regione įrengus siūlomas trasas dviračių turizmo požiūriu būtų svarbūs šie regiono miestai ir miesteliai: Aukštadvaris, Čiobiškis, Trakai, Giedraičiai, Molėtai, Balninkai, Inturkė, Tauragnai. Juose rekomenduojama plėtoti specifinę dviračių turizmo infrastruktūrą ir paslaugas.

Tarptautinės dviračių trasos yra nacionalinių dviračių trasų tinklo dalis. Jos skirtos dviračių turizmo maršrutams, einantiems per keletą valstybių, organizuoti. Nacionalinių dviračių trasų specialusis planas Siūlomos trys tarptautinės trasos Eurovelas 10, Eurovelas 11 ir VeloHanza. Eurovelas 11 trasa eina nuo valstybinės sienos su Lenkija ties Lazdijais per Lietuvos sostinę Vilnių iki valstybinės sienos su Latvijos Respublika. Ji tiesiama pro išpūdingiausias ir reprezentatyviausias pietų ir rytų Lietuvos vietas: didžiuosius ežerus, Žuvintą, Balbieriškį, Birštono kurortą, Punia, Aukštadvarį, Trakus, Vilnių, Europos parką ir Europos centrą, Molėtus, Anykščius, Biržus.

7.2. Vandens turizmo trasos

Molėtų rajonas yra vienas iš ežeringiausių Lietuvoje, bendras Molėtų rajono ežerų plotas – 11,561 ha, tai sudaro daugiau nei 7 proc. rajono teritorijos. Čia telkšo pats ilgiausias Lietuvoje Asvejos ežeras. Molėtų rajono upių tinklas priklauso tarptautiniam Nemuno upių baseino Šventosios ir Žeimenos pabaiseniams. Per Molėtų rajoną teka Šventosios intakai - Siesarties ir Virintos upės.

Su rajono vandens telkiniais susijusios įvairios rekreacijos formos – stacionarinis poilsavimas, stovyklavimas, maudymasis, irstymasis, plaukimas burlentėmis, baidarėmis, valtimis, vandens dviračiais, žvejyba ir kitos vandens pramogos.

2010 m. Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras siūlo šiuos vandens maršrutus:

1. Molėtai – Siesarties upė – Šventoji. Kijėlių kaimo vandens malūnas, Liesėnų piliakalnis, Videniškių bažnyčia ir vienuolynas, Baltadvario bastioninės pilies liekanos ir Siesarties vandens malūnas.
2. Molėtai- Siesartis – Baltųjų Lakajų ir Juodųjų Lakajų ežerai – Žeimenos upė į Nerį. Malkėsto piliakalnis, Rudesos pilkapynas, Rudesos koplyčia su varpine ir Kertuojos piliakalnis.
3. Virintos ežeras – Virintos upė – Šventoji. Piešiškių pilkapiai, Svobiškėlio piliakalnis, Valiulio akmuo, Alantos dvaro sodyba, Alantos bažnyčia, Alantos smuklė, Parudinės piliakalnis ir Klabinių dvaro sodyba.
4. Asvejos ežeru maršrutas. Dubingių piliakalnis, Dubingių tiltas, Dubingių smuklė ir Jonėnų piliakalnis.
5. Molėtų krašto vandens trasa: Pastovio – Siesarties – Kamužėlio – Baltųjų Lakajų – Juodųjų Lakajų ežerais.

Molėtų rajone galima išskirti sekančias vandens turizmo trasas, kuriose yra palankios sąlygos vandens turizmo plėtrai:

1. Molėtai – Siesarties upė – Šventoji. Svarbiausi maršruto punktai: Kijėlių kaimo vandens malūnas, Liesėnų piliakalnis, Videniškių bažnyčia ir vienuolynas, Baltadvario bastioninės pilies liekanos ir Siesarties vandens malūnas. Trasa sudėtinga, mėgiama vandens turizmo entuziastų.
2. Molėtų-Inturkės ežerynais. Molėtai-Patovio ež. – Siesarties upė - Siesarties ež. – Kamužėlio, Baltųjų Lakajų ir Juodųjų Lakajų ežerai (galima plaukti Lakajos, vėliau Žeimenos upe, kuri įteką į Nerį). Svarbiausi maršruto punktai: Malkėsto piliakalnis, Rudesos pilkapynas, Rudesos koplyčia su varpine ir Kertuojos piliakalnis. Lengva, labai populiari trasa.
3. Virintos ežeras – Suraiža Virinta5 link Alantos. Svarbiausi maršruto punktai: Piešiškių pilkapiai, Svobiškėlio piliakalnis, Valiulio akmuo, Alantos dvaro sodyba, Alantos bažnyčia, Alantos smuklė, Parudinės piliakalnis ir Klabinių dvaro sodyba. Kiek sudėtingesnė, mėgstama trasa.
4. Asvejos ežeru maršrutas. Svarbiausi maršruto punktai: Dubingių piliakalnis, Dubingių tiltas, Dubingių smuklė ir Jonėnų piliakalnis. Galimas pratęsimas Dubingos upe iki Žeimenos. Lengva, labai populiari trasa.

5. Siesartis – Malkėstas. Dalis šios trasos sutampa su antruoju maršrutu aprašytu viršuje. Sudėtingesnė dėl siauro upeliuko, tačiau mėgstama turistų trasa.

6. Siūlomas maršrutas Stirnių ežeru.

Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studijoje identifikuojama, kad populiariausia iš siūlomų yra antroji trasa, einanti Molėtų Inturkės ežerynais bei turinti gerai sutvarkytą infrastruktūrą t.y. specialias poilsia vietas, laužavietes, lauko baldus. Ši trasa yra Labanoro regioninio parko teritorijoje ir pritraukia daugiau nei pusę visų turistų. Parengtoje parko turistinėje schemoje pažymėtos tiek vandens tiek kitos turizmo trasos su poilsia vimui skirtomis vietomis.

Antra pagal populiariumą trasa, einanti Asvejų ežeru, taip pat yra regioninio parko (Asvejų) teritorijoje. Ši trasa taip pat turi tinkamai įrengtą poilsia vimui skirtą infrastruktūrą bei yra pažymėta Asvejų regioninio parko turistinėje schemoje.

Likusios trasos yra mažiau populiarios turistų tarpe bei turi prasčiau sutvarkytą ar nepakankamai vandens turizmui pritaikytą infrastruktūrą (trūksta stovyklaviečių, lauko baldų, tualetų, šiukšliadėžių ir pan.). Čia nėra suformavusi turizmo paslaugų infrastruktūra, išskyrus kai kurias išimtis, pvz. plaustų nuoma, ar kaimo turizmo sodybos siūlomos sveikos gyvensenos stovyklos. Per sezoną, kuris trunka nuo birželio iki rugpjūčio mėnesio, per metus vandens turizmo trasomis naudojasi mažiausiai 4000 turistų. Šis skaičius apima tik tuos turistus, kurie naudojo si rajono turistinio inventoriaus nuomos paslaugomis.

Labanoro regioninio parko tvarkymo plano rekreacinio naudojimo schemoje (aprašomojoje dalyje ir rekreacijos vystymo grafiniame plane) numatomi 6 vandens turizmo maršrutai, dalis kurių kertasi su teisės aktais nustatytu lankymo režimu arba yra techniškai neįgyvendinami (ilgi persinešimai – pervežimai sausuma, seklios upės, užpelkėjusios atkarpos).

Asvejų regioniniame parke yra tik viena vandens turizmo trasa Asvejų ežeru Jurkiškis – Dubingiai – Žingiai – Dubingos upelis – toliau iki Žeimenos bei galimas maršrutas nuo Žalktynės įlankos – maršrutas maždaug 4 km trumpesnis. Parke taip pat numatytas ir maršrutas motoriniam laivui.

Remiantis Rytų Lietuvos vandens turizmo plėtros galimybių studija populiariausi yra 2-3 dienų maršrutai savaitgaliais. Vandens maršruto ilgis pasirenkamas atsižvelgiant į poilsio trukmę. Kelionių ekspertų teigimu vidutiniškai per dieną galima nuplaukti 20 km, per 2 dienas – 40 km. Vandens turistai, norintys didesnio krūvio, renka si ilgesnius maršrutus per trumpesni laiką, o norintys poilsio ir sustojantys dažniau ar ilgesniam laikui stovyklavietėse ar pažvejoti, renka si trumpesnes atkarpas per ilgesnį laiką. Taip pat renkant maršrutus svarbu nustatyti patogią maršruto pradžią, pabaigą, sužinoti galimas vietas stovyklavietei bei išsiaiškinti, ar galima išsinuomoti vandens transporto priemonę. Šiuo metu Molėtų rajone siūlomi vandens maršrutai atitinka tiek ilgio (nuo 10 iki 35 ir daugiau km.) tiek trukmės (1-2-3 ir daugiau dienų) potencialių vandens turizmo paslaugos vartotojų poreikius. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, jog visos trasos neapsiriboja Molėtų rajonu. Pavyzdžiui, Lakajų ežeru einanti trasa gali toliau tęstis Lakajos upe, kuri vėliau įteka į Žeimenos, o ši savo ruožtu į Nerį. Taigi, šia trasa galima nuplaukti net iki Vilniaus. Trasos einančios Siesarčio ir Virintos upėmis taip pat nesibaigia Molėtų rajone, kadangi abi upės įteka į Šventosios upę, kuri yra ypač populiari vandens turistų tarpe.

Taigi, galimi ilgesni vandens maršrutai – Molėtai – Vilnius, ar Molėtai – Kaunas.

Apžvelgiant maršrutų tikslumą („Poilsinis – gamtinis“, „Poilsinis – pažintinis“, „Poilsinis – žvejybinis“), Molėtų rajone dominuoja poilsinis - gamtinis, ir poilsinis – pažintinis maršrutai, tačiau tai atveria ir papildomas galimybes įtraukti į vandens maršrutus žvejybinius aspektus.

Būtina kiekvieno vandens maršruto sąlyga, apsprendžianti maršruto kokybę ir patrauklumą – maršruto infrastruktūra, įskaitant maršruto pradžią ir pabaigą. Todėl nuomos punktai paprastai siūlo maršrutų pradžias, kuriose yra geras privažiavimas prie vandens, pakankamai vietos baidarėms iškrauti, yra vietos vandens turistams, būtų patogi vieta nuleisti laivelius į vandenį ir į juos susėsti vandens turistams. Adekvatūs reikalavimai taikomi ir maršruto pabaigai. Kita svarbi ir reikalinga infrastruktūra - poilsio aikštelės, stovyklavietės su įrengtomis laužavietėmis, lauko baldais, lauko tualetais ir kitais stovyklavietei būtinais elementais, pvz., trasos ženkliniu (ypač ežerų teritorijoje).

Viena iš svarbių sąlygų vandens turizmui – galimybė išsinuomoti vandens turizmo įrangą. Tačiau poilsiautojai, pasirinkę vandens turizmą, vis dar labiausiai pasigenda sporto bei pramogų ir poilsio įrangos (dviračių, valčių, žvejybos priemonių). Remiantis Rytų Lietuvos vandens turizmo plėtros galimybių studija, Molėtų rajone įrangos nuomos punktuose vienu metu galima išsinuomoti tik iki 10 vandens transporto priemonių, tuo tarpu šalia esančiame Ignalinos rajone esantys nuomos punktai turi galimybę aptarnauti didesnius turistų srautus.

Lietuvos vandens turizmo trasoms ir maršrutams žymėti yra pasirenkami du būdai: vietovėje ir žemėlapiuose (scheme). Vandens trasų žymėjimas žemėlapiuose, regioninių parkų ribose yra plėtojamas ir yra pakankamai aukštos kokybės (nors nepakankamai išplėtotas ženklėjimas vietovėse, ypač šalia ežerų). Tačiau prastesnė situacija yra likusioje Molėtų rajono dalyje, kuri nepriklauso nė vienam regioniniam parkui. Vandens maršrutų tyrimas pateiktas Rytų Lietuvos vandens turizmo plėtros galimybių studijoje rodo, kad poilsį vandens maršrutais renkasi įvairaus amžiaus ir turistai, nepriklausomai nuo lyties. Rytų Lietuvoje šie maršrutai yra populiariausi tarp 16-45 metų amžiaus grupės turistų, tačiau visuomet yra plaukiančių ir vyresnio amžiaus žmonių ar tėvų su mažamečiais vaikais. Turint omenyje, jog visos amžiaus grupės mielai renkasi vandens turizmo pramogas, atsiranda galimybė pritraukti ar išlaikyti esamus turistų srautus, tinkamai parenkant patrauklius vandens maršrutus, parengiant patogią turistų poreikiams pritaikytą vandens turizmo infrastruktūrą bei įgyvendinant aktyvias rinkodaros priemones.

Dabartiniu metu Molėtų rajone pagrindinę vandens turizmo pramogų pasiūlą sudaro ilgalaikės kelionės valtimis, baidarėmis, arba kanojomis, tačiau jaučiamas papildomų aktyvių trumpalaikių vandens pramogų (tokių kaip plaukimas su burlentėmis, vandens dviračiais, vandens slidėmis ar nardymas) trūkumas. Tokį inventorių, išskyrus vandens slides ar nardymo įrangą, nuomoja tik keletas apgyvendinimo paslaugų teikėjų. Didesnė tokių pramogų pasiūla bei populiarinimas leistų pritraukti didesnius turistų srautus bei didinti jau egzistuojančių ar naujų turizmo inventorių nuomos punktų apyvartą.

Remiantis aukščiau atlikta vandens pramogų ir paslaugų analize, paaiškėjo, kad vandens turizmo pramogos analizuojamame rajone yra nepakankamai išvystytos arba teikiamos paslaugos neatitinka reikalaujamos kokybės. Šiuo metu populiariausia teikiama pramoga yra ilgalaikės

pramogos valtimis, baidarėmis, bei kanojomis, tačiau retai siūlomos papildomos pramogos. Išanalizavus vandens pramogų pasiūlą Molėtų rajone, aiškiai matoma nepakankamai išvystyta vandens turizmo infrastruktūra (trūksta stovyklaviečių, esamos stovyklavietės pilnai neįrengtos arba jų įranga nusidėvėjusi, trūksta tinkamo ženklinimo, trūksta sutvarkytų paplūdimių prie ežerų). Todėl atsižvelgiant į dabartinės siūlomas vandens pramogas, turimą infrastruktūrą bei turistų poreikius, siūloma papildyti vandens turizmo infrastruktūrą papildomais elementais. Stovyklaviečių plėtra ir ženklinimas ypač pagerintų vandens maršrutų infrastruktūrą ir teikiamų paslaugų kokybę. Be teikiamų vandens transporto priemonių nuomos paslaugų vandens turistams galima pasiūlyti daugiau vandens pramogų susijusių su plaukimu vandens slidėmis ar burlentėmis.

7.3. Žiemos turizmo galimybės

Molėtų rajone prie Kulionių piliakalnio žiemos metu galima paslidinėti slidinėjimo trasoje. Yra viena mažai veikianti 200 m aukščio trasa. Ji skirta profesionalams, vaikams netiktų. Slidinėjimo inventorių nenuomojamas.

Žiemos turizmo galimybės yra potencialiai labai geros, kalnas pasirinktas trasai yra pakankamai geras, tačiau trūksta infrastruktūros. Kalnų slidinėjimo trasa galėtų būti papildoma lygumų slidinėjimo trasomis. Prie trasai palankios vietos nėra būtinųjų paslaugų žiemos sportui, t.y. slidinėjimo inventoriaus nuomos ir kt.

Žiemos turizmo infrastruktūra Molėtų rajone yra labai silpnai išvystyta, tačiau dėl gražios, kalvotos vietovės turi didelį potencialą.

7.4. Molėtų aerodromas

Molėtų aerodromas įsikūręs vaizdingose Molėtų krašto apylinkėse, 55 km. atstumu nuo Vilniaus miesto centro, 15 km. nuo Molėtų. Oficialiai aerodromas atidarytas 2002 m. ir atitinka visus aerodromams taikomus reikalavimus. Šiuo metu aerodrome pilnai įrengtas poilsio kompleksas su pirtimi, pobūvių sale, vandens telkiniu, vaikų žaidimo aikšte. Mėgstantiems aktyvų poilsį ar ekstremalius pojūčius siūlome paskraidyti sraigtasparniu Schweizer300C, lėktuvais Jak-52, An-2, Cessna-172, pasivažinėti keturračiais motociklais įrengtose trasose, išbandyti save aviaciniame treniruoklyje, pažvejoti karpį, išsimaudyti pirtyje. Pageidaujantiems organizuojame ekskursiją į Molėtų observatoriją ir Etnokosmologijos muziejų. Šiuo metu aerodromas įrengtas pagal visus skrydžių saugumą užtikrinančius reikalavimus ir atitinka griežtus CAA reikalavimus.

Aerodrome įrengti 2 orlaivių saugojimo ir techninio aptarnavimo angariai, sraigtasparnių nusileidimo aikštelė, orlaivių privažiavimo takai, administracinis pastatas su kavine, poilsio bazė - atskiras svečių namelis, pirtis, tvėnkynys, vaikų žaidimo aikštelė, vienu metu galima priimti iki 30 svečių.

“Molėtų aerodrome“ nuo 2007 metų pradžios organizuojami pasivažinėjimai su keturračiais motociklais. Instruktuoja ir važiuojančius prižiūri profesionalus instruktorius, todėl renginio ir,

visų pirma, dalyvių saugumas garantuojamas. Be privalomo motociklininko šalmo, visiems pageidaujantiems nemokamai duodamos specialios plastikinės saugos liemenės ("šarvai").

8. LIETUVOS IR MOLĖTŲ RAJONO TURIZMO GALIMYBIŲ VERTINIMAS

Vadovaujantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programa Lietuvos turizmo plėtrai didžiulį postūmį turėjo Lietuvos įsijungimas į Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių politinę ekonominę bendriją, ES struktūrinė parama, dalyvavimas Šengeno bevizio keliavimo erdvėje, taip pat kiti ES plėtros proceso teisiniai ir ekonominiai veiksniai, kurie ir toliau neišvengiamai turės įtakos Lietuvos turizmo raidai. Nors Lietuva geopolitiniu atžvilgiu yra nauja ir mažai žinoma ES rytinio pakraščio šalis, o šios aplinkybės apsunkina galimybes greitai tapti populiaria turizmo traukos vietoje bei reikalauja papildomų valstybės ir verslo pastangų, tačiau aktyvi Lietuvos tarptautinė veikla ES ir bendraujant su Rytų kaimyninėmis šalimis stiprina tarptautinius ryšius bei bendradarbiavimą ir tai skatina tarptautinį turizmą. Lietuvą siejantys istoriniai ir etniniai ryšiai su kitomis šalimis yra ne mažiau svarbūs ir gali skatinti Lietuvos ir tų šalių žmonių bendravimą ir keliones. Lietuvą pasiekia įvairūs europiniai turizmo keliai: „EuroVelo“, Baroko kelias, Gintaro kelias, o ateityje Lietuva turi galimybių prisijungti ir prie kitų europinių turizmo kelių.

Turizmo plėtojimo galimybes apibrėžia turizmo ištekliai (gamtiniai, kultūriniai, žmogiškieji), viešojo turizmo infrastruktūra, turizmo paslaugos.

Gamtinių turizmo išteklių potencialą Lietuvoje sudaro: pajūrio gamtinis kompleksas, vidaus vandenų telkiniai (daugiau kaip 2850 ežerų, 760 upių) ir miškai, užimantys apie 32 proc. šalies teritorijos. Molėtų rajono gamtinių turizmo išteklių potencialą sudaro vidaus vandenų telkiniai. Ekologiniam (pažintiniam) ir aktyviam turizmui plėtoti ypač patrauklios saugomos teritorijos (5 nacionaliniai ir 30 regioninių parkų, 26 draustiniai), kurių bendras plotas apima 15,3 proc. visos šalies teritorijos. Nemaža dalis Molėtų rajono teritorijos yra saugomose teritorijose – valstybiniuose parkuose ir draustiniuose, kuriuose gamtiniai turizmo ištekliai yra patys atraktyviausi. Molėtų rajono teritorijoje yra dalis Labanoro ir Asvejos regioninių parkų. Labanoro regioniniame parke saugomas Labanoro girios ir jos ežerų kraštovaizdis. Tai didžiausias regioninis parkas, plotu mažai atsiliekantis nuo didžiausios Lietuvos saugomos teritorijos Dzūkijos nacionalinio parko. Asvejos regioninis parkas įsteigtas išsaugoti Asvejos ežeryno kraštovaizdį bei kitas gamtos ir kultūros paveldo vertybes. Turizmo vystymo galimybės saugomose teritorijose yra reglamentuotos, kryptingai orientuotos į pažintinio turizmo vystymą ir subalansuotą rekreacinių paslaugų teikimą.

Lietuvos gamtiniai turizmo potencialo ypatumai – natūrali, mažai urbanizuota aplinka, biologinė ir kraštovaizdžio įvairovė, gamtos vertybės darniai papildantys kultūros paveldo objektai, laisvo keliavimo galimybė – sudaro patrauklias sąlygas turizmui. Tačiau esantys apleisti pastatai ar kraštovaizdžiai, o ypač tinkamų sąlygų poilsiui gamtoje trūkumas (sustojimo ir nakvynės vietų stoka), vis mažėjančios priėjimo prie vandens telkinių galimybės šalies patrauklumą turizmo požiūriu menkina tiek vietiniams gyventojams, tiek užsienio turistams. Turizmui mažai naudojamos didžiulio miškų rekreacinio potencialo galimybės, nes draudimas įrengti infrastruktūrą užkerta ir turizmo paslaugų verslo organizavimo galimybes. Todėl šių

išteklių naudojimo teisinio reguliavimo pasekmė – turizmo infrastruktūros trūkumas, kuris neleidžia užtikrinti reikiamų sąlygų organizuotam poilsiui ir stabdo vietinio turizmo plėtrą arba vis dažniau tampa neorganizuotų (stichinių) „stovyklaviečių“ atsiradimo priežastimi.

Natūralūs gamtiniai veiksniai sudaro pagrindą Lietuvos kurortų veiklai ir jų tolesnei raidai, formuoja išskirtines sveikatinimo galimybes. Molėtų rajonas siekia gauti kurorto statusą.

Lietuvos kurortai pasižymi unikaliu mikroklimatu, kurį formuoja daug aplinkos veiksnių, tačiau procedūroms ir sveikatinimo paslaugoms yra praktiškai nepanaudojamas. Kurortų gamtiniai sveikatinimo ištekliai turi būti naudojami intensyviau, nes tai yra didžiausios galimybės visam Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumui stiprinti, tuo tikslu aktyviau plėtojant sveikatingumo ir sveikatinimo, aktyvaus poilsio, pramogų ir turistų apgyvendinimo infrastruktūrą.

Kokybiškų sąlygų organizuotam poilsiui ir laisvalaikiui neužtikrinimas menkina kurortų patrauklumą ir tampa turistų neigiamo poveikio aplinkai priežastimi, o ribotos galimybės aktyviai poilsiauti ir pramogauti nesprendžia sezoniškumo ir trumpų vizitų problemos kurortuose.

Molėtų rajone 470 kultūros paveldo vertybių įrašyta į registrą: 48-kultūros paminklai, 191-valstybės saugomas kultūros paveldo objektas, 231- kiti kultūros paveldo objektai. Lietuvos kultūros vertybių registre užregistruota apie 25000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 7000 – valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, iš kurių apie 2000 turi paminklo statusą. Kultūriniam turizmui taip pat svarbios 109 muziejuose sukaupotos archeologijos, istorijos, meno ir kitos kilnojamosios kultūros vertybės.

Ekspонатų gausa, įvairovė ir ekspozicijų parengimas, galimybė konkuruoti labiau atsižvelgiant į turistų poreikius reikalauja plėsti muziejų eksponavimo galimybes ir tobulinti veiklą taikant inovatyvius, modernius sprendimus ir naujausias technologijas. Turizmui svarbūs tokie kultūros paveldo objektai, kurie ne tik išsiskiria vertybių svarba, bet kartu formuoja turizmo interesą kaip ekspoziciniai ar (ir) kaip turizmo paslaugų objektai ir yra atviri viešam lankymui.

Kultūriniam turizmui svarbiausios paveldo įžymybės yra pilys, bažnyčios, vienuolynai ir senamiesčiai. Atviri lankymui ir galintys pasiūlyti paslaugas dvarai ir parkai, etnografiniai kaimai taip pat gali tapti patraukliais kultūrinio turizmo objektais. Dauguma vertingų kultūrinio paveldo objektų dėl prastų eksponavimo sąlygų panaudojami tik iš dalies, todėl dažnai bloga jų būklė, netvarkinga aplinka ir neparengimas lankymui ar akivaizdus veiklos juose trūkumas yra gausios jų lankymo kliūtis, o neprižiūrėti jie vis labiau praranda savo vertę. Dauguma privačių dvarų yra uždari ir jų lankymas visiškai priklauso nuo savininko interesų, o valstybiniais dvarais restauruoti ir pritaikyti turizmo galimybėms nepakanka lėšų, idėjų ir išteklių. Kultūrinis turizmas yra svarbiausias stimulas ir galimybė išlaikyti didžiulę meninę vertę turinčius paveldo objektus, todėl jų panaudojimas turizmui turi būti sprendžiamas pritaikant juos lankyti (sukuriant reikiamą aplinkos ir eksponavimo infrastruktūrą), teikiant turizmo paslaugas ir geriau tenkinant keliaujančiųjų poreikius.

Lietuvos gamtinių bei kultūrinių turizmo išteklių rekreacinis potencialas ir teritorinė sklaida nėra tolygi ir sudaro natūralias išteklių teritorines sankaupas. Svarbiausių gamtinių rekreacinių išteklių ir patraukliausių turizmo objektų teritoriniai telkiniai bei juose esanti ir plėtojama turizmo infrastruktūra formuoja turizmo traukos vietas (angl. „tourism destination“), pasižyminčias išskirtiniu turizmo potencialu. Tokių turizmo traukos vietovių sankaupos leidžia išskirti didžiausio

turizmo potencialo teritorijas – regionus, kuriuose yra palankiausios sąlygos poilsio ir turizmo veiklų plėtrai bei galimybės efektyviau panaudoti turizmo išteklius ir planuoti turizmą.

Vadovaujantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programa, pagal gamtinių išteklių išskirtinumą ir gausą prioritetiniai turizmo plėtros regionai (teritorijos) yra:

1. pajūrio, apimantis Palangos, Kretingos, Klaipėdos ir Neringos vietas, kuriame esantys pajūrio zonos gamtiniai ir kultūriniai turizmo ištekliai sudaro prioritetą kultūrinio, aktyvaus poilsio, sveikatos, ekologinio (pažintinio) turizmo plėtrai;
2. Žemaitijos aukštumų, apimantis Telšių, Varnių, Platelių vietas su tankiausiu ežerų ir upių tinklu, gausiais miškais bei savitais kultūros paveldo objektais, kuriame prioritetas teikiamas aktyvaus poilsio, ekologinio (pažintinio) ir kultūrinio turizmo plėtrai;
3. Nemuno žemupio, apimantis Kauno, Jurbarko, Pagėgių, Šilutės vietas, esančias Nemuno slėnio zonoje ir pasižyminčias kultūros paveldo objektais, rekreaciniu upių ir miškų potencialu, kur prioritetas teikiamas sveikatos, kultūrinio, aktyvaus poilsio ir ekologinio (pažintinio) turizmo plėtrai;
4. rytų Aukštaitijos ežerų, apimantis Molėtų, Tauragnų, Dusetų, Zarasų, Ignalinos vietas, pasižyminčias ežerų ir upių gausa, dideliu rekreaciniu miškų potencialu, kultūros paveldo vertybėmis, kuriame prioritetas teikiamas aktyvaus poilsio, ekologinio (pažintinio), sveikatos turizmo plėtrai;
5. Vilniaus, apimantis Vilniaus, Trakų, Aukštadvario, Kernavės vietas su žymiausiais Lietuvos kultūros paveldo objektais, taip pat didelio rekreacinio potencialo ežerais, upėmis, miškais, kuriame prioritetas teikiamas kultūrinio, konferencijų (dalykinio), sveikatos bei aktyvaus poilsio turizmo plėtrai;
6. pietų Dzūkijos miškų, apimantis Druskininkų, Veisiejų, Merkinės vietas, pasižyminčias kurortiniais iškais ir dideliu ežerų, upių, miškų rekreaciniu potencialu, kur prioritetas teikiamas sveikatos, aktyvaus poilsio, ekologinio (pažintinio) turizmo plėtrai;
7. kurortai ir kurortinės teritorijos (toliau – kurortai) – tai vietovės, turinčios kurorto ar kurortinės teritorijos statusą ir nepatekusios į 1–6 punktuose nurodytus regionus, kuriose prioritetas teikiamas sveikatos, aktyvaus poilsio ir ekologinio (pažintinio) turizmo plėtrai.

8. VIEŠOJI TURIZMO INFRASTRUKTŪRA IR JOS PLĖTOJIMO PRIORITETAI LIETUVOJE BEI MOLĖTŲ RAJONE

8.1. Miškai.

Molėtų rajono miškingumas – 26,2 %. Rytinėje rajono dalyje vyrauja pušynai, vakarinėje – mišrūs miškai, vyrauja eglynai, beržynai bei alksnynai. Ketvirtadalį rajono teritorijos užima miškai, tarp kurių tyvuliuoja net 227 ežerai. Miškai yra didžiausias Lietuvos rekreacinis potencialas, kuris gali būti panaudojamas įvairiam turizmui. Iki 2009 metų buvo atnaujinti ir įrengti 985 rekreaciniai objektai (stovyklavietės, poilsiavietės, pėsčiųjų takai, apžvalgos aikštelės ir kt.) ir kasmet jų skaičius didėja. Todėl spartesnė rekreacinės infrastruktūros plėtra, ypač privačiuose miškuose suteikus teisinių galimybių įrengti poilsio ir turizmo paslaugų infrastruktūrą, taip išsaugoti privačių miškų rekreacinį potencialą, platesnė informacijos apie miškų rekreacines galimybes sklaida turėtų tapti geresnio miškų rekreacinių išteklių naudojimo turizmo reikmėms kryptimi.

8.2. Saugomos teritorijos.

Nemaža dalis rajono teritorijos yra saugomose teritorijose - valstybiniuose parkuose ir draustiniuose, kuriuose gamtiniai turizmo ištekliai yra patys patraukliausi, tačiau jų naudojimas yra reglamentuotas, t.y., teritoriškai diferencijuotas ir tikslingai orientuotas į kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimą. Molėtų rajone pažintinės pėsčiųjų trasos, įrengtos tik Asvejos ir Labanoro regioninių parkų teritorijose. Šiuo metu Lietuvoje, saugomose teritorijose yra įrengti 106 pažintiniai takai, 65 turizmo trasos, 88 apžvalgos aikštelės, lankytojams informaciją teikia 32 lankytojų centrai, sustoti poilsio galima daugiau nei 400 įrengtų ir pritaiktų vietų. Vadovaujantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programa saugomose teritorijose yra didžiausias šalies gamtinio turizmo potencialas, tačiau turizmui jis kol kas naudojamas nepakankamai ir tai riboja lankymo galimybes ir apsunkina poilsavimo sąlygas, dėl to dažnai neorganizuoti lankytojai žaloja augmeniją, palieka šiukšlių, apsistoja neleistinose teorijose ir pan. Siekiant turizmui panaudoti gamtinius išteklius egzistuojantis principas „saugoti draudžiant“ turėtų būti keičiamas į kitą – „saugomose teritorijose plėtoti darnų turizmą“, prisilaikant Europos Darnaus Turizmo Chartijos principų, t.y. daugiau dėmesio skiriant gamtinių teritorijų pritaikymui organizuoti ekologinį (pažintinį), aktyvų pažintinį turizmą, skatinti pažinti ir geriau suprasti gamtą, tiems tikslams plėtojant viešąją turizmo infrastruktūrą, padedančią geriau paskirstyti turizmo srautus.

8.3. Dviračių ir auto trasos.

Nors Europoje sparčiai populiarėja dviračių turizmas, kuris Lietuvoje dėl palankaus klimato, reljefo, tankaus kelių ir saugomų teritorijų tinklo irgi galėtų būti sėkmingai plėtojamas, jam vis dar skiriama mažai dėmesio, o keliauti nepaženklintais ir nepritaikytais dviračių eismui keliais ne tik nepatrauklu, bet ir nesaugu. Nėra vientiso šalies dviračių tinklo ir trūksta nacionalinių, regioninių ir vietinių dviračių trasų ženklinimo, nėra aiškos regioninių ir vietinių trasų numeracijos ir pan. Nors Lietuva patenka į tarptautinių dviračių turizmo trasų „EuroVelo“ tinklą (trasos nr. 10, 11 ir 13), o taip pat į tarptautinės trasos „R-1“ maršrutą, bet realiai šios trasos Lietuvoje nefunkcionuoja ir nėra nuosekliai paženklintos. Todėl parengto Nacionalinių dviračių turizmo trasų specialiojo plano projekto patikslinimas ir realizavimas sudarytų sąlygas planingai organizuoti ir plėtoti dviračių turizmo infrastruktūrą Lietuvoje.

Auto turizmo – populiariausios Europos individualaus turizmo rūšies – plėtrą Lietuvoje riboja mažas kempingų ir stovyklaviečių, kuriose galima apsinakvyndinti, tinklas (Molėtų rajone yra 6 kempingai ir stovyklavietės), taip pat stinga informacinių stendų, nuorodų ir paslaugų kelio ženklų keliuose. Opi problema – poilsio ir automobilių statymo aikštelių bei higienos poreikių tenkinimo infrastruktūros stoka ne tik turistų lankomose vietovėse, bet ir miestuose ar kaimo vietovėse.

Molėtų rajone Turizmo ir verslo informacijos centras pateikia 6 auto ir dviračių maršrutus:

- o "Po Balninkų ir Videniškių apylinkes"
- o Dviračiais "Kamastos žiedu"
- o "Giedraičiai - Dubingiai"
- o "Po Alantos apylinkes"
- o "Kulionys - Mindūnai"

o "Po žymiausias rajono bažnyčias ir sakralines vietas".

Apibūdinant situaciją rajone identifikuojama, kad auto trasų infrastruktūros plėtrą santykinai riboja nesutvarkyti privažiavimai prie lankytinų objektų, nepakankamas turistinių trasų ženklavimas, apžvalginių aikštelių trūkumas. Viena iš didžiausių problemų – prasta rajono kelių kokybė, reikalaujanti labai didelių investicijų.

8.4. Vandens turizmo infrastruktūra.

Molėtų rajonas yra vienas iš ežeringiausių Lietuvoje, bendras Molėtų rajono ežerų plotas – 11,561 ha, tai sudaro daugiau nei 7 proc. rajono teritorijos. Lietuvoje vandens turizmo infrastruktūra plėtojama labai pasyviai, nors vandens turizmas (keliavimas baidarėmis, kanojomis, valtimis, plaustais ir pan.) Lietuvoje yra populiarus turizmo rūšis ir atskirais atvejais mažosiose upėse jau per intensyvus. Tačiau dauguma Lietuvos upių kol kas mažai naudojamos vandens turizmui, nes trūksta įrengtų išlaipinimo vietų poilsiui ar apsistoti nakvynei, nėra nei ženklų trasose, nei nuorodų vietovėse. Todėl Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiojo plano sprendinių įgyvendinimas sudaro galimybes pagerinti ir išplėsti vandens turizmo viešąją infrastruktūrą.

Vandens turizmo pramogos Molėtų rajone yra nepakankamai išvystytos arba teikiamos paslaugos neatitinka reikalaujamos kokybės. Šiuo metu populiariausia teikiama pramoga yra ilgalaikės pramogos valtimis, baidarėmis, bei kanojomis, tačiau retai siūlomos papildomos pramogos. Išanalizavus vandens pramogų pasiūlą Molėtų rajone, aiškiai matoma nepakankamai išvystyta vandens turizmo infrastruktūra (trūksta stovyklaviečių, esamos stovyklavietės pilnai neįrengtos arba jų įranga nusidėvėjusi, trūksta tinkamo ženklavimo, trūksta sutvarkytų paplūdimių prie ežerų). Todėl atsižvelgiant į dabartines siūlomas vandens pramogas, turimą infrastruktūrą bei turistų poreikius, siūloma papildyti vandens turizmo infrastruktūrą papildomais elementais. Stovyklaviečių plėtra ir ženklavimas ypač pagerintų vandens maršrutų infrastruktūrą ir teikiamų paslaugų kokybę. Be teikiamų vandens transporto priemonių nuomos paslaugų vandens turistams galima pasiūlyti daugiau vandens pramogų susijusių su plaukimu vandens slidėmis ar burlentėmis.

8.5. Nišinio turizmo infrastruktūra.

Lietuvoje minimaliai išplėtotas nišinio turizmo infrastruktūra: golfo laukų (aikštynų), hipodromų, mažųjų aerodromų ir kita panaši atvirojo tipo sportinė ir poilsinė infrastruktūra tik pradėta plėtoti, todėl išlieka ribotos galimybės pasiūlyti šalies ir užsienio turistams tokią veiklą. Lietuvoje yra net 17 hipodromų (daugiausia jų turi tik iš dalies išlikusią infrastruktūrą). Patraukliausios žiūrovams hipodromų išdėstymo zonos būtų: Vilniaus zona, Klaipėdos–Pajūrio zona ar Utenos zona. Pasaulyje vis labiau populiarėja privačių oro uostų infrastruktūra, tenkinanti privačiais lėktuvais keliaujančių pasiturinčių turistų poreikius. Nišinio turizmo infrastruktūrai plėtoti yra palankus Molėtų aerodromas.

Viešosios turizmo infrastruktūros plėtojimas, kaip turizmo kelionės tikslo ir sąlygų užsiimti pageidaujama turizmo veikla sudarymas, leidžia formuoti turizmo srautus, o privatų verslą skatina teikti apgyvendinimo, maitinimo ir kitas paslaugas. Auganti paslaugų paklausa skatina naujų

darbo vietų steigimą, gerina užimtumą turizmo sektoriuje ir leidžia darbuotojams bei verslo atstovams gauti didesnes pajamas. Ši infrastruktūra taip pat padeda formuoti turistų traukos vietas ir sudaro sąlygas darniai regionų plėtrai.

Siekiant didesnio turizmo veiklos efektyvumo, viešosios turizmo infrastruktūros plėtojimo prioritetą turėtų būti teikiamas objektams, kurie yra pirmiau nurodytuose prioritetiniuose turizmo plėtros regionuose ir atitinka tokius kriterijus:

- o yra nacionalinio lygmens turizmo planavimo dokumentų (vandens turizmo trasų, auto turizmo trasų ar kt.) sprendinys;
- o skatina kompleksišką turizmo traukos vietovės ir regiono plėtrą ir sukurtos naujos (ar išplėtos) turizmo veiklos pritraukia papildomą turistų ir lankytojų srautą;
- o skatina verslą plėtoti turizmo paslaugas ir kurti naujas darbo vietas ar didina esamų užimtumą (ypač ne sezono metu).

9. TURIZMO PASLAUGŲ VERTINIMAS

Molėtų rajone yra 9 poilsio namai, 4 svečių namai, 1 viešbutis, 2 vilos, 2 stovyklavietės, 2 kempingai. Poilsio namai talpina apie 1220 žmonių, svečių namuose gali apsigyventi apie 138 žmonės, vilose apie 48, kempinguose apie 210 (neskaitant apgyvendinimo palapinėse). Apgyvendinimo paslaugas 2009 m. pabaigoje Lietuvoje teikė 690 įmonių (iš jų 327 viešbučiai), kuriose iš viso buvo 20,2 tūkst. numerių ir 47,2 tūkst. vietų (iš jų 11,2 tūkst. kambarių ir 22,3 tūkst. vietų – viešbučiuose). Nors per paskutinius ketverius metus atotrūkis nuo ES vidurkio pagal apgyvendinimo viešbučiuose vietų skaičių 1000-čiui gyventojų Lietuvoje sumažėjo nuo 10 iki 5 kartų, tačiau vis dar gerokai atsiliekama nuo kitų ES valstybių. Apgyvendinimo paslaugų infrastruktūros plėtrai gali būti naudojami dvarų ir kiti kultūros paveldo pastatai: juose įkuriami svečių namai, viešbučiai ir pan. Pagrindinės viešbučių sektoriaus problemos – nevienodas viešbučių skaičius regionuose, veiklos sezoniškumas, ekonominės klasės viešbučių stoka, o trumpa lankymosi trukmė neužtikrina verslo sėkmės ir stabdo apgyvendinimo paslaugų plėtrą.

Šiuo metu Molėtų rajone aktyviai dirba 50 kaimo turizmo sodybų, kuriose gali apsigyventi apie 1000 svečių. 2009 m. apgyvendinimo paslaugas Lietuvoje teikė 624 kaimo turizmo sodybos, kurių skaičius per praėjusius 5 metus padvigubėjo ir kuriose buvo sukurta apie 7 tūkst. vietų. Daugiausia kaimo turizmo sodybų buvo Utenos apskrityje (apie 30 proc.). Svarbiausi sunkumai – turistų srauto sezoniškumas, nes pusė svečių atvyksta į sodybas birželio–rugpjūčio mėnesiais, ir trumpa vidutinė buvimo trukmė (vidutiniškai nuo 3,4 nakvynės 2003 m. sumažėjo iki 1,9 nakvynės 2008 m.), didžiausia dalis poilsiautojų atvyksta tik savaitgaliais. Taip pat reikia gerinti užsienio kalbų mokėjimą, verslo rinkodarą, aktualus klausimas – kaimo turizmo savitumo ir paslaugų kokybės išlaikymas bei turistų užimtumo organizavimas.

2009 metais kempingų Lietuvoje pagausėjo nežymiai ir šiuo metu šalyje apgyvendinimo paslaugas teikia tik 18 kempingų (plg.: Danijoje kempingų skaičius viršija – 400, Lenkijoje – 300). Molėtų rajone yra 2 kempingai. Siekiant geriau tenkinti individualiai keliaujančių turistų poreikius ir mažinti atsilikimą nuo apgyvendinimo paslaugų ES vidurkio bei užtikrinti paslaugų įvairovę, tikslinga skatinti kempingų tinklo plėtrą.

Sveikatos turizmo sektorius – sparčiai besivystantis ir turintis didelį tolesnės plėtos potencialą. Užsienio šalių pavyzdžiai rodo, kad planingai išplėtojus šią veiklą, valstybės gauna ženklų papildomų pajamų.

Sveikatingumo paslaugų sektorius per paskutinį 4 metų laikotarpį Lietuvoje tapo ypač populiarus ir aktyviai plėtojamas. Tai kompleksinio pobūdžio paslaugos, kai dažniausiai kartu su apgyvendinimu teikiamos sveikatingumo, specialaus maitinimo, grožio procedūrų ir kitos poilsio paslaugos. 2008 m. SPA ir sanatorijų paslaugas teikė 26 (6,6 tūkst. vietų) sveikatinimo įstaigos, kuriose buvo apgyvendinta 106,3 tūkst. turistų, iš kurių 26,3 tūkst. buvo užsieniečiai. Dinamiškiausia augančiam Europoje sveikatingumo paslaugų sektoriui būdinga aukštos klasės apgyvendinimo ir SPA procedūrų paslaugos (pavyzdžiui, Austrijoje SPA ir kitas sveikatingumo paslaugas teikia 822 viešbučiai, Vokietijoje – 1283 viešbučiai). Jungtinių Tautų Pasaulinės turizmo organizacijos duomenimis, 2020 metais Europa padvigubins turistų skaičių dėl augančių verslo ir konferencijų bei sveikatingumo paslaugų pardavimo. Lietuva taip pat turi dideles ir neišnaudotas galimybes plėtoti sveikatos turizmo sektorių ir lygiuotis į ES šalis, tiek perimdama jų patirtį, tiek įdiegdama kokybės valdymo ir sertifikavimo standartus. Nereglamentuojama sveikatingumo paslaugų teikimo tvarka ar neapibrėžti kokybės valdymo standartai sukelia rinkoje nepatikimumą ir riboja vartotojams pasirinkimo galimybes, prarandami Lietuvos konkurenciniai pranašumai.

Kultūrinių renginių populiarumas Lietuvoje sparčiai populiarėja. Sparčiai populiarėjantys ne tik tradiciniai (Žolinės, Joninės ir pan.) bet ir kiti renginiai skatinantys vietinių turistų srautus (tradiciniai, klasikiniai ir pan.) ar daugiatautiškumą pabrėžiantys (lenkų, rusų, žydų, vokiečių) renginiai, primenantys istorinius kultūrinius ryšius yra menkai išnaudojami turizmui skatinti.

Turizmo informacijos paslaugos yra labai svarbi ir nuolat turizmo įvaizdį kurianti veikla. Turizmo informacijos paslaugų teikėjai yra 50 savivaldybių turizmo informacijos centrų ir 32 valstybinių parkų lankytojų centrai. 2008 m. turizmo informacijos centruose apsilankė 582,6 tūkst. lankytojų, iš kurių pusė – užsieniečiai. Būtina palaikyti turizmo informacijos centrų Lietuvoje veiklą, geriau juos aprūpinti informacija ir kitais būtinais ištekliais, gerinti jų teikiamų paslaugų kokybę, darbuotojams sukurti galimybę mokytis užsienio kalbų ir rinkodaros veiklos, skatinti taikyti modernias informacijos technologijas. Turizmo informacijos paslaugas teikia ir gidai (2008 m. buvo 2100 gidų). Atsižvelgiant į esamą gidų kvalifikacijos lygį, tikslinga planuoti tęstinį gidų kvalifikacijos tobulinimą ir specializuotą mokymą. Saugomose teritorijose veikiančiuose lankytojų centruose reikia skatinti gidų paslaugų teikimą.

10. TURIZMO PRODUKTAI IR JŲ KONKURENCINGUMAS

Vadovaujantis Nacionalinės turizmo plėtos 2010–2013 metų programa Lietuvos turizmo galimybės yra palankios kultūrinio, sveikatos, aktyvaus poilsio, ekologinio (pažintinio) ir konferencijų (dalykinio) turizmo produktams kurti. Tokie turizmo produktai yra patraukliausi tiek vietiniams, tiek atvykstantiems turistams ne tik Lietuvoje, bet ir Europos rinkoje. Todėl jų plėtojimo perspektyvos turi būti labiau siejamos su atskirų rinkų paklausos ypatumais, t. y. turistų poreikiais ir galimybėmis, taip pat kur kas geriau išnaudojant turimą paslaugų ir išteklių

potencialą. Atsižvelgiant į šalies turizmo galimybes ir rinkose vyraujančias paklausos tendencijas, Molėtų rajonas pajėgus konkuruoti su šiais turizmo produktais:

1. kultūrinio turizmo, kurį sudaro kultūrinio paveldo objektų (bažnyčių, vienuolynų, muziejų ir meno galerijų bei kitų paveldo objektų) ar miestų lankymas (kai svarbiausias tikslas yra kultūros objektai ir kultūriniai renginiai ar kai sudaromos galimybės susipažinti su tautinėmis tradicijomis, amatais, tiesiogiai dalyvauti veiklose ir įsigyti gaminių). Kultūrinio turizmo produktai gali būti labai įvairūs, o jų konkurencingumo stiprinimas turi būti remiamas investicijomis į objektų pritaikymą turistams lankyti ir turistų aptarnavimo kokybiškiems standartams užtikrinti bei visapusišku informatyvumu (rašytine, nuorodų, ženklų, stendų ir kita informacija). Esminė valstybės ir savivaldybių funkcija – stiprinti kultūrinio turizmo produktų kompleksiskumą ir konkurencingumą;

2. aktyvus poilsio turizmo, kurį sudaro įvairios dviračių, vandens, žygių, žvejybos, medžioklės ar kitų veiklų gamtoje turizmo rūšys. Esminė šių turizmo produktų paklausos sąlyga – patrauklus viešosios turizmo infrastruktūros (turizmo trasų, takų) ir aptarnavimo paslaugų kompleksas, kuris sudarytų sąlygas turistui užsiimti pageidaujama veikla tam tikroje teritorijoje. Dažniausiai aktyvaus poilsio produktų vartotojai yra miestų gyventojai, ieškantys aktyvios veiklos ir mėgstamų užsiėmimų. Turizmo trasų infrastruktūros trūkumas ir nepakankama paslaugų pasiūla – svarbiausias kliuvinys aktyvaus poilsio produktams konkuruoti turizmo rinkose. Aktyvaus poilsio produktams plėtoti ir konkurencingumui stiprinti būtinos investicijos sukuriant ar gerinant atitinkamą viešąją infrastruktūrą bei skatinant verslininkus plėtoti reikalingas paslaugas (apgyvendinimo, maitinimo, inventoriaus nuomos, aptarnavimo ir pan.) ir užtikrinama informacijos sklaida. Svarbiausia valstybės ir savivaldybių funkcija – kokybiškas planavimas ir viešosios turizmo infrastruktūros plėtra bei informacijos apie aktyvaus poilsio galimybes sklaida;

3. Sveikatos turizmo, kurį sudaro sveikatinimo ir sveikatingumo turizmo rūšys. Sveikatingumo turizmas – žmonių keliavimas siekiant pagerinti bei sustiprinti sveikatą ir savijautą, derinant sveikatingumo ir poilsio (pramogų, aktyvios veiklos ir kt.) paslaugas. Sveikatinimo turizmas – žmonių keliavimas siekiant išsitiirti, pagerinti, sustiprinti ar atstatyti sveikatą, gaunant sveikatos priežiūros, dažniausiai sveikatos būklės ištyrimo, ligų diagnostikos, gydymo ar reabilitacijos paslaugų;

4. dalykinio (konferencijų) turizmo, kurį sudaro dalykinio turizmo, susitikimų, konferencijų, skatinamųjų kelionių turizmo rūšys. Dalykinio (konferencijų) turizmo produktų plėtojimas per paskutinį dešimtmetį tapo viena iš svarbiausių priemonių, gerinančių viešbučių užimtumą ir apgyvendinimo verslo rezultatus. Ženklus šių produktų pasiūlos ir paklausos augimas ES ir Lietuvoje ypač buvo ženklus iki 2008 metų. Ekonomikos krizė tapo svarbiausiu dalykinio (konferencijų) turizmo sumažėjimo veiksnium.

5. Papildantys įvardintus turizmo produktus, nišiniai turizmo produktai, t.y. įvairių pramogų turizmo produktai, kaip laisvalaikio poreikių tenkinimas, pramogaujant tam tikslui skirtuose objektuose (teminiuose parkuose), dalyvaujant masiniuose sporto ar kultūriniuose renginiuose. Pramogų turizmo produktų plėtojimas yra viena efektyviausių priemonių turizmo vietovių konkurencingumui didinti, sezoniškumui mažinti, kelionės trukmei pailginti ir paslaugų verslui veiklos sąlygoms gerinti. Šiems tikslams galėtų būti geriau išnaudojamos jau turimos galimybės – Molėtų aerodromas, Molėtų observatoriją ir Etnokosmologijos muziejus. Naujos

galimybės – slidinėjimo trasų įrengimas, specializuotų parkų įrengimas ir kt. Šių produktų plėtojimas yra viena iš savivaldybės ir verslo struktūrų bendradarbiavimo ir partnerystės skatinimo priemonių.

11. TURIZMO RINKODARA

11.1. Tendencijos Lietuvoje

Lietuvos turizmo rinkodaros ir įvaizdžio formavimo veikla planuojama ir įgyvendinama vadovaujantis Turizmo įstatymu ir Programos priemonėmis, Valstybiniam turizmo departamentui sudarant kasmetinius Lietuvos turizmo rinkodaros priemonių planus. Rinkodaros priemonėms įgyvendinti kasmet buvo skiriama vis daugiau Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų: 2008 metais buvo skirta 8,4 mln. litų (2007 – 8,3 mln. litų), t. y. ~50 proc. daugiau nei 2006 metais. Tačiau 2009 metais dėl lėšų stygiaus rinkodaros priemonių finansavimas buvo sumažintas dukart – iki 4,3 mln. litų, ir tai reikalauja rinkodaros priemonės planuoti labai atsakingai, kad lėšos būtų panaudojamos kuo efektyviau.

Užsienio turistai, rinkdamiesi šalį – kelionių tikslo vietą, vadovaujasi įvairiais interesais, nors tyrimai rodo, kad vis daugiau užsienio ir vietos turistų domisi poilsio ir laisvalaikio praleidimo, sveikatinimo paslaugų, individualaus keliavimo, kultūrinio turizmo ir pan. galimybėmis. Šiam poreikiui patenkinti reikia tinkamai parengtos, kokybiškos, lengvai prieinamos informacijos apie turizmo galimybes, kuri turi būti labiau orientuota į tikslines rinkas ir vartotojų grupes. Siekiant plėtoti turistų informavimą, būtina prioritetą teikti elektroninėms ir populiarioms informavimo priemonėms. Naudojant modernias technologijas ir informacijos pateikimo priemones, būtina pasiekti, kad turizmo informacija būtų lengvai prieinama kuo daugiau vartotojų šalyje ir užsienyje.

Vadovaujantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programa vietiniam turizmui populiarinti iki šiol buvo skiriamas ypač menkas dėmesys. Savivaldybėse veikiantys turizmo informacijos centrai, saugomose teritorijose veikiantys lankytojų centrai vykdo rinkodaros veiklą savo jėgomis, tačiau jų specialistams dažnai trūksta informacijos, lėšų ir kompetencijos pasiūlyti turizmo išteklių ir paslaugų. ES struktūrinių fondų ir kitų paramos priemonių lėšomis Lietuvoje kuriami patrauklūs lankytini objektai, tačiau informacijos stoka dažnai stabdo sėkmingą jų dalyvavimą turizmo rinkoje. Turizmo informacijos sklaida nacionaliniu lygmeniu populiarinant turizmo objektus, juos siejančius maršrutus, įrengtas trasas, galimybes keliauti ir pramogauti skatintų šalies gyventojus dažniau keliauti ir pažinti savo kraštą. Tradiciškai Vilniaus ir Kauno gyventojų savaitgalinio poilsio vietos yra Vilniaus ir Kauno apylinkės, Trakų, Aukštadvario ir Varėnos rajonai, Druskininkai, Molėtai, Utenos apskritys.

11.2. Molėtų rajono situacijos analizė

Molėtų miestas ir rajonas yra pakankamai gerai žinomas pagrindiniams šio regiono turistinio produkto vartotojams – Vilniaus, Kauno bei Panevėžio gyventojams. Tačiau rajono įvaizdis ilgą laiką formavosi stichiškai, praktiškai nenaudojant rinkodaros priemonių, todėl jis yra nevaldomas ir neturi konkurencinio išskirtinumo. Remiantis stichiškai susiformavusiu įvaizdžiu turistai Molėtų rajoną suvokia kaip ežerų kraštą, tinkamą nebrangioms vasaros atostogoms arba

savaitgaliniam poilsiui gamtoje. Panašiai gamtiniu aspektu yra suvokiami ir kaimyniniai rytiniai bei šiauriniai regionai, savo kokybinėmis charakteristikomis labai artimi Molėtams.

Molėtų turizmo rinkodaros veiksmai vykdomi dviem kryptimis. Rajono turizmo galimybių pristatymo procese dalyvauja rajono savivaldybė bei TVIC, o privataus turizmo objektus atstovaujantys asmenys daugiau dėmesio skiria konkrečių paslaugų pristatymui tiesioginiams vartotojams. Rajono turizmo galimybių pristatymui naudojamos tradicinės rinkodaros priemonės – internetas, spausdinti leidiniai, turizmo mugės, pristatymai, pažintinės kelionės. Šiomis rinkodaros priemonėmis vykdoma informavimo funkcija.

Taikant rinkodaros priemones didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas turizmo produkto vartotojų interesams ir tikslinių turistų grupių elgsenos specifikai. Sprendimą vykti ar nevykti į konkretų rajoną, t.y. sprendimą pirkti, turistai priima namie. Tai reiškia, kad turizmo produkto pirkimo įprotis turi būti paremtas įvaizdinėmis rajono charakteristikomis, formuojamas ir palaikomas nuolat, ilgalaikio poveikio tikslinėmis rinkodaros priemonėmis. Tokiu būdu yra pritraukiami nauji pageidaujamų turistų srautai, formuojami jų elgsenos ir vartojimo modeliai. Kadangi didžiausi turistų srautai į Molėtų rajoną atvyksta iš Vilniaus, Kauno ir Panevėžio, tikėtina, jog ir ateityje turistų skaičius Molėtų rajone bus išlaikytas ir augs šių miestų gyventojų sąskaita. Todėl rinkodaros strategiją reikėtų grįsti šių miestų gyventojų, kaip tikslinės vartotojų grupės, charakteristikomis.

11.3. *Privačių turizmo paslaugų tiekėjų taikomos rinkodaros priemonės*

Privačių turizmo paslaugų tiekėjų, teikiančių kaimo turizmo ar kitas turizmo paslaugas rinkodariniai veiksmai yra mažai derinami su rajono savivaldybės ar TVIC rinkodariniais veiksmais. Būdami finansiškai silpni turizmo paslaugų tiekėjai nesiima aktyvių rinkodaros veiksmų. Dalis turizmo paslaugų tiekėjų yra išsileidę informacinius bukletus, kuriuos daugiausiai platina turizmo mugėse. Kaimo turizmo sodybos, esančios kaimo turizmo asociacijos narėmis, turi ir sodybų bei teikiamų paslaugų pristatymą teminiuose tinklapiuose (pvz. www.atostogoskaime.lt).

Privačių paslaugų tiekėjų bendradarbiavimas vystant bendrus rinkodaros projektus labai silpnas. Esamoje situacijoje privačios turizmo paslaugų tiekimo įmonės nėra suinteresuotos ištraukti į TVIC vykdomas rinkodaros priemones, kadangi dėl atotrūkio nuo turistų rinkų šios priemonės yra mažai efektyvios.

11.4. *Turizmo informacinė sistema*

Šalies turizmo rinkodaros politiką kartu su valstybės ir savivaldybių institucijų bei turizmo verslo atstovais formuoja ir bendromis jėgomis įgyvendina Valstybinis turizmo departamentas pagal metinius rinkodaros planus.

Turizmo plėtra didžia dalimi priklauso ir nuo informacinės sistemos. Informacinių paslaugų sistemą sudaro turizmo informaciniai centrai ir teritorinė informacinė sistema. Pagrindines Molėtų rajone teikiamų turizmo paslaugų rinkodaros priemones įgyvendina Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras. Turizmo ir verslo informacijos centrų svarba pasirenkant poilsio vietas nuolat auga.

Viešoji įstaiga Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras buvo įsteigtas 2003 metais. Centras, veikiantis Molėtų mieste, yra pelno nesiekiantis viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindiniai veiklos tikslai - prisidėti prie Molėtų rajono ekonominės ir socialinės plėtros, skatinti

turizmo, smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą Molėtų rajone, sudarant palankias sąlygas pradedantiesiems verslininkams, smulkaus ir vidutinio verslo subjektams gauti informacines, konsultacines ir mokymo paslaugas; teikiant informacinę ir praktinę pagalbą, prisidėti prie naujų verslo subjektų steigimo rajone ir padėti jau egzistuojantiems verslo subjektams plėtoti savo veiklą, prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų, didinti konkurencingumą ir veiklos efektyvumą, skatinti Molėtų rajono verslo subjektų tarptautinį bendradarbiavimą.

Centras teikia turizmo informaciją apie gamtos ir kultūros paminklus, turizmo paslaugas, kultūros ir sporto renginius. Centras taip pat teikia sekančias paslaugas: vietų rezervavimas apgyvendinimo ir maitinimo įstaigose, kelionių maršrutų konsultavimas, pagalba organizuojant seminarus, konferencijas, stovyklas. Centre galima įsigyti žemėlapių, atvirukų, ženkliukų, kitų turistinių leidinių. Centras tiesiogiai atsakingas už Molėtų rajono turizmo rinkodaros strategijos parengimą bei jos įgyvendinimo koordinavimą.

Klientų aptarnavimo patalpos, konferencijų salė, viešo naudojimo kompiuterinės darbo vietos, baldai, investicijos į bendradarbiavimo galimybes, apsirūpinimas informaciniais ištekliais, būtinomis darbo priemonėmis sudaro sąlygas turizmo ir verslo informaciniame centre organizuoti įvairius seminarus, konferencijas, mokymus, teikti kokybiškas informacines, konsultacines bei kitas paslaugas, optimizuoti turistų bei verslininkų aptarnavimo procesą.

Analizuojant turizmo informacijos ir kitas priemones, kurias įgyvendino Molėtų TVIC reikėtų pažymėti, jog kiekvienais metais buvo gerinama teikiamų paslaugų kokybė, didėjo įvairovė, buvo plačiau naudojamos informacinės technologijos, glaudžiau bendradarbiaujama su socialiniais partneriais.

Molėtų TVIC duomenimis pagrindiniai klausimai, kuriais yra kreipiamasi į centrą yra: kur apsistoti, lankytinos vietos, maršrutai, pramogos. Molėtų TVIC iššūkis yra prisitaikyti prie 2009 m. pasikeitusios ekonominės situacijos, sudominti poilsiautojus Molėtų kraštu.

Turizmo informaciją ir rinkodaros priemones Molėtų rajono atžvilgiu reikėtų vertinti viso Utenos regiono kontekste, turint omenyje, jog ši teritorija sudaro pagrindinę Rytų Lietuvos turistinio potencialo dalį, disponuojančią panašiais gamtiniais ir kultūriniais ištekliais, kurie bendrai konkuruoja su Lietuvos pajūrio zona bei kitais panašiais regionais. Regiono pagrindinis „turistinis produktas“ – gamta, jos teikiamos pramogos, paslaugos, infrastruktūra. Todėl įvertinus regiono turizmo sektoriaus SSGG analizės rezultatus, būtina pasirengti regiono turizmo rinkodaros strategiją ir jos įgyvendinimo planą, integruojant jo veiklas su kaimyninių regionų bei visos šalies turizmo plėtros ir rinkodaros planais.

12. TURIZMO SEKTORIAUS VALDYMAS, TURIZMO PLANAVIMO DOKUMENTŲ VERTINIMAS

Lietuvoje įstatymų nustatytas turizmo sektoriaus valdymo funkcijas atlieka Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybės. Tačiau turizmo sektoriaus veiklos sėkmė daug priklauso nuo to, kaip kituose ūkio ir valdymo sektoriuose yra atsižvelgiama į turizmo plėtojimo poreikius ir kiek kitų sektorių plėtojimo prioritetai ir sukuriamą ekonominę ir teisinę aplinką yra palanki turizmo verslo subjektams. Todėl

turizmo plėtros tarpinstituciniams ir tarpsektoriniams klausimams spręsti yra sukurta Turizmo taryba, kurioje taip pat dalyvauja ir šalyje veikiančios turizmo verslo asociacijos.

Turizmo sektoriaus valdymo ir plėtojimo klausimai Lietuvoje sprendžiami vadovaujantis ketverių metų Vyriausybės patvirtintos Nacionalinės turizmo plėtros programos nuostatomis ir jos įgyvendinimo priemonėmis, taip pat Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija.

2007 m. buvo parengta ir pradėta įgyvendinti ketvirtoji Nacionalinė turizmo plėtros 2007–2013 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 944 (Žin., 2007, Nr. 97-3939). Joje buvo suformuoti 3 esminiai tikslai, kuriems įgyvendinti numatyta 70 tikslinių priemonių.

Turizmo sektoriaus veiklą ir jo plėtrą tiesiogiai reglamentuojantys teisės aktai yra Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, susiję įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai ir netiesiogiai turizmą reglamentuojantys teisės aktai, kurių nuostatos paliečia turizmo išteklių naudojimo bei infrastruktūros planavimo ir statybos klausimus. Parengta nauja Turizmo įstatymo redakcija, atsižvelgiant į ES Paslaugų direktyvos bei kitų ES direktyvų nuostatas ir liberalizuojant turizmo paslaugų teikimą. Padaryti esminiai turizmo teisinio reguliavimo pakeitimai paliečia turizmo verslo organizavimo principus ir sudaro platesnę erdvę konkurencijai.

Turizmo plėtros tikslai bendroje šalies ūkio struktūroje turi įtakos ir glaudžiai siejasi su kitų ūkio šakų strategijomis, jose nustatytais veiksmais bei priemonėmis. Turizmo plėtra siejasi su aplinkos apsaugos, transporto, žemės ūkio, integracijos į ES, regionų, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra. Dalis turizmo plėtros funkcijų tiesiogiai ar netiesiogiai patenka į daugelio ministerijų, kitų institucijų kompetencijos sritį. Siekiant turizmo plėtros darnumo, būtinas tiek nacionalinio, tiek regioninio lygmens plėtros strateginių planų bei programų suderinamumas ir atitikimas galiojantiems teisiniams norminiams dokumentams.

Darni turizmo plėtra užtikrinama rengiant bei tvirtinant nacionalinio lygmens turizmo planavimo dokumentus ir įgyvendinant Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nuostatas turizmo srityje. Svarbiausi turizmo darnios plėtros planavimo dokumentai – patvirtinti nacionalinių vandens turizmo trasų ir nacionalinių auto turizmo trasų specialieji planai. Specialieji planai ne tik nustato konkrečios turizmo infrastruktūros plėtrą ir investicijų prioritetus, bet ir pateikia nacionalinius vandens ir auto turizmo maršrutus, kurie gali padėti gyventojams pasirinkti turizmo keliones po Lietuvą.

Dviračių turizmo trūkumas Lietuvos turizmo rinkoje yra labai ryškus, jis vyksta stichiškai. Turizmo trasų specialiųjų planų sprendinių įgyvendinimas yra darnios turizmo plėtros užtikrinimas, o siekiant vykdyti šios plėtros stebėseną reikia parengti metodines rekomendacijas, kurių pagrindu būtų analizuojami ir vertinami infrastruktūros plėtros rezultatai ir rizikos bei operatyviai koreguojami trūkumai ir neigiamos pasekmės.

Turizmo sektoriaus atskirų veiklų ir turizmo produktų sukūrimą bei plėtrą lemia atitinkama infrastruktūra, kurios planavimą ir statybas nulemia žemės naudojimą, teritorijų planavimo tvarką, veiklą saugomose teritorijose, kultūros paveldo objektų pritaikymo infrastruktūrai galimybes ir pan. reguliuojantys teisės aktai.

Molėtų savivaldybei turizmas – viena iš prioritetinių regiono plėtos krypčių, ir tai konstatuojama jų strateginio ir teritorijų planavimo dokumentuose. Turizmo įstatymas nustato sąlygą koordinuoti turizmo plėtos planavimą valstybinių ir vietos savivaldos lygmenimis, vadovaujantis Nacionaline turizmo plėtos programa. Siekdamos geresnių turizmo sektoriaus planavimo rezultatų ir efektyvesnės turizmo sektoriaus plėtos naudojant finansinius ir žmogiškuosius išteklius, tiek Ūkio ministerija, tiek savivaldybės turėtų užtikrinti sėkmingą turizmo plėtos planų koordinavimą.

Remiantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo planu, rekreacinių teritorijų diferencijavimas, naudojimas ir kryptys bei tvarkymas priklauso nuo šių pagrindinių veiksnių: 1) gamtinės aplinkos išteklių turtingumo, 2) kultūros paveldo turtingumo, 3) esamo rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygio, 4) vietos gyventojų ekonominių galimybių, 5) aplinkos sveikumo, 6) aplinkos ekologinio atsparumo, 7) socialinės aplinkos saugumo, 8) rekreacinio aptarnavimo tradicijų. Pagal šiuos veiksnius išskirta 40 rekreacinių išteklių arealų, kurių ribas daugiausiai lemia rekreacinis gamtinės bei kultūrinės aplinkos turtingumas.

Rekreacijos (turizmo) teritorinės plėtos galimybės numatytos pagal arealų patrauklumo kategorijas ir rekreacinės plėtos potencialą. Atsižvelgiant į minėtas nuostatas, Bendrajame plane nustatyta, jog šalia kitų Ignalinos–Molėtų rekreacinis arealas yra didelio potencialo, sudarantis nacionalinės svarbos rekreacinę sistemą. Savo ruožtu, vienas iš vidutinio potencialo rekreacinių arealų, sudarančių regioninės reikšmės rekreacinę sistemą, yra bendrasis prioritetas, įvardintas bendrajame plane, šalies rekreacinės sistemos raidoje teiktinas pažintinio turizmo ir bendrojo poilsio gamtoje, tarp jų kaimiškoje aplinkoje, plėtrai. Todėl atsižvelgdama į didelį turizmo potencialą, Molėtų rajono savivaldybės taryba yra nusprendusi, jog pagrindinė Molėtų vystymosi perspektyva – rekreacija ir turizmas, todėl perspektyviniame miesto plane numatyta prioritentinė rajono vystymosi kryptis – rekreacija, leidžianti plėtoti šios krypties verslą, ekologinį ūkininkavimą, poilsio ir turizmo infrastruktūrą.

Molėtų rajonas – gražus ir jaukus rajonas, kuriame gerai išvystyta turizmo infrastruktūra, aktyvi bendruomenė. Molėtų rajono įvaizdis – patrauklus turizmo kraštas, kuriame teikiamos rekreacinės paslaugos žmonių sveikatos atstatymui; unikalūs gamtiniai, architektūriniai ir kultūriniai ištekliai pritaikomi įvairioms rekreacijos formoms ir įvairiems lankytojų srautams; sukurama palanki aplinka verslo vystymui ir investicijoms; sudaromos sąlygos kaimo plėtrai: veikliam, aktyviam, solidariam, rajono viešojoje politikoje dalyvaujančiam kaimui.

Per metus Molėtų rajoną aplanko daugiau negu 150 tūkst. poilsiautojų, iš kurių tik daugiau negu du procentai (t.y. apie 4 tūkst.) sudaro turistai iš užsienio. Tai rodo neišnaudotą galimybę pritraukti papildomus užsienio turistų srautus, kita vertus, yra svarbu išnaudoti ir dabartinį vietos turistų susidomėjimą Molėtų rajonu, didinant turizmo paslaugų apimtį, įvairovę ir kokybę. Didelis iššūkis yra išsaugoti turistų srautus 2009 metais pasikeitus ekonominei situacijai tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse.

13. TURIZMO SEKTORIAUS PLĖTOS EKONOMINIS VERTINIMAS

Lietuvos pasirengimas narystei ir narystė ES suteikė daug galimybių pasinaudoti specialiajais ES programų ir struktūrinių fondų parama.

Turizmo plėtojimui 2007–2013 m. laikotarpiu iš ES Sanglaudos skatinimo veiksmų programos yra numatyta skirti beveik 912 mln. litų. Turizmo plėtrą papildomai iki 2013 m. remia INTERREG ir kitos tarptautinės programos. Turizmo plėtrai skirtos lėšos skatina viešosios turizmo infrastruktūros plėtrą, kuriant ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo, kultūrinio turizmo produktus, taip pat plėtojama renginių (sporto ir konferencijų) infrastruktūra, įgyvendinant nacionalinės svarbos turizmo infrastruktūros projektus, ir kartu skatinama turizmo informacinių paslaugų bei turizmo rinkodaros veikla. Viešosios turizmo infrastruktūros plėtrą kompleksiskai papildė privatus turizmo paslaugų sektoriaus įgyvendinami projektai naudojant ES paramą, kurie padės gerinti paslaugų kokybę ir įvairovę bei sudarys didesnes turistų pasirinkimo galimybes keliaujant po Lietuvą.

Lietuvos apgyvendinimo įstaigos 2008 m. sulaukė 2,6 proc. daugiau svečių nei 2007 m. ir apgyvendinimo įstaigose buvo apsistoję 1,83 mln. svečių, iš jų 49,8 proc. užsieniečių. Daugiau kaip pusė (51 proc.) atvykusių turistų apsistojo viešbučiuose ir panašiose apgyvendinimo įstaigose, 35 proc. – pas gimines ir draugus. Svarbiu neigiamu turizmo paslaugų sektoriaus veiksmu tapo apgyvendinimo mokestinės aplinkos pasikeitimas. 2009 m. panaikinus apgyvendinimo sektoriui lengvatinį PVM tarifą, apgyvendinimo paslaugų teikėjų galimybės mažinti paslaugų kainas siekiant pritraukti daugiau turistų buvo ženkliai apribotos.

Lietuvos banko duomenimis, 2008 m. pajamos, gautos už kelionių paslaugas, sudarė 3,11 mlrd. litų, arba 27,3 proc. viso paslaugų eksporto. Kelionių išlaidos sudarė 3,47 mlrd. litų, arba 34 proc. viso paslaugų importo. Palyginti su 2007 m., kelionių paslaugų eksportas padidėjo 7,5 proc., o importas – 20,5 proc.

Pasaulio ekonomikos krizės ir Lietuvos ekonominio potencialo kritimo nulemtas gyventojų mokumo sumažėjimas pasireiškė turistų srautų mažėjimu tiek atvykstamojo, tiek ir vidaus turizmo rinkose. Lietuvos turizmo sektoriui didelę neigiamą įtaką padarė Lietuvos transportinio pasiekiamumo pablogėjimas, kuris pasireiškė dvejopai: prarastomis tiesioginių skrydžių avialinijomis ir mažesniu reisų skaičiumi.

Visoje Europos turizmo rinkoje mažėjo verslo (dalykinių) kelionių, mažiau lėšų žmonės skyrė poilsio kelionėms ir pan. Todėl atvykstamojo turizmo srautai iš šalių – pagrindinių Lietuvos rinkų – per devynis 2009 m. mėnesius sumažėjo ypač ženkliai: atvykusiųjų iš Airijos skaičius sumažėjo 43 proc., Jungtinės Karalystės – 39 proc., Latvijos – 27 proc., Estijos – 24 proc., Lenkijos – 16 proc., Vokietijos – 16 proc. Tačiau 2009 metais pastebėtos ir augančios atvykstamojo turizmo rinkos – nežymiai padidėjo turistų skaičius iš Čekijos ir Ispanijos, o iš kaimyninės Baltarusijos išaugo net 23 proc. Bendras svečių skaičiaus mažėjimas apgyvendinimo sektoriuje tiesiogiai sumažino ir viešbučių užimtumą. Lietuvos turizmo paslaugos turi ryškią priklausomybę nuo sezono, kai piko metu (vasaros mėnesiais) bendras viešbučių kambarių užimtumas padidėja 2–3 kartus ir pasiekia 60–70 proc. ar daugiau, palyginti su žiemos sezonu. 2009 m. pirmo pusmečio viešbučių užimtumo statistika sumažėjo 10 procentinių punktų, palyginti su 2008 m. Todėl siekiant stabilizuoti ir gerinti turizmo paslaugų sektoriaus ekonominės veiklos rezultatus svarbiausiais veiksniais tampa turizmo rinkodaros veiklos optimizavimas ir skatinimas.

14. MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR VALSTYBĖS INVESTICIJOS

14.1. Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studijos siūlymų įgyvendinimas

Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studijoje, atliktoje 2007 metais numatyta plėtojant Molėtų rajono turizmo potencialą būtina sukurti patrauklaus turizmui rajono įvaizdį: propaguoti ne tik poilsinį turizmą (plaukiojimas, maudymasis, nakvynė ir pan.) bet ypač skatinti pažintinį ir aktyvųjį turizmą; išskirti ir skatinti pagrindinių rajono kultūros objektų lankymą (Dubingių piliavietės kompleksas, Baltadvario pilies liekanos), skatinti muziejinį turizmą Etnokosmologijos muziejuje papildant siūlomų paslaugų kompleksiskumą; ypatingą dėmesį skirti vandens išteklių gausos panaudojimui turizmo tikslams, skatinti vandens turizmą įvairiomis priemonėmis ir įvairiais maršrutais, propaguoti įvairias vandens turizmo pramogas skatinti verslo atsiradimą prie vandens.

1. Dubingių piliavietės ir viso Dubingių turistinio komplekso, kaip nacionalinio objekto pritaikymas turistams
 - 1.1. Piliavietės reprezentacinio autentiškumo sukūrimas – pagrindinė zona.
 - 1.2. Karčemos rekonstrukcija įrengiant joje turizmo centrą ir piliavietės radinių bei istorinės vertės ekspoziciją.
2. Baltadvario pilies liekanų pritaikymas turistų lankymui
3. Kompleksiškumo didinimas Etnokosmologijos muziejuje
4. Žvejybos muziejaus rekonstrukcija
5. Polinės povandeninės senovės gyvenvietės prieigų sutvarkymas
6. Alantos dvaro sodybos kompleksiskumo stiprinimas
7. Prioritetinių vandens, autoturizmo ir dviračių turizmo trasų įrengimas vietovėje
 - 7.1. Nacionalinių turizmo trasų įrengimas
 - 7.2. Rajoninių vandens turizmo trasų įrengimas
 - 7.3. Prioritetinių dviračių trasų įrengimas
8. Rinkodaros priemonių ir veiklos stiprinimas Molėtų rajone

Informacija apie studijoje numatytų siūlymų įgyvendinimą pateikiama sekančioje lentelėje.

Turizmo studijoje numatyta priemonė	Priemonės vykdymas	Skirtos lėšos, finansavimo šaltinis
1. Dubingių piliavietės ir viso Dubingių turistinio komplekso, kaip nacionalinio objekto pritaikymas turistams	2007 m., sausio 29 d. buvo priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 86 „Dėl Dubingių piliavietės pritaikymo kultūriniam ir pažintiniam turizmui 2007-2009 metų programos patvirtinimo“.	Numatyti atsakingi vykdytojai: Asvejos regioninio parko direkcija, Saugomų teritorijų tarnyba, Kultūros paveldo departamentas, Molėtų rajono savivaldybė. Bendra numatyta programos įgyvendinimo vertė – 5 717 800 Lt. Darbai atliekami ES fondų lėšomis.
1.1. Piliavietės reprezentacinio	Sutvarkytos ir pritaikytos	Numatoma kad investicijos šiai

Turizmo studijoje numatyta priemonė	Priemonės vykdymas	Skirtos lėšos, finansavimo šaltinis
autentiškumo sukūrimas – pagrindinė zona.	ekspozicijai buvusios bažnyčios liekanos, jos kriptoje perlaidoti didikų Radvilų palaikai., įrengtos apžvalgos aikštelės, suoliukai., Informaciniai stendai, laiptai nuo ežero pusės, pažintinis takas Toliau vykdomi rūmų griuvėsių archeologiniai tyrimai.	priemonei bus apie 3 500 000 Lt.
1.2. Karčemos rekonstrukcija įrengiant joje turizmo centrą ir piliavietės radinių bei istorinės vertės ekspoziciją.	Karčiamos pastatas restauruotas. Jame įsikūrusi Asvejos regioninio parko lankytojų centras.	Pagal patvirtintą programą atsakingas vykdytojas buvo Valstybinė saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos kartu su Asvejos regioninio parko direkcija. Darbai atlikti ES struktūrinių fondų lėšomis. Programoje numatyta darbų vertė – 1 700 000 Lt
2. Baltadvario pilies liekanų pritaikymas turistų lankymui	1994 metais pilies liekanos užkonservuotos. 1999 – 2001 metais vyko Baltadvario piliavietės teritorijos archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai.	Kultūros paveldo departamentas, Molėtų rajono savivaldybė, Kultūros ir sporto rėmimo fondas ir privatus asmuo M.Giedraitis
3. Kompleksiškumo didinimas Etnokosmologijos muziejuje	Muziejaus iniciatyva buvo atlikta viso muziejaus rekonstrukcija.	
4. Žvejybos muziejaus rekonstrukcija	Šiais metais planuojama teikti paraišką žvejybos muziejaus pastatų ir buvusio mokyklos pastato rekonstrukcijai pritaikant kultūrinei – edukacinei veiklai.	Paskaičiuota vertė: 2.162.162,00 Lt. Finansavimo šaltinis: ES ir savivaldybės lėšos. Projektas teikiamas pagal priemonę VP3-1.2-VRM-01-R-91 „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“
5. Polinės povandeninės senovės gyvenvietės prieigų sutvarkymas	2001 – 2009 metais vyko archeologiniai tyrinėjimai, todėl artimiausiu metu, siekiant nepakenti tyrinėjimams, ši priemonė kokas nėra tikslinga įgyvendinti.	Kultūros paveldo departamentas ir privatūs rėmėjai
6. Alantos dvaro sodybos kompleksiškumo stiprinimas	Restauruoti dvaro rūmai, tvartas, kluonas, tvora, atstatytas svirnas, tvarkomas parkas Alantos TVM kartu su	Lėšų šaltinis būtų ES parama, Vietos veikos grupės skirstoma LEADER metodu, Kultūros paveldo departamentas, VšĮ

Turizmo studijoje numatyta priemonė	Priemonės vykdymas	Skirtos lėšos, finansavimo šaltinis
	bendruomene ketina teikti paraišką dvaro parko sutvarkymui. Dvaro rūmai yra suremontuoti, 3 ir 4 bokšto aukštai neatstatyti.	Alantos technologijos ir verslo mokykla
7. Prioritetinių vandens, autoturizmo ir dviračių turizmo trasų įrengimas vietovėje		
7.1. Nacionalinių turizmo trasų įrengimas	Informacija apie vandens trasą „Molėtų-Inturkės ežerynais“ pateikta Molėtų turizmo ir verslo informacijos centro internetinėje svetainėje www.infomoletai.lt , taip pat centre platinama šios trasos schema su aprašymais bei pažymėtomis poilsio vietomis, lankytiniais objektais.	
7.2. Rajoninių vandens turizmo trasų įrengimas	Mūsų žiniomis trasa „Molėtai-Siesarties upė-Šventoji“ yra sudėtinga, daugelyje vietų reikia įrangą nešti, nėra numatytų atokvėpio vietų, stovyklaviečių. Vandens trasoje „Virintos ežeras-Virintos upė“ naudojama tik trumpa trasos atkarpa Virintos upe. Trasa „Asvejos ežeru“ yra pažymėta centre platinamuose Asvejos regioninio parko lankstinukuose, trasoje įrengtos stovyklavietės, atokvėpio vietos. Rajoninės vandens trasos skelbiamos Molėtų TVIC tinklapyje www.infomoletai.lt , informacija apie vandens turizmo trasas teikiama, platinama centre.	
7.3. Prioritetinių dviračių trasų įrengimas	Ambraziškių bendruomenės centras 2007 m. pradėjo vykdyti 2 metų trukmės projektą „Kamastos žiedas“- ekologinio dviračių turizmo ir kaimo verslumo skatinimas. Projektą parėmė Lietuvos Respublikos	

Turizmo studijoje numatyta priemonė	Priemonės vykdymas	Skirtos lėšos, finansavimo šaltinis
	žemės ūkio ministerija ir Jungtinių tautų vystymo programos Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP). Įrengta apie 40 km ilgio dviračių trasa „Kamastos žiedas“ Ambraziškių apylinkėse ir Kamastos kraštovaizdžio draustinyje. Į maršrutą įtrauktos 7 kaimo sodybos, 10 gamtos paminklų, 20 istorinio ir kultūrinio palikimo vietų.	
8. Rinkodaros priemonių ir veiklos stiprinimas Molėtų rajone	Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras rajoną kasmet reprezentuoja tarptautinėje turizmo, sporto ir laisvalaikio parodoje „Vivattur“, pagal galimybes platina informaciją apie rajono turizmo išteklius kitose parodose, rajono renginiuose. Nuolat bendradarbiaujama su vietine žiniasklaida, skleidžiant svarbiausias turizmo bei verslo naujienas visuomenei. Rajono turizmo naujovės skelbiamos Molėtų TVIC internetinėje svetainėje, leidiniuose, siunčiamos žinutės elektroniniu paštu. Kasmet išleidžiama atnaujinta Molėtų rajono turistinė schema, periodinis leidinys „Infomolėtai“. Pakartojamas lankstuko „Lankytinos vietos Molėtų rajone“ leidimas. Turizmo ištekliai, centro veikla viešinama centrui priklausančiame stende, esančiame prekybos centre „Maxima“. Nuo 2009 m. centre vedama edukacinė programa „Molėtų miestas“. 2010 m. vasarą planuojamas naujas pramoginis –	

Turizmo studijoje numatyta priemonė	Priemonės vykdymas	Skirtos lėšos, finansavimo šaltinis
	pažintinis maršrutas „Pamatyk, sužinok, aplankyk...“.	

14.2. Molėtų rajono savivaldybės įgyvendinami ir planuojami įgyvendinti projektai susiję su turizmo skatinimu

Molėtų rajono savivaldybės tarybą sudaro 25 nariai, atstovaujantys 7 politinėms partijoms. Tarybai vadovauja meras Algimantas Žiukas. Veikia 5 komitetai, Kolegija, Privatizavimo ir Administracinė komisijos, Kontrolieriaus tarnyba.

Molėtų rajono savivaldybė nuolat įgyvendina įvairius projektus. Šiuo metu įgyvendinamų ir bei planuojamų įgyvendinti su turizmo sritimi susijusių projektų sąrašas pateikiamas sekančioje lentelėje.

Molėtų rajono savivaldybės įgyvendinami ir planuojami įgyvendinti projektai susiję su turizmo skatinimu

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
Molėtų miesto Kauno gatvės rekonstrukcija"	VP2-4.4-SM-02-R-91-002	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	625773,3	2009.05.15			
Siesarties upės baseino dalies, esančios Molėtų miesto teritorijoje, išvalymas, gamtosauginis sutvarkymas (Pastovio, Pastovėlio ir Promislavo ežerai)	VP3-1.4-AM-04-R-91-001	Vandens telkinių būklės gerinimas	APVA	4484952	2009.08.31			
Molėtų rajono teritorijos, esančios magistralinio kelio Vilnius-Utena atkarpoje, specialusis planas	VP1-4.2-VRM-04-R-91-008	Teritorijų planavimas	ESFA	160374	2009.09.30			

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
Aktyvaus gamtą tausojančio turizmo infrastruktūros plėtra Molėtų mieste	VP3-1.3-ŪM-05-R-91-004	Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose	LVPA	672268	2009.12.31			
Molėtų r. Mindūnų m-klos pastatų ir viešųjų erdvių pritaikymas bendruomenės senųjų žvejybos amatų edukacinei – kultūrinei veiklai	VP3-1.2-VRM-01-R-91-	Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas	CPVA	2162162	2010.03.30			
Molėtų rajono Žalvarių gyvenvietės pagrindinės gatvės rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	1477229	2010.04.01			
Bendro naudojimo teritorijos prie Kreivosios g. molėtų mieste kompleksiškas sutvarkymas ir	VP3-1.3-ŪM-05-R-91-	Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose	LVPA	612045,49	2010.10.01			

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
pritaikymas poilsio ir aktyvaus turizmo paslaugų reikmėms. I etapas.								
Molėtų rajono Giedraičių, Dubingių, Inturkės ir Joniškio seniūnijų bendruomeninės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas.	VP3-1.2-VRM-01-R-91-	Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas	CPVA	3504568	2011.01.30			
Molėtų r. Giedraičių, Dubingių, Inturkės ir Joniškio seniūnijų kaimų bendruomeninės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas.	VP3-1.2-VRM-01-R-91-	Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas	CPVA	2225000	2011.01.30			

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
II.Molėtų miesto Vyšnių ir Uogų gatvių rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	1874815	2012.02.01			
II.Molėtų miesto Šilo ir Alyvų gatvių rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	972082	2012.02.01			
II. Molėtų rajono Luokesos seniūnijos Ažubalių kaimo ir Kanapelkos kaimo pagrindinių gatvių rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	750000	2012.02.01			
Molėtų rajono Naujasodžio kaimo Technikumo gatvės ir gatvės, einančios pro kapines Alantoje, rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	550000	2012.02.01			

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
Molėtų rajono Levaniškių gyvenvietės pagrindinės gatvės rekonstrukcija	VP2-4.4-SM-02-R-91-	Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	TID	722000	2012.02.01			
Molėtų rajono Luokesos gyvenvietės infrastruktūros plėtra		Kaimo atnaujinimas ir plėtra	NMA	151250				
Molėtų rajono Suginčių seniūnijos Suginčių ir Skudutiškio gyvenviečių viešosios infrastruktūros plėtra		Kaimo atnaujinimas ir plėtra	NMA	1044472				
Molėtų rajono Čiulėnų seniūnijos Toliajų gyvenvietės viešosios infrastruktūros plėtra		Kaimo atnaujinimas ir plėtra	NMA	226875				

Projekto pavadinimas	Kodas	Priemonės pavadinimas	Agentūra	Bendra vertė	Paraiškos pateikimo data	Projekto stadija		
						Paraiška vertinama	Projektas įgyvendinamas	Projektas baigtas
Molėtų rajono Videniškių gyvenvietės viešosios infrastruktūros plėtra ir pritaikymas gyventojų poilsio bei kultūrinio turizmo reikmėms		Kaimo atnaujinimas ir plėtra	NMA	530721,13				

15. IŠ ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ APŽVALGA

Numatomų įgyvendinti projektų nauda Molėtų rajono savivaldybei vertinama pagal ES struktūrinių fondų paramai pateiktas paraiškas. Įskaičiuojami visi projektai, kurių paraiškose nurodyta, kad pagrindinė projekto savivaldybė yra Molėtų rajono savivaldybė (t.y. šioje savivaldybėje planuojama įgyvendinti pagrindines projekto veiklas).

Planuojamų ir įgyvendinamų projektų nauda Molėtų rajono savivaldybei

Pateiktos projektų paraiškos		
Vnt.	Projekto išlaidų suma, Lt	Prašomo finansavimo suma, Lt
186	27.939.986,30	23.276.114,65

Projektų, kuriems priimtas teigiamas sprendimas dėl finansavimo nauda Molėtų rajono savivaldybei (įgyvendinami projektai)

Projektai, kuriems priimtas sprendimas dėl finansavimo		
Vnt.	Projekto išlaidų suma, Lt	Prašomo finansavimo suma, Lt
63	15.216.393,46	13.885.902,65

Įgyvendinamų projektų nauda Molėtų rajono savivaldybei (įgyvendinami projektai / pasirašytos sutartys)

Pasirašytos sutartys			
Sutarčių skaičius vnt.	projekto išlaidų suma pagal sutartį, Lt	skiriamo finansavimo suma, Lt	
		iš viso:	ES lėšos
735	156.012.773,81	142.069.156,46	122.931.913,98

Išmokėto finansavimo nauda Molėtų rajono savivaldybei (išmokėtas finansavimas)

Išmokėtas finansavimas, Lt	
iš viso:	ES lėšos
61.761.364,75	57.868.430,11
61.761.364,75	57.868.430,11

Įskaičiuojami visi projektai, kurių paraiškose nurodoma, kad dalis projekto naudos tenka ir Molėtų rajono savivaldybei (apskaičiuota proporcingai naudą (sumas) padalinus visoms savivaldybėms).

Planuojami ir įgyvendinami projektai, kuriuose Molėtų rajono savivaldybė yra nurodoma kaip pagrindinė:

2010 m. 07 mėn. vertinama paraiškų:

Savivaldybė	Pateiktos projektų paraiškos		
	Vnt.	Projekto išlaidų suma, Lt	Prašomo finansavimo suma, Lt
Molėtų raj.	3	8.974.031	8.339.570

Projektai, kuriems 2010 m. 07 mėn. priimtas sprendimas dėl finansavimo, tačiau nepasirašytos sutartys:

Projektai, kuriems priimtas sprendimas dėl finansavimo		
Vnt.	Projekto išlaidų suma, Lt	Prašomo finansavimo suma, Lt
4	6.326.724,32	6.059.085,83

2010 m. 07 mėn. įgyvendinami projektai (pasirašytos sutartys):

Pasirašytos sutartys			
Sutarčių skaičius vnt.	projektų išlaidų suma pagal sutartį, Lt	skiriamo finansavimo suma, Lt	
		iš viso:	ES lėšos
15	20.977.809,82	19.277.529,17	17.143.569,44

Iki 2010 m. 07 mėn. projektams išmokėtas finansavimas:

Išmokėtas finansavimas, Lt	
Iš viso:	ES lėšos
4.292.557,89	3.724.382,95

16. TURIZMO SEKTORIAUS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GALIMYBĖS IR GRĖSMĖS

Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros stiprybės – patogi geografinė padėtis didžiųjų atvykstamojo turizmo rinkų atžvilgiu, vertingas gamtos ir kultūros potencialas, mažai urbanizuotas kraštovaizdis, kokybiškos turizmo paslaugos, sukurta ar atnaujinta infrastruktūra, didelis sveikatos turizmo paslaugų potencialas, svetingumas, gausūs istoriniai ir etniniai ryšiai su užsienio valstybėmis, suformuota turizmo teisinio reguliavimo ir planavimo sistema, Lietuva Šengeno bevizio keliavimo dalyvė.

Molėtų rajono turizmo sektoriaus plėtros stiprybės:

- o Palanki geografinė situacija, netoli didžiųjų Lietuvos miestų Vilniaus ir Kauno;
- o LR teritorijos bendrojo plano sprendiniai palankūs turizmo vystymui rajone;
- o Teritorija nuo seno gausiai lankoma gerai žinoma ir mėgstama Lietuvos ir užsienio lankytojų;
- o Išsaugotas gamtos natūralumas ir mažas apgyvendinimo tankumas;

- o Galimybė suplanuoti daugiadienius vandens turizmo kelius (Lakajos, Siesarties, Virintos vandens turizmo trasos) vandens turizmo maršrutus pratęsti iki Žeimenos ir Neries;
- o Gausūs gamtiniai ir kultūriniai rekreaciniai ištekliai;
- o Didelis kaimo turizmo sodybų skaičius;
- o Sąlyginai gerai išvystyta turizmo paslaugų infrastruktūra;
- o Gerėjantis Molėtų rajono gyventojų išsilavinimas.

Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros silpnybės – mažas Lietuvos žinomumas užsienyje, nepakankamas kultūros paveldo objektų bei gamtinių išteklių panaudojimas turizmui, kultūrinių renginių vadybos stoka, per maža laisvalaikio veiklos ir pramogų įvairovė ir jos diversifikavimas pagal poreikius (turistų pajamų lygį), silpna turizmo informacijos sklaida ir rinkodara, neišplėta viešoji turizmo infrastruktūra turistiniuose regionuose ir kurortuose, mažas turistinės klasės apgyvendinimo paslaugų sektorius, sumažėjusi turizmo paslaugų paklausa, nepakankamai išplėta oro, jūrų ir geležinkelių keleivinio transporto infrastruktūra.

Molėtų rajono turizmo sektoriaus plėtros silpnybės:

- o Turizmo departamentas mažai dėmesio skiria Aukštaitijos regionui, orientuojasi į pajūrio kraštą, Druskininkus, kitas kurortines teritorijas;
- o Nepakankamas gamtos, kultūros vertybių ir infrastruktūros panaudojimas turizmo ir naujų paslaugų plėtrai;
- o Prasta rajono kelių kokybė;
- o Verslumo stoka;
- o Smulkių verslininkų bendradarbiavimo stoka;
- o Kokybiškų apgyvendinimo paslaugų trūkumas;
- o Kokybiškų maitinimo paslaugų išplėto tinklo trūkumas;
- o Kokybiškų aktyvaus poilsio paslaugų trūkumas;
- o Neišplėtotas dviračių takų tinklas;
- o Nepakankama vandens trasų infrastruktūra;
- o Nepakankamai išplėtos alternatyvios turizmo formos (konferencijos, žvejybinės pramogos, paukščių stebėjimas, medžioklė);
- o Nepakankamai išplėtotas turistų traukos objektų ir turizmo trasų ženklavimas;
- o Turizmo veiklų sezoniškumas;
- o Žemos pajamos iš turizmo veiklų (turistai išleidžia sąlyginai mažas sumas);
- o Nėra sukurta efektyvių turizmo rinkodaros instrumentų;
- o Neišplėta IT infrastruktūra;
- o Turizmo inventoriaus nuomos paslaugų trūkumas;
- o Informacinė sistema nepritaikyta priimti užsieniečius;
- o Pagrindiniai turizmo arealai susitelkę tik rytinėje rajono dalyje;
- o Neišnaudojami kiti (nesantys rytinėje rajono dalyje) rajono arealai.

Turizmo sektoriaus plėtros galimybės – stiprėjantys Lietuvos tarptautiniai ryšiai ir augantis daugiašalis kultūrinis bei ekonominis bendradarbiavimas, ES struktūrinių fondų paramos panaudojimas, atvykstamojo ir vietinio turizmo skatinimas valstybės lygiu, didėjanti sveikatos ir konferencijų turizmo produktų paklausa, žinomumo didinimas, e. rinkodaros priemonių galimybės.

Molėtų rajono turizmo sektoriaus plėtros galimybės:

- o Molėtų miesto padarymas vietinio ir atvykstamojo turizmo traukos centru;
- o Traukos objektų Molėtų mieste sukūrimas (šeimos, pramogų, vaikų parkų/aikštelių įrengimas ir kt.);
- o Turizmo, rekreacijos ir poilsio infrastruktūros bei paslaugų plėtojimas panaudojant turimus gamtinius ir kultūrinius išteklius;
- o Kultūrinės veiklos tradicijos (amatai, renginiai ir kt.);
- o Sakralinių renginių plėtojimas;
- o Koncertinių vietų sukūrimas, renginių pritraukimas;
- o Etnografinių, kultūros paveldo objektų atstatymas, restauravimas;
- o Paplūdimių, poilsiaviečių, poilsio zonų pakrantėse kūrimas, plėtra ir renovacija;
- o Apgyvendinimo, maitinimo paslaugų kokybinė plėtra;
- o Naujų nišinių turizmo paslaugų plėtojimas (žvejyba, medžioklė, ekologinis, konferencinis, dalykinis turizmas, astronomija, sporto turizmas, aviacija);
- o Žmoniškųjų gebėjimų ir kompetencijų stiprinimas;
- o Naujų finansinių išteklių panaudojimas (nacionalinė, ES parama, privačios investicijos (PPP), turistų išlaidų didinimas);
- o Intensyvi rinkodarinė veikla (regiono turizmo rinkodaros planas);
- o Ekoturizmo (gamtai draugiško turizmo) sistemos sukūrimas;
- o Parama alternatyvių veiklų plėtrai – kaimo turizmas/ekologinis turizmas ir susijusios veiklos;
- o Naujų prekybos ar turizmo inventoriaus nuomos punktų įrengimas;
- o Įvairios paskirties trasų, takų įrengimas;
- o Rajonų kaimo turizmo plėtros ir kokybės programų ruošimas;
- o Vandens turizmo plėtojimas;
- o Informacijos apsikeitimo sistema (su visais turizmo verslo dalyviais);
- o Kombinuotų pažintinio turizmo maršrutų tinklo sukūrimas (politinis palaikymas);
- o Aplinkinių saugomų teritorijų paslaugų teikėjų kooperacija;
- o Pritaikymas žiemos sezono turizmui;
- o Vietos gyventojų mokymai ir perorientavimas ekoturizmo veiklai;
- o Aplinkinių savivaldybių ir juridinių asmenų įtraukimas į Molėtų savivaldybės turizmo sistemą;
- o Objektų pritaikymas žiemos sezono turizmui;
- o Muziejinių ekspozicijų atnaujinimas ir atraktyvumo didinimas;
- o Molėtų rajono įtraukimas į ilgesnius turistinius maršrutus;
- o Bendradarbiavimas su atsakingomis institucijomis plėtojant turizmą saugomose teritorijose;

- o Kurortinės teritorijos statuso suteikimas rajonui ar atskiroms rajono dalims;
- o Muziejinių veiklos plėtojimas, kompetencijos kėlimas;
- o Tarptautinis bendradarbiavimas.

Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros grėsmės – aukštas nedarbo lygis, Lietuvos regionų ekonominių ir socialinių skirtumų didėjimas, gyventojų perkamosios galios mažėjimas, gamtinių išteklių ir kultūros paveldo vertybių kokybės blogėjimas ir jų naudojimo galimybių mažėjimas, negebėjimas sukurti ir išlaikyti patrauklaus Lietuvos turizmo įvaizdžio, nepakankamas interneto ir kitų elektroninių priemonių galimybių panaudojimas turizmo sektoriaus rinkodaroje, nepagerėjęs šalies pasiekiamumas, neorganizuoto turistų srauto didėjimas, didelė specialistų migracija į ES valstybes, didelės išvykstamojo turizmo galimybės, neadekvatus turizmo galimybių vertinimas, negebėjimas stabilizuoti ir padidinti turistų srautų augimą.

Molėtų rajono turizmo sektoriaus plėtros grėsmės:

- o Mažėjančios turistų išlaidos rajone;
- o Turistų srautų mažėjimas;
- o Apribojimai dėl žemės panaudojimo infrastruktūros plėtrai;
- o Mažėjantis užimtumas;
- o Blogėjanti rajono demografinė situacija (emigracija, gyventojų senėjimas);
- o Blogėjanti aplinkos būklė;
- o Bloga rinkos poreikių neatitinkanti turizmo darbuotojų kvalifikacija;
- o Investicijų nepritraukimas;
- o Politinės situacijos pasikeitimas;
- o Politinis ne palaikymas naujų iniciatyvų.

17. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Strateginis turizmo sektoriaus plėtros tikslas yra pasiekti, kad Molėtų rajonas taptų populiaria ir žinoma turizmo traukos vieta, pasižyminčia stabiliu atvykstamojo ir vietinio turizmo srauto augimu, kuris užtikrintų paslaugų verslui pajamų didėjimą ir taip stiprintų turizmo sektoriaus reikšmę šalies ekonomikos raidoje. Savivaldybė gali tai pasiekti sutelkdama žmogiškuosius ir finansinius išteklius bei siūlydama paklausius, kokybiškus ir konkurencingus produktus užsienio ir vidaus turizmo rinkose.

Investicijos pirmiausiai nukreipiamos turizmo galimybėms ir konkurencingumui didinti, formuojant įrengiant turizmo trasas ir kitą viešąją infrastruktūrą, pritaikant turizmui kultūros paveldo objektus, plėtojant nišines turizmo rūšis. Teritorinė turizmo infrastruktūros plėtra pirmiausia orientuojama į gamtos ir kultūros turizmo išteklių turtingas vietas taip siekiant išsaugoti ir panaudoti paveldo objektus ar saugomas teritorijas šalies ir užsienio turistų poreikiams tenkinti. Turizmo skatinimo veiklos prioritetu turi tapti nuoseklus turizmo galimybių žinomumo stiprinimas, populiarumo didinimas, užtikrinant aktyvią informacijos sklaidą šiuolaikiškais ir efektyviomis informacinėmis technologijomis. Ekonominė turizmo sektoriaus plėtra turi spręsti gyventojų, ypač

jaunimo, pajamų ir užimtumo didinimo, naujų verslo nišų kūrimo, privačių investicijų pritraukimo, regionų ekonominės ir socialinės raidos klausimus.

Nustatomi tokie rajono tikslai, uždaviniai ir priemonės:

1. pirmasis tikslas – sukurti palankią aplinką konkurencingų turizmo produktų plėtrai. Įgyvendinami šie uždaviniai ir veiklos:

1.1. Plėtoti paklausių turizmo produktų kūrimą skatinančią viešąją turizmo infrastruktūrą

1.1.1. Didinti rekreacinių išteklių prieinamumą saugomose teritorijose:

- Infrastruktūros plėtojimas saugomose teritorijose (dviračių ir pažintinių takelių tinklo, poilsio ir apžiūros aikštelių tinklo plėtojimas, kt.);

- Kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo infrastruktūrai plėtoti;

- Kurti bei plėsti rekreacijos aptarnavimo sferą;

- Etnografinių, kultūros paveldo objektų atstatymas, restauravimas;

- Sakralinių objektų atstatymas, restauravimas.

1.1.2. Į saugomų teritorijų zoną nepatenkančių objektų plėtra:

- Dviračių ir pažintinių takelių tinklo, poilsio ir apžiūros aikštelių tinklo plėtojimas, kt.;

- Kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo infrastruktūrai plėtoti;

- Kurti bei plėsti rekreacijos aptarnavimo sferą;

- Etnografinių, kultūros paveldo objektų atstatymas, restauravimas;

- Sakralinių objektų atstatymas, restauravimas (šventų vietų išsaugojimas ir priežiūra, sakralinių paminklų priežiūra, bažnyčių ir kitų sakralinių objektų priežiūra);

- Ežerų, miškų kitų teritorijų pritaikymas turizmui.

1.1.3. Plėsti auto turizmo paslaugų infrastruktūrą:

- Įvairios paskirties trasų, takų įrengimas;

- Turizmo, rekreacijos ir poilsio infrastruktūros bei paslaugų plėtojimas;

- Kempingų infrastruktūros plėtra;

- Auto pramogų turizmo infrastruktūros sukūrimas ir plėtra (keturračių, visureigių, automobilių, motociklų trasų įrengimas).

1.1.4. Plėsti vandens turizmo infrastruktūrą:

- Paplūdimių, poilsiaviečių, poilsio zonų pakrantėse kūrimas, plėtra ir renovacija;

- Vandens turizmo plėtojimas (baidarių infrastruktūros sukūrimas, įlaipinimo, išlaipinimo, poilsio, sustojimo taškų įrengimas);

- Vandens telkinių Molėtų mieste ir rajone priežiūra.

1.1.5. Nišinio turizmo infrastruktūros plėtra:

- Astronomijos infrastruktūros išlaikymas ir plėtra (Astronomijos observatorijos ir etnokosmologijos muziejaus plėtra, su astronomija susijusios kitos infrastruktūros plėtra);

- Aviacijos sporto ir užsiėmimų infrastruktūros palaikymas ir plėtra (Molėtų aerodromo plėtra).

1.1.6. Žiemos turizmo infrastruktūros plėtra:

- Slidinėjimo trasų, inventoriaus nuomos infrastruktūros sukūrimas (kalnų ir lygumų trasų įrengimas, inventoriaus nuomos infrastruktūros sukūrimas);

- Sniego motociklų infrastruktūros sukūrimas.

1.1.7. Kita:

- Mokyklų bendrabučių pritaikymas, jaunimo nakvynės namams aktyviauoju turizmo sezonu;

- Nenaudojamų ir mažai naudojamų pastatų pritaikymas vaikų stovykloms, edukacinėms veikloms (jaunimo edukacinių centrų įkūrimas);
 - Orientacinio sporto infrastruktūros plėtra;
 - Ekologinio turizmo infrastruktūros plėtra;
 - Sveikos gyvensenos infrastruktūros plėtra;
 - Etno SPA infrastruktūros sukūrimas;
 - Sveikatos turizmo infrastruktūros plėtra.
- 1.2. Didinti kurortų ir kurortinių teritorijų turizmo bei sveikatos turizmo galimybes.
- 1.2.1. Molėtų rajonui ar atskiroms jo dalims siekti kurortinės teritorijos statuso;
- 1.2.2. Plėtoti kurortinėms teritorijoms būdingą infrastruktūrą.
- 1.3. remti privataus turizmo paslaugų sektoriaus plėtrą:
- Remti/skatinti privačių asmenų 1.1 tikslo įgyvendinimui numatytų priemonių įgyvendinimą;
 - Vystyti, skatinti ir remti novatoriškų, kokybiškų paslaugų teikėjų iniciatyvas;
 - Projektus įgyvendinti viešojo ir privataus bendradarbiavimo principu.
- 1.4. tobulinti turizmo sektoriaus teisinį reguliavimą ir planavimą;
- 1.5. plėtoti turizmo sektoriaus specialistų gebėjimus;
- 2. antrasis tikslas – užtikrinti stabilų turistų srautų augimą. Įgyvendinami šie uždaviniai:**
- 2.1. skatinti vietinį ir atvykstantįjį turizmą:
- Rinkodaros priemonių pagalba suformuoti Molėtų rajono išskirtinumą ir tikslinėse turizmo rinkose įtvirtinti pagrindinius Molėtų pozicionavimo teiginius;
 - Suformuoti patrauklų pažintinio, kultūrinio turizmo ir rekreacinių turizmo paslaugų portfelį;
 - Rajono įvaizdžio kūrimo grupės suformavimas. Į šią grupę siūloma įtraukti įvaizdžio kūrimo profesionalą – nepriklausomą ekspertą, rajono verslo, turizmo paslaugų tiekėjų, kultūros, švietimo, sporto sričių bei visuomeninių organizacijų atstovus, aktyvius rajono visuomenės narius;
 - Siekiant glaudesnio ir efektyvesnio privataus turizmo verslo, visuomenės ir valstybės bei savivaldos institucijų bendradarbiavimo turizmo plėtros srityje tikslinga rajone įkurti Molėtų Turizmo Tarybą, kuri galėtų būti patariamasis organas priimant su turizmu susijusius sprendimus;
 - Rajono gyventojų verslumo ir verslo konkurencingumo skatinimas.
 - Turizmo informacijos centro veiklos skatinimas;
 - Turizmo informacijos sklaidos užtikrinimas;
 - Internetinio puslapio plėtojimas;
 - Rajoninės ir respublikinės spaudos išnaudojimas, specialių leidinių leidimas;
 - Pirmo tikslo uždavinių ir veiklų rezultatų viešinimas;
 - Darbas su turizmo agentūromis siekiant Molėtus įtraukti į didesnius turistų maršrutus;
 - Dalyvavimas turizmo parodose.
- 2.2. atlikti turizmo sektoriaus stebėseną:
- Rezultatų monitoringas;
 - Tyrimai, apklausos.

Turizmo infrastruktūros plėtojimas bei rekreacinių išteklių prieinamumo didinimas leis realizuoti išskirtinį regiono pranašumą – natūraliai susiformavusį turistinį potencialą, skatins plačiai vystyti alternatyvias ir netradicines veiklas kaime, tuo pačiu formuojant naujus pajamų šaltinius, leis

vystyti bendruomenių iniciatyvoms ir tuo pačiu užtikrins tvarią regiono kaimiškųjų vietovių plėtrą, kompensuos vis mažesnę reikšmę kaime įgaunančias tradicinės žemės ūkio veiklas. Turizmo ir rekreacinių paslaugų įvairovė, išvystytas aptarnavimo ir paslaugų sektorius multiplikuos turizmo galimybes ir skatins naujų objektų atsiradimą.

18. FINANSAVIMO ALTERNATYVOS

Molėtų rajono tikslų, uždavinių ir priemonių, kuriomis siekiama, kad Molėtų rajonas taptų populiaria ir žinoma turizmo traukos vietoje, pasižyminčia stabiliu atvykstamojo ir vietinio turizmo srauto augimu, kuris užtikrintų paslaugų verslui pajamų didėjimą ir taip stiprintų turizmo sektoriaus reikšmę šalies ekonomikos raidoje, įgyvendinimui reikalingi finansiniai ištekliai turėtų būti pasitelkiami išnaudojant šias alternatyvas:

1. Skatinti investuoti privačius subjektus:

1.1. Sutvarkyti viešąją infrastruktūrą:

- Pėsčiųjų takai;
- Viešųjų parkų, telkinių sutvarkymas;
- Miesto gatvių sutvarkymas;
- Turizmo objektų ženklavimas, nuorodų įrengimas savivaldybės lėšomis;
- Privažiavimų sutvarkymas;
- Turizmo objektų sisteminga reklama;
- Fizinių ir juridinių asmenų mokymas ir konsultavimas verslumo, turizmo klausimais.

1.2. Palengvinti ir pagreitinti sprendimų priėmimą.

2. Viešosios ir privačios partnerystės galimybių išnaudojimas

2.1. Savivaldybės disponuojamos žemės suteikimas miestui ir rajonui svarbių objektų atsiradimui;

2.2. Objektų renovacija iš privačių subjektų lėšų, vėliau užtikrinant lėšų kompensavimą:

- Kelių renovavimas privačių investuotojų lėšomis, vėliau dengiant renovavimo kaštus iš savivaldybės lėšų skirtų kelių priežiūrai;
- Viešųjų erdvių sutvarkymas prie ūkio subjektų valdomų objektų, vėliau kompensuojant viešosios infrastruktūros sukūrimo išlaidas.

3. Savivaldybei prieinamų finansavimo šaltinių tiesioginis panaudojimas:

3.1. Savivaldybės asignavimų panaudojimas viešosios turizmo infrastruktūros kūrimui;

3.2. VB lėšų panaudojimas viešosios turizmo infrastruktūros panaudojimui:

- Turi būti užtikrinamas rajono strateginių dokumentų atitikimas LR strateginiams dokumentams;
- Rajono strateginiai dokumentai turi siekti LR strateginiuose dokumentuose numatytų tikslų įgyvendinimo.

3.3. ES lėšų panaudojimas:

- 2007-2013 m. periodo finansuojamų projektų tinkamas įgyvendinimas;
- Savalaikis pasirengimas 2014-2020 m. programavimo periodui (savivaldybės strateginių dokumentų koregavimas atsižvelgiant į 2014-2020 m. programavimo periodu finansuotinas sritis);

- Dalyvavimas Vidaus reikalų ministerijos administruojamų priemonių įgyvendinime
- Kitų finansavimo šaltinių finansinės paramos panaudojimas (Šveicarijos finansinė parama, Norvegijos finansinio mechanizmo finansinės paramos panaudojimas, kt.)
- Aktyvi TVIC veikla konsultuojant ir teikiant informaciją apie finansavimo galimybes.

19. ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI

Rajono tikslų, uždavinių ir priemonių įgyvendinimas turi būti nuolat stebimas, nustatant kritinius stebėsenos rodiklius, identifikuojančius tikslų pasiekimą. Nustatomi šie stebėsenos rodikliai:

- Atvykstamojo turizmo pajamų didėjimas;
- Turistų daugėjimas apgyvendinimo įmonėse;
- Įgyvendinta turizmo rinkodaros priemonių (projektų), išskyrus leidybą;
- Atnaujinta ir papildyta rajono turizmo informacijos sistemos interneto svetainė;
- Įgyvendinta viešosios turizmo infrastruktūros projektų;
- Pagal turizmo kvalifikacijos tobulinimo priemones apmokyta žmonių;
- Atlikta turizmo sektoriaus stebėsenos tyrimų;
- Sukurta naujų darbo vietų turizmo sektoriuje;
- Įgyvendinta turizmo paslaugų infrastruktūros projektų;
- Pritraukta privačių investicijų turizmo sektoriuje.

20. SIEKTINI ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

- Stabilizuojamos atvykstamojo turizmo pajamos, o nuo 2012 m. Vidutiniškai per metus didėja 2 proc.;
- Stabilizuojamos turistų skaičius apgyvendinimo įmonėse, o nuo 2012 m. Vidutiniškai per metus didėja 3 proc.;
- Vidutiniškai per metus įgyvendinti 3 viešosios turizmo infrastruktūros projektai;
- Vidutiniškai per metus pagal turizmo kvalifikacijos tobulinimo priemones apmokyta 50 žmonių;
- Kasmet atliktas 1 turizmo sektoriaus stebėsenos tyrimas ir parengtos ataskaitos;
- Vidutiniškai per metus turizmo sektoriuje darbo vietų daugėja 2 proc.;
- Vidutiniškai per metus įgyvendinti 5 turizmo paslaugų infrastruktūros projektai;
- Vidutiniškai į turizmo sektorių per metus pritraukiama 1 mln. Privačių investicijų.